

POLITIKOS UŽKULISIAI
LOBIZMO (NE)SKAIDRUMAS
LIETUVOJE

„Transparency International” Lietuvos skyrius (TILS) yra tarptautinės organizacijos „Transparency International“ padalinys, veikiantis Lietuvoje nuo 2000 m. birželio 6 d. Šios organizacijos steigėjas – Atviros Lietuvos fondas. TILS – nepolitinė organizacija, bendraujanti ir koordinuojanti savo veiklą tiek su vyriausybinėmis, tiek nevyriausybinėmis organizacijomis Lietuvoje bei užsienyje.

www.transparency.lt

Šios studijos autoriai – TILS projektų vadovė Rūta Mrazauskaitė ir TILS vadovas Sergejus Muravjovas

Norėtume padėkoti nacionaliniams ir tarptautiniams ekspertams, sutikusiems patariamojoje grupėje pasidalinti vertingomis įžvalgomis:

Suzanne Mulcahy, „Transparency International” Sekretoriato Tyrimų koordinatore

Paul Zoubkov, „Transparency International” Sekretoriato Vyresnysis programų koordinatorius
ekspertai Remigijus Rekerta, Petras Ragauskas ir Aušra Rauličkytė

© 2015 TI Lithuania. All rights reserved.

Printed on 100% recycled paper.

© Cover photo: iStockphoto/DNY59

Šis leidinys neparduodamas.

Siekiant užtikrinti šioje ataskaitoje pateiktos informacijos tikslumą, buvo imtasi visų tam reikalingų priemonių. Vis dėlto, „Transparency International“ Lietuvos skyrius negali prisiimti atsakomybės už pasekmes, galinčias atsirasti dėl šios informacijos naudojimo kitais tikslais ar kituose kontekstuose. Ši ataskaita apima analizę iki 2014 m. lapkričio mėnesio, tad joje gali būti neįtraukti vėlesni teisės aktų ar praktikos pakeitimai.

Šis leidinys atspindi tik studijos autoriaus požiūrį ir Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį leidinyje pateiktos informacijos panaudojimą. Informacija šiame leidinyje nebūtinai atspindi oficialią Europos nuomonę ar poziciją.

Co-funded by the Prevention of and Fight against
Crime Programme of the European Union

SANTRAUKA IR REKOMENDACIJOS

SANTRAUKA

Tyrimė „Politikos užkulisiai. Lobizmo (ne)skaidrumas Lietuvoje“ apžvelgta lobistinės veiklos praktika Lietuvoje, tiriant, kiek šios veiklos reguliavimas ir praktika yra skaidrūs ir atskaitingi, kokios etikos normos taikomos šioje srityje ir ar visos interesų grupės turi vienodas galimybes įsitraukti į sprendimų priėmimą. Tyrimo išvados rodo, kad Lobistinės veiklos įstatymas Lietuvoje neveikia, o jo tikslai neįgyvendinti. Lobizmas Lietuvoje vis dar veikia gana primityviai, o atstovavimas interesų grupėms dažniau suvokiamas kaip naudojimas asmeniniais ryšiais, o ne šiuolaikinėmis lobistinės veiklos technologijomis. Kaip rodo tyrimai, faktiškai didžioji dalis siekių paveikti teisėkūrą apskritai vykdoma ne įstatymų reguliuojamasis būdais

Atskaitinga lobistinė veikla gali būti pozityvia jėga, prisidedančia prie interesų grupių atstovavimo demokratijoje stiprinimo, teisėkūros kokybės gerinimo ir net sprendimų priėmimo atskaitingumo. Dabartinis lobistinės veiklos reguliavimas Lietuvoje yra visiškai neefektyvus, leidžia susiklostyti protekcionistiniams ir korumpuotiems ryšiams, kelia grėsmę teisėkūros atskaitingumui ir net valstybės saugumui, tad būtinos reformos.

Nors Lietuva yra viena iš nedaugelio Europos sąjungos šalių, kur lobistinę veiklą reguliuoja atskiras įstatymas, jame įtvirtinta per siaura lobizmo sąvoka, todėl didžioji dalis siekių paveikti įstatymų leidybą nepatenka į lobistinės veiklos reguliavimą. Be to, Lietuvoje atskaitinga yra tik nedidelė dalis įvairių interesų grupių pasiūlymų teisėkūrai, kadangi sprendimus priimančys asmenys neužtikrinam, jog visi bandymai daryti poveikį sprendimų priėmimui būtų registruojami.

Viešai prieinamos informacijos apie įvairias sprendimų priėmimo dalyvaujančias interesų grupes yra labai mažai, o verslininkai teigia, jog įtakingiausios šioje srityje yra asociacijos, registruoti lobistai, profesinės sąjungos ir įmonės. Nors įstatymuose yra įtvirtintos esminės nuostatos dėl sprendimų priėmimo atvirumo ir visuomenės įtraukimo, tačiau praktikoje tai dažnai neveikia, nes registruojami tik oficialių konsultacijų metu raštu pateikti pasiūlymai. Teisėkūroje nepakankamai naudojamos kaštų ir naudos analizės bei kitos analitinės galimybės, dažnai trūksta pagrįstos argumentacijos, todėl yra dar sunkiau užtikrinti, jog kuriant įstatymus visada būtų atsižvelgta į objektyvias aplinkybes ir visuomenės interesus. Lobistinę veiklą Lietuvoje prižiūrinčios Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos kompetencijos taip pat yra apribotos per siaurą lobizmo sąvoką, leidžiančią šiai institucijai praktiškai prižiūrėti tik registruotų lobistų veiklą. Dabartinis lobistų registras nėra veiksmingas priežiūros įrankis, net ir tai nedidelei grupei asmenų, kurie registruojasi kaip lobistai: lobistų ataskaitos teikiamos per vėlai, o detalios jų versijos prieinamos tik atskirai pateikus prašymą. Reikšmingos ir vieningos teisinės praktikos taikant Baudžiamojo kodekso straipsnius dėl neteisėtos įtakos darymo kol kas taip pat nėra.

Tai lemia, jog teisėkūroje yra daug neteisėtos įtakos rizikų, kurioms valdyti dabartinių teisinių nuostatų praktikoje nepakanka. Tokia situacija gali lemti visos šalies teisinės sistemos iškreipimą, neigiamai paveikti atskiras rinkas ar sektorius ir atnešti valstybei didelių finansinių nuostolių.

Šiems iššūkiams išspręsti tyrime pateikiamos penkios rekomendacijos.

TYRIMO REKOMENDACIJOS:

- Lobizmo ir lobistinės veiklos sąvokos turėtų būti aiškiai apibrėžtos įstatyme. Dabartinė lobistinės veiklos sąvoka apima tik registruotą lobistų veiklą, siedama ją ne su faktiškai vykdoma veikla, o su konkrečia profesine grupe. Tai apriboja visą lobistinės veiklos reguliavimo apimtį. Lobizmo ir lobistinės veiklos sąvokos turėtų apimti bet kokią interesų grupės daromą įtaką teisėkūrai ir sprendimų priėmimui.
- Lobistų registravimosi tvarka turėtų užtikrinti detalią ir laiku pateikiamą informaciją apie jų veiklą, jos apimtį, susijusias išlaidas.
- Turėtų atsirasti efektyvus veikiantis teisėkūros pėdsakas. Įstatymuose, reguliuojančiuose teisėkūros procedūras, bei politikų ir valstybės tarnautojų etikos kodeksuose turi būti aiškiai numatyta, kad teikiant teisės aktų projektus, su jais turėtų būti teikiami ir visi įvairiomis formomis gauti interesų grupių pasiūlymai. Taip būtų išplėsta dabar numatyta pareiga registruoti raštu per konsultacijas gautus pasiūlymus ir numatant, jog registruojami turi būti visomis formomis ar būdais teikti pasiūlymai, komentarai ir pastabos. Be to, turi būti sukurta paprastai naudojama sistema, leidžianti įvairiems asmenims patogiai sekti visas teisėkūros iniciatyvas konkrečiose srityse.
- Turi būti peržiūrėti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos pajėgumai ir kompetencijos prižiūrėti lobistinę veiklą. Jos kompetencijos turėtų apimti ne tik siaurą lobistinės veiklos priežiūrą, bet ir stebėjimą, ar teisės aktams bei sprendimų priėmimui nėra daroma neteisėta arba neatskaitinga įtaka. Taip pat būtina užtikrinti, kad teisėsaugos institucijos turėtų pakankamai žmogiškųjų ir techninių išteklių tirti galimus neteisėtos įtakos atvejus.
- Turi būti skatinamas kokybiškas teikiamų svarstyti teisės aktų pagrindimas. Reikia skatinti gerąją siūlomo teisinio reguliavimo poveikio, kaštų ir naudos analizių, kitų analitinių metodų taikymo praktiką, kai siūloma keisti, priimti arba panaikinti teisės aktus. Tokios analizės turi būti viešai prieinamos visoms interesų grupėms susipažinti.

Santrauka ir rekomendacijos	1
Santrauka	1
Tyrimo rekomendacijos:.....	2
I. Įvadas	5
II. Lobistinės veiklos kontekstas Lietuvoje	6
Politinis, socialinis ir teisinis kontekstas	6
Lobistinės veiklos intensyvumas ir mastas.....	11
Kultūrinis kontekstas.....	13
Lobistinės veiklos savireguliacija.....	15
Žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės vaidmuo lobistinės veiklos stebėsenoje.....	17
III: Lobistinės veiklos reguliavimas: skaidrumas, atskaitingumas, etika ir lygios galimybės įsitraukti	18
Lobistinės veiklos skaidrumas ir atskaitingumas	18
Lobistinės veiklos etika.....	27
Lygios galimybės dalyvauti sprendimų priėmimo	29
I priedas. Tyrimo klausimynas	33
II priedas. Tyrimo metodologija	56
III priedas: Intervantų sąrašas	59
IV priedas: Žiniasklaidos apžvalga 2012-2013 m.	60

2012 m. „Transparency International“ atlikta- me atsparumo korupcijai sistemų regioniniame tyrime „Pinigai, galia ir politika“ pažymėta, kad daugumoje Europos valstybių lobistinė veikla vykdoma nepakankamai skaidriai ir ją gaubia paslaptinumai. Sąžiningai ir skaidriai vykdo- mas lobizmas yra teisėtas būdas interesų gru- pėms dalyvauti sprendimų. Tačiau jei lobistinė veikla yra neskaidri ir tinkamai nereguliuojama, tai išimtines teises dalyvauti sprendimų priėmi- me įgija siauras ratas asmenų ir taip apsunki- namos kitų žmonių įsitraukimo galimybės. Ypač daug klausimų kelia verslo vykdoma lobistinė veikla, nes taip stambios įmonės įgija galimybių užmegzti glaudžius ryšius su politikais ir taip gali įgyti neteisėtą įtaką formuojant šalies politiką ir politikos kryptis¹.

Naujausio „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, 81 proc. europiečių sutinka, kad pernelyg arti- mi verslo ir politikų ryšiai jų valstybėse veda į korupciją, o daugiau negu pusė mano, kad jų šalyje verslas gali būti sėkmingas tik turint poli- tinių ryšių. Lietuvoje šios nuomonės laikosi be- veik pusė apklaustųjų (47 proc.)². Tai patvirtina ir „Transparency International“ 2013 m. „Pasauli- nio korupcijos barometro“ duomenys: daugelyje Europos valstybių daugiau negu 50 proc. gyven- tojų mano, kad jų šalies vyriausybė yra didele

dalimi arba visiškai valdoma kelių stambių inte- resų grupių, o Lietuvoje šis procentas dar dides- nis – 63 proc.³

Ši analizė parengta vykdamas regioninį projektą, kuriame buvo įvertinta devyniolikos Europos valstybių lobistinę veiklą ir sprendimų priėmimą reguliuojantys teisės aktai bei praktika.⁴ Pra- džioje apibūdinamas bendras lobistinės veiklos kontekstas **Lietuvoje**, pateikiama istorinio, so- ciopolitinio ir teisinio lobistinės veiklos konteks- to analizė. Analizuojamas lobistinės veiklos intensyvumas ir mastas, nagrinėjamos kultūri- nės sąvokos „lobizmas“ sampratos ypatybės ir lobistinės veiklos suvokimas šalyje. Taip pat iš- analizuojami lobistinės veiklos savireguliacijos procesai, žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės vaidmuo vykdamas lobistinės veiklos stebėseną ir apie ją informuojant visuomenę.

Atsižvelgiant į šią analizę ir remiantis 65 klausimų klausimynu, ataskaitoje vertinama, ar valstybėje egzistuojančiais teisės aktais ir savireguliacijos mechanizmais yra pakankamai užtikrinamas lo- bistinės veiklos ir viešųjų sprendimų priėmimo **skaidrumas ir atskaitingumas, lobistų ir vals- tybės pareigūnų etikos standartai**, ar užtikri- namos **vienodos galimybės** dalyvauti priimant viešuosius sprendimus.⁵

¹ Žr. „Transparency International“. Pinigai, politika, galia: korupcijos rizika Europoje (2012). Prieiga internete: <http://www.transparency.org/enis/report> [žiūrėta 2014-03-19].

² Žr. Europos Komisija. 2014 m. vasario mėn. specialioji Eurobarometro apklausa dėl korupcijos. Prieiga internete: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/index_en.htm [žiūrėta 2014-03-19].

³ Žr. „Transparency International“. Pasaulinė korupcijos ataskaita (2013 m.) Prieiga internete: <http://www.transparency.org/gcb2013/report> [žiūrėta 2014-03-19].

⁴ Dalyvauja Austrija, Bulgarija, Kipras, Čekijos Respublika, Estija, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Lietuva, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija ir Jungtinė Karalystė.

⁵ Daugiau informacijos apie šioje studijoje naudotą metodiką ir tyrimo principus rasite 2 priede.

II. LOBISTINĖS VEIKLOS KONTEKSTAS LIETUVOJE

POLITINIS, SOCIALINIS IR TEISINIS KONTEKSTAS

„Bandome siūti skafandrus, o po to žiūrėsime – gal atsiras ir kosmonautų, galinčių į juos įlįsti“
A. Grumadas

Lobistinę veiklą Lietuvoje pirmą kartą pabandyta sureguliuoti derantis dėl narystės Europos Sąjungoje. Nors kai kurie ekspertai tvirtina, kad pasiūlymų dėl reguliavimo buvo pateikta dar anksčiau, tiesiogiai lobistinės veiklos reglamentavimo poreikis pirmą kartą buvo įvardintas 1999–2000 m. Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programoje.⁶ Daug ekspertų teigia, kad tuomet pasirinktas lobistinės veiklos reglamentavimo modelis netapo veiksmingai įgyvendinamu įstatymu, nes pačią iniciatyvą reguliuoti lobistinę veiklą iš esmės lėmė išorės veiksniai, o ne natūrali sociopolitinio gyvenimo raida.⁷ Lietuvoje trūko pritarimo bei vidinio sutarimo ir dėl to, ar apskritai specialus atskiras įstatymas yra tinkamas kelias lobistinei veiklai reguliuoti. Dėl šių priežasčių šio įstatymo priėmimas nepaskatino visų esamų de facto lobistų registruotis bei neužtikrino didesnio atskaitingumo darant įtaką sprendimų priėmimui⁸. Tarp kitų įvardijamų lobistinės veiklos reguliavimo neefektyvumo priežasčių – neveiksmingos ir nepakankamos teisinio reguliavi-

mo priemonės ir specifinis šalies sociokultūrinis kontekstas. Tai dažniausiai aiškinama lobistinės veiklos tradicijų šalyje nebuvimu, vyraujančiu neigiamu lobistinės veiklos suvokimu, paplitusia korupcija, paliktomis teisinėmis spragomis ir kai kuriose politinio gyvenimo srityse išlikusia sovietinio mentaliteto kultūra⁹.

Lobistinės veiklos įstatymo priėmimo Lietuvoje kontekstą vaizdingai apibūdina žodžiai, kuriuos apie Seimo posėdyje svarstomą įstatymo projektą pasakė tuometinis Seimo narys A. Grumadas. Pasak jo, nors „Kapitolijaus lobistai, sužinoję, kokiomis sąlygomis šiandien veikia lobistai Lietuvoje, gal ir negautų nuomario, bet iš pavydo nukristų“, naujuoju įstatymu „tam tikra prasme mes bandome siūti skafandrus, o po to žiūrėsime – gal atsiras ir kosmonautų, galinčių į juos įlįsti ir dirbti“¹⁰. Šio įstatymo parengiamuosiuose dokumentuose pagrindiniai jam keliami tikslai buvo įvardinti taip: sureguliuoti lobistinę veiklą teisės aktų rengimo ir priėmimo etapuose, nu-

statyti atsakomybę už šios veiklos pažeidimus, užkirsti kelią neteisėtai įtakai teisės aktų leidybai ir suaktyvinti teisėkūrą¹¹. Rengiant įstatymo projektą buvo išanalizuoti skirtingi užsienio modeliai, tolesniam darbui pasirenkant JAV modelį. Įstatymas oficialiai įsigaliojo 2001 m. sausio 1 d.¹² 2003 m. buvo priimtos kelios šio įstatymo pataisos, reaguojant į registruotų lobistų kritiką, kad vykdant lobistinę veiklą per asociacijas ir tokiu būdu išvengiant pareigos registruotis bei teikti ataskaitas, reikalavimus buvo lengva „apeiti“, taip sukuriant nesažiningą konkurenciją¹³. Bent iš dalies šį problemą išspręsta 2003 m. įstatymo pakeitimais, prie oficialaus lobistinės veiklos apibrėžimo priskyrus ir neatlygintinus veiksmus, su sąlyga, kad verslo asociacijų veikla nelaikoma lobistine, jeigu jos veikia tik savo narių interesais. Ši nuostata vis dar buvo stipriai kritikuojama kaip lengvai „apeinama“¹⁴.

Susiklosčiusią situaciją Lietuvoje priėmus įstatymą 2005 metais nagrinėjo profesoriai J. Hre-

benar ir C. Thomas. Tyrimo išvadose pažymėta, kad lobizmo sistema Lietuvoje gana primityvi, o atstovavimas interesų grupėms suvokiamas kaip naudojimas asmeniniais ryšiais ir korupcija, o ne šiuolaikinėmis lobistinės veiklos technologijomis¹⁵. Be to, šie akademikai atkreipė dėmesį į tai, kad faktiškai didžioji dalis lobistinės veiklos apskritai vykdoma ne įstatymo reguliuojamais būdais¹⁶.

Šiuo metu jau sutariama, kad Lobistinės veiklos įstatymas Lietuvoje neveikia, tačiau Seime ši problema iš esmės spręsta nebuvo¹⁷. Dar nuo 2005 m. lobistinės veiklos priežiūros institucija – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija – savo metinėse veiklos ataskaitose vis pabrėždavo, kad įstatymo vykdymas nėra veiksmingas ir jame deklaruoti tikslai nėra įgyvendinti dėl kelių priežasčių. Pagrindinės ataskaitose įvardintos problemos – tai, kad Komisijai pavesta prižiūrėti ne faktiškai veikiančių, o tik oficialiai registruotų lobistų veiklą, o lobistinės veiklos apibrėžimas labai siauras. Pavyzdžiui, į įstatyminę

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 09 29 nutarimas Nr. 1076.

⁷ Ragauskas P. Apie prielaidas neveikti lobistines veiklos teisiniu reguliavimui Lietuvoje. Teisės problemos. 2011. Nr. 3(73.).

⁸ Andrikiene L. (ed.) Šiuolaikinės lobistinės veiklos tendencijos. Lietuvos teisės universitetas, Vilnius, 2002, monografija, prieiga internete: http://www2.laimaandrikiene.lt/repository/Monografija_Lobizmas.pdf [žiūrėta 2014-04-20].

⁹ Lukošaitis A. Lobizmas užsienio šalyse ir Lietuvoje: teisinio reguliavimo ir institucionalizacijos problemos. Politologija. 2011, 2 (62).

¹⁰ Ibid, P. 19.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių Vidaus politikos dalies Nacionalinės teisės sistemos plėtojimo skyriaus 8 punktas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 08 31 nutarimas Nr. 945).

¹² Pats įstatymas buvo priimtas per itin trumpą laiką (2000 m. balandžio 27 d. projektas įregistruotas, o tą pačių metų birželio 27 d. priimtas).

¹³ Rasimavičius B. Lobizmo institucijos problemos Lietuvoje. Justitia. 2001, 4-5:40.

¹⁴ Geleževičius R. Lobizmo teisinis reguliavimas ir institucionalizacija Lietuvoje: Dešimtmečio išdavas ir pamokos. Socialinių mokslų studijos 2013, 5(1), p. 177–191.

¹⁵ Hrebenar R. J.; Morgan B. B. Lobbying in America: a reference handbook. Santa Barbara: ABC-CLIO, Inc. California, 2009, p. 86.

¹⁶ JAV mokslininkai: Lietuvos interesų grupių sistemai ir lobizmui – dar toli iki demokratiškos standartų. BNS, 2006-07-31 prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/jav-mokslininkai-lietuvos-interesu-grupiu-sistemai-ir-lobizmui-dar-toli-iki-demokratiiniu-standartu.d?id=10252305> [žiūrėta 2014-03-19].

¹⁷ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas, prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467704 [žiūrėta 2014-03-19].

lobisto sąvoką nepatenka savo vardu arba per ne pelno siekiančias asociacijas lobistinę veiklą vykdančios įmonės. Atkreiptas dėmesys ir į neadekvatų lobistų registracijos mokesčių, nepatogias informacijos teikimo procedūras ir netinkamus ataskaitų apie vykdytą lobistinę veiklą pateikimo terminus¹⁸. Atsižvelgiant į tai, 2005 m. VTEK parengė ir pateikė Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijai Lobistinės veiklos reglamentavimo tobulinimo koncepciją. 2006 metų sausio mėn. Seime sudaryta darbo grupė atitinkamoms pataisoms parengti¹⁹. Nors įstatymo dėl lobistinės veiklos įstatymo pakeitimo projektas Seimui buvo pateiktas 2006 m. gegužės mėn., tuomet šis procesas buvo įšaldytas²⁰. Tokio neveiksnio priežastys tuomet nebuvo iki galo aiškios, tačiau buvo dažnai teigiama, kad konkretiems pokyčiams pritrūko politinės valios. Ironiška, tačiau 2009 metais kaip viena didžiausių lobistinės veiklos problemų Lietuvoje buvo nurodyta tik tai, kad nėra lobistų etikos kodekso²¹. Nepaisant nuolatinės kritikos, Teisingumo ministerija oficialią darbo grupę pasiūlymams parengti sudarė tik 2013 m. pabaigoje.

Nors ir pripažįstama, kad Lobistinės veiklos įstatyme yra daug trūkumų ir jis praktiškai neveikia, praktikoje labai nedaug atvejų, kai būtų pritaikyta atsakomybė už neteisėtą lobistinę veiklą (neteisi-

sėtą įtakos darymą). Tiesioginė atsakomybė už Lobistinės veiklos įstatymo pažeidimus ir sankcijos už tai numatytos Administracinių teisės pažeidimų kodekse²², tačiau iki šiol administracinė atsakomybė pagal šį straipsnį nebuvo pritaikyta nei karto. Be to, Administracinių teisės pažeidimų kodekse nenumatyta juridinių asmenų atsakomybė nors pagal Lobistinės veiklos įstatymą teisę registruotis lobistais turi ir fiziniai, ir juridiniai asmenys (įvairios įmonės ir organizacijos). Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą poveikio darymą sprendimų priėmimui galima taikyti kriminalizuojant prekybą poveikiu, ši veika apibrėžta dviejose tarptautinėse konvencijose. Lietuva Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos ratifikavo 2002 metais, o Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją – 2006 metais. Iki 2011 m. prekybą poveikiu iš dalies kriminalizavo Lietuvos Baudžiamojo kodekso 226 straipsnis „Tarpininko kyšininkavimas“²³. 2011 metais Baudžiamojo kodekso pataisomis 226 straipsnis buvo pakeistas į „Prekybą poveikiu“²⁴ ir jo nuostatos gana tiksliai atitinka abiejų konvencijų formuluotę. Pastaraisiais metais plečiantis taikymo praktikai, tyrimų, pradėtų dėl prekybos poveikiu, skaičius didėjo²⁵, tačiau nei viena iš bylų nebuvo tiesiogiai įvardinta kaip susijusi su neteisėta lobistine veikla²⁶. Šiuo metu teismuose nagrinė-

jama viena registruoto lobisto A. Romanovskio baudžiamoji byla, kurioje 2012 m. jam buvo pareikšti kaltinimai dėl galimo Seimo nario V. Matuzo papirkimo. A. Romanovskis atsisakė duoti parodymus ir dėl to kelias savaites buvo suimtas. 2013 m. lapkričio mėn. tyrimas dėl kyšininkavimo buvo nutrauktas nesurinkus įrodymų ir A. Romanovskiui pareikšti kaltinimai dėl piktnaudžiavimo tarnyba. 2014 m. sausio mėn. žiniasklaidoje paskelbta, kad tie kaltinimai susiję su galimu neteisėtos įtakos darymu per labdaros fondą, tačiau daugiau paaiškinimų kol kas nepateikta²⁷.

Teisė gauti informaciją sudaro galimybes gauti informacijos apie teisėkūros procesą ir jame dalyvavusias interesų grupes ir dėl to yra laikoma labai svarbia valdant korupcijos rizikas, susijusias su lobistine veikla. Nors Lietuvoje teisės gauti informaciją iš valstybinių institucijų reguliavimas turi trūkumų, vien šie trūkumai didesnės rizikos atskaitingumui teisėkūroje nekeltų. Teisė gauti informaciją įtvirtinta Konstitucijoje, o konkretūs įstatymai numato, kad informaciją valstybės ir savivaldybių institucijos turi teikti vadovaudamasi aiškia ir išsamia tvarka²⁸. Tačiau dauguma šio tyrimo intervantų pažymėjo, jog problema slypi tame, jog dažniausiai poveikis teisėkūrai Lietuvoje daromas „neoficialiai“. Dėl šios priežasties didžioji dalis interesų grupių ir įstatymų leidėjų ryšių nepatenka į „dokumentų ir informacijos“ apibrėžimą, pagal kurį būtų galima prašyti informacijos apie šalis, su kuriomis buvo konsultuotasi rengiant teisės aktus. Todėl Lietuvoje pati teisė gauti informaciją savaime nėra efektyvi neteisėtos įtakos teisėkūrai prevencijos priemonė.

Šiame kontekste įvardijama ir informacijos apie teisėkūros procesą prieinamumo problema. Pavyzdžiui, lobistas T. Vasilevskis, atstovaujantis Lietuvos įmonėms Briuselyje, politinę komunikacijos kultūrą Lietuvoje kritikuoja, lygindamas informacijos kiekį apie teisės aktų projektus ir viešus svarstymus ES institucijose ir Lietuvoje. „Baltoji lobistė“ D. Mikalauskaitė, atstovaujanti visuomeniniams tikslams, šiai nuomonei pritaria ir teigia, kad išties ne visuomet lengva gauti informacijos apie tai, kada ir kokiuose Seimo komitetuose bus svarstomi jai svarbūs klausimai²⁹. Kita vertus, kiti lobistai šiai pozicijai nepritaria ir pabrėžia, kad dirbant konkrečiais klausimais, „geri lobistai privalo gebėti patys išsiaiškinti, kur ir kada vyks konkretūs posėdžiai ir į ką dėl jų kreiptis“. Visi šio tyrimo intervantai pritarė, kad iš tiesų būtų patogiau, jeigu būtų sukurta vientisa sistema, sudaranti galimybę užsiprenumeruoti tam tikrų reguliavimo sričių naujienas ir gauti pranešimus, kai Seime arba Seimo komitetuose svarstomi atitinkamų sričių teisės aktų projektai.

Beveik visi apklaustieji paminėjo, kad verslo ir politinių partijų ryšiai kelia neabejotiną grėsmę atskaitingumui ir skaidrumui teisėkūroje. Nors juridiniams asmenims dabar draudžiama teikti finansinę paramą partijoms ir politikams, o fiziniai asmenys turi teisę politines kampanijas paremti tik tam tikro riboto dydžio sumomis³⁰, netiesioginės finansinės paramos problema išlieka aktuali. Tyrime dalyvavę teisėkūros atstovai atkreipė dėmesį į tai, kad verslo įmonės jau rado būdų apeiti taisykles ir, pavyzdžiui, „per politines kampanijas tam tikroms paslaugoms suteikia labai dideles

¹⁸ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos metinės darbo ataskaitos, prieiga internete: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=18.

¹⁹ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2005 metų veiklos ataskaita, prieiga internete: http://www.vtek.lt/images/vtek/Dokumentai/Apie_mus/ataskaitos_seimui/ataskaita2005.pdf, p. 14–18 [žiūrėta 2014-03-19].

²⁰ Geleževičius R. Lobizmo teisinis reguliavimas ir institucionalizacija Lietuvoje: Dešimtmečio išdavos ir pamokos. Socialinių mokslų studijos 2013, 5(1), p. 177–191.

²¹ 2009 m. Nacionalinė kovos su korupcija programa.

²² 172 straipsnio 25 dalyje numatyta, kad Lobistinės veiklos įstatymo reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų (145–290 EUR) arba atitinkamai nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų (290–580 EUR), jeigu asmuo už šį pažeidimą jau buvo baustas. Administracinės teisės pažeidimų kodeksas http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463861 [žiūrėta 2014-03-19].

²³ Vertindamas prekybos poveikių aplinką, 2009 m. GRECO rekomendavo „numatyti prekybos poveikiu inkriminavimą laikantis Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos 12 straipsnio nuostatų“, tuo patikslindamas baudžiamąją atsakomybę tokiais atvejais ir užtikrindamas, kad visi prekybos poveikiu atvejai patektų į nacionalinės teisės taikymo sritį. Vertinimo ataskaita Lietuvai dėl inkriminavimo (ESS 173 ir 191, GPC 2) (I tema), priimta 43-jame GRECO plenariniame posėdyje (Strasbūras, 2009 m. birželio 29 d. – liepos 2 d.); Greco Eval III Rep (2008) 10E, prieiga internete: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3\(2008\)10_Lithuania_One_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3(2008)10_Lithuania_One_EN.pdf) [žiūrėta 2014-03-19].

²⁴ Baudžiamojo kodekso 226 straipsnio pakeitimo įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=402516&p_tr2=2 [žiūrėta 2014-03-19].

²⁵ Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos informacijos rinkmenų duomenimis, 2013 m. Lietuvoje užregistruoti 49 galimos prekybos poveikiu atvejai. Prieiga internete: http://www.ird.lt/infusions/report_manager/reports/html_file.php?metai=2013&menu=9&ff=1G&fr=9&rt=1&oldYear=2013 [žiūrėta 2014-03-19].

²⁶ Pavyzdžiui, naujiausias ikiteisminis tyrimas pradėtas 2014 m. kovo mėn. – advokato padėjėjas įtariamas reikalavęs iš atstovaujamo asmens kyšio teisėjui kyšį už palankaus sprendimo priėmimą administracinėje byloje: <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nusikaltimaiimelaimes/panevezietis-advokato-padejejas-itariamas-prekyba-poveikiu-59-411721> [žiūrėta 2014-03-19].

²⁷ Korupcijos neradusi STT teisma verčia aiškintis, ar lobistas Andrius Romanovskis darė įtaką politikams <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nusikaltimaiimelaimes/korupcijos-neradusi-stt-teisma-vercia-aiskintis-ar-lobistas-andrius-romanovskis-dare-itaka-politikams-59-400532> [žiūrėta 2014-03-19].

²⁸ Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471234; Visuomenės informavimo įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580&p_query=&p_tr2=; Lietuvos Respublikos Konstitucija: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=465070 [žiūrėta 2014-03-19].

²⁹ Interviu straipsnyje „Užsiregistravusių lobistų – vienetai“. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

³⁰ Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo bei finansavimo kontrolės įstatyme numatyta, kad vienas fizinis asmuo politinei kampanijai gali suteikti auką, neviršijančią 10 vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžių http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462267 [žiūrėta 2014-03-19].

nuolaidas“ arba jas grynaisiais pinigais paremia „neoficialiai“. 2011 m. tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis, gyventojai ir valstybės tarnautojai politines partijas kartu su Seimu ir teismais priskiria prie trijų labiausiai korumpuotų Lietuvos institucijų³¹.

AR PARAMA POLITIKAMS KELIA PROBLEMŲ LOBISTINĖS VEIKLOS KONTEKSTE?

2009 m. birželio mėn. naujienų agentūra „Baltic News Service“ (BNS) straipsnyje pranešė, kad tuometinis Socialinės apsaugos ir darbo ministras Rimantas Jonas Dagys pasirašė įsakymą ES paramos lėšas skirti bendrovei „Elektros zona“. BNS duomenimis, ši bendrovė buvo viena iš penkių bendrovių, kurios šiam politikui 2008 m. rinkimuose į Seimą iš viso skyrė 83 000 litų. „Elektros zona“ jį parėmė 16 000 litų.³² Nors įsakymas šiai įmonei skirti ES fondų paramą (252 000 litų) buvo pasirašytas 2009 metais, spaudoje tuomet iškeltas klausimas dėl galimo interesų konflikto.³³

Bendrovės vadovas A. Lukaševičius teigė neįžvelgiantis jokių problemų, kad jo bendrovė gavo finansavimą atitinkamą dokumentą pasirašius politikui, kurį jie anksčiau dosniai parėmė. „Mes ne tik su juo, bet ir su konservatoriais jau seniai draugaujame“, - teigė bendrovės direktorius. Ministras taip pat išplatino šių įtarimų paneigimą argumentuodamas, jog negalėjo prognozuoti, kad taps ministru, o pagal oficialias taisykles visus sprendimus dėl ES lėšų paskyrimo turi pasirašyti ministras.³⁴ Remdamasi paskelbta informacija ir išanalizavusi papildomai pateiktą informaciją, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisija pradėjo tyrimą.³⁵

Tyrimas patvirtino, kad Rimantas Jonas Dagys 2009 m. pasirašė įsakymą skirti Europos Sąjungos paramą (252 000 litų) bendrovei, parėmusiai jį 16 000 litų 2008 m. kandidatuojuojant į Lietuvos Respublikos Seimą. Komisija konstatavo, kad tuo buvo pažeisti viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje principai, nes ministras nenusišalino nuo sprendimo ir nedeklaravo galimo viešųjų ir privačių interesų konflikto. R. J. Dagys Komisijos sprendimą apskundė Vilniaus apygardos administraciniam teismui, o po to Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (aukščiausiosios instancijos administraciniam teismui). 2011 m. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jo prašymą panaikinti Komisijos sprendimą atmetė motyvuodamas, kad R. J. Dagys apie savo interesų konfliktą turėjo informuoti Ministrą Pirmininką.³⁶

► Nors šiuo atveju teismai net nevertino, ar pats sprendimas skirti finansinę paramą bendrovei buvo pagrįstas, panašūs atvejai iliustruoja, kaip poveikio darymas politikams gali būti susijęs su konkrečiomis finansinėmis pasekmėmis. Be to, net ir nevertinant šio konkretaus atvejo, panašios istorijos parodo, kaip neteisėtą įtaką pakankamai nesunkiai galima legalizuoti vėlesniuose vykdymo etapuose. Nuo 2012 m. juridiniams asmenims Lietuvoje uždrausta remti politikus ir politines partijas, tačiau ir ekspertai, ir teisėsaugos institucijos teigia, kad įmonės vis tiek randa būdų politikams paremti, nes tikisi palankių sprendimų ateityje. Pernelyg glaudžių politikų ir verslo ryšių problema išlieka aktuali, tad būtina veiksminga privačių interesų deklaracijų priežiūra. Tuo pačiu, nemažiau svarbu, kad deklaracijos būtų viešos, nes pagal šių deklaracijų skaičių akivaizdu, kad vienai institucijai jų kontrolę užtikrinti būtų beveik neįmanoma.

LOBISTINĖS VEIKLOS INTENSYVUMAS IR MASTAS

„Tie, kurie vietovės nepažįsta, savo pajėgų manevruoti negali“
Sun Tzu, „Karo menas“

Daugiau nei pusė (58 proc.) verslininkų Lietuvoje teigia girdėję, kad verslas ir privatūs asmenys siekia paveikti teisėkūrą, dar svarbiau - didžioji dauguma verslininkų (77 proc.) taip pat teigia girdėję atvejų, kai politikai priimdami sprendimus siekia naudoti konkrečioms interesų grupėms, užuot atsižvelgę į viešąjį interesą³⁷.

Tik maža dalis interesų grupių ir jų atstovų Lietuvoje naudojasi teisėtais įrankiais bei oficialiais

metodais siekdami daryti poveikį teisėkūrai. Pasak verslininkų, dažniausiai siekiant paveikti teisėkūrą naudojamos pažintimis (tokį variantą įvardijo 59 proc. apklaustųjų), siūlomas finansinis atlygis už palankius sprendimus (53 proc.), aukojama arba kitaip remiamos politinės partijos (53 proc.), bandoma derėtis neoficialių susitikimų metu (52 proc.), už palankius sprendimus žadama atsilyginti darbo vietomis (39 proc.) arba kitomis ne finansinėmis priemonėmis (33

³¹ Sociologinis reprezentatyvus tyrimas 2011 m. „Lietuvos korupcijos žemėlapis“, http://www.stt.lt/documents/soc_tyrimai/Korupcijos_zemelapis.pdf [žiūrėta 2014-04-23].

³² Ministras R. Dagys rėmėjams atsilygina su kaupu (Atnaujinta 14.43), BNS 2009-06-02 d. 10:00, delfi.lt. [www.delfi.lt. www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ministras-rdagys-remejams-atsilygina-su-kaupu.d?id=22440388#ixzz32RvU00wL](http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ministras-rdagys-remejams-atsilygina-su-kaupu.d?id=22440388#ixzz32RvU00wL) [žiūrėta 2014-04-23].

³³ R. Dagys supainiojo viešus ir privačius interesus BNS ir lrytas.lt inf. 2010-06-07, lrytas.lt <http://www.lrytas.lt/-12759221721275441588-r-dagys-supainiojo-vie%C5%A1us-ir-priv%C4%8Dius-interesus.htm> [žiūrėta 2014-04-23].

³⁴ Ministras R. Dagys rėmėjams atsilygina su kaupu (Atnaujinta 14.43), BNS 2009-06-02 d. 10:00, delfi.lt. [www.delfi.lt. www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ministras-rdagys-remejams-atsilygina-su-kaupu.d?id=22440388#ixzz32RvU00wL](http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ministras-rdagys-remejams-atsilygina-su-kaupu.d?id=22440388#ixzz32RvU00wL) [žiūrėta 2014-04-23].

³⁵ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimas, 2009-09-09, No. KS-75. www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48 [žiūrėta 2014-04-23].

³⁶ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos pranešimas spaudai, 2011-04-04. http://vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=749%3A2011-04-04-teismas-svarbi-ne-galimyb-realizuoti-pareig-nusialinti-bet-asmens-elgesys-susidarius-interes-konflikto-situacijai&catid=29%3AAtarnybins-etikos-normos-ir-j-gyvendinimas&Itemid=1 [žiūrėta 2014-04-23].

³⁷ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

proc.), neoficialiai pateikiamos pastabos teisės aktams (28 proc.). Tuo tarpu, oficialūs būdai daryti poveikį teisėkūrai renkamiesi kur kas rečiau: dalyvavimas darbo grupėse (22 proc.) bei oficialiuose susitikimuose (19 proc.) ir oficialių teisinių pasiūlymų teikimas (18 proc.), verslininkų nuomone, taikomas rečiausiai iš įvairių būdų teisėkūrai paveikti.³⁸

Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos veiklos ataskaitos duomenimis, 2012 m. lobistinę veiklą realiai vykdė 13 registruotų lobistų³⁹. 2014 m. pabaigoje buvo užsiregistravę 36 lobistai. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimais šešių iš jų veikla buvo sustabdyta arba nutraukta⁴⁰. Tačiau, kaip jau minėta, dėl Lobistinės veiklos įstatymo trūkumų didelė dalis faktiškai lobistinę veiklą vykdančių asmenų į lobisto apibrėžimą nepatenka ir todėl registruotis neprivalo. Pati Vyriausiosios tarnybinės etikos komisija yra kelis kartus pažymėjusi, kad oficialiai registruoti lobistai sudaro tik nedidelę faktiškai lobizmu užsiimančių asmenų dalį⁴¹. Dėl nepakankamo aiškumo, kas turėtų būti laikoma lobistine veikla Lietuvoje, sunku nustatyti ir faktiškai vykdomos lobistinės veiklos mastą. Preliminari viešojoje erdvėje esančios informacijos, susijusios su teisinėmis iniciatyvomis ir teisės aktų pakeitimais, kuriuos pasiūlė įvairios interesų grupės, analizė rodo, kad daug lobistinės veiklos vykdo interesų grupės, kurios neprivalo registruotis, t.y. preky-

bos ir verslo asociacijos, profesinės sąjungos, viešosios įstaigos, t.t.⁴²

Verslininkai teigia, kad dažniausiai sprendimų priėmimui Lietuvoje įtaką daryti siekia asociacijos (59 proc.), registruoti lobistai (52 proc.), profesinės sąjungos (41 proc.) ir įmonės (35 proc.). Šios interesų grupės įvardintos ir kaip efektyviausios – į jų pasiūlymus atsižvelgiama daugiausiai.⁴³

Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dauguma šių interesų grupių nėra registruotini lobistai, tiksliai paskaičiuoti, kiek Lietuvoje faktiškai veikia interesų grupių, siekiančių daryti įtaką teisėkūrai, yra neįmanoma. Dėl to sunku įvertinti tikrą lobistinės veiklos intensyvumą ir atskaitingumą priimant sprendimus lygi, be to, panašu, jog net ir pasitikėjimas sprendimų priėmimu neišvengiamai mažėja.

Tyrimuose apie pasitikėjimą įvairiomis institucijomis tik apie 6 proc. lietuvių nurodė, kad pasitiki politinėmis partijomis⁴⁴. Šiame tyrime apklausti intervantai teigė, kad įtakos sprendimų priėmimui darymas plačiai paplitęs, tačiau daugiausia vykdomas tokiomis formomis, kurios pagal nacionalinius įstatymus nepatenka į lobizmo sąvokas. Lietuvoje vyrauja neoficialus (šešėlinis) lobizmas naudojantis asmeninėmis pažintimis arba įtaką darant per ne pelno siekiančias organizacijas ir verslo asociacijas; kai kurie tyrėjai net tvirtina,

kad esant dabartinei situacijai ir tokiam neoficialių politikų ryšių kiekiui, taip tarsi įtvirtinama oligarchinių santykių tendencija⁴⁵. 68 proc. verslininkų teigia, kad nuo neskaidrios įtakos darymo priimant sprendimus labiausiai nukentčia piliečių pasitikėjimas valstybe, taip pat nukentčia piliečių finansinė gerovė (66 proc.), šalies biudžetas (64 proc.) bei verslo ir investicijų aplinka (64 proc.)⁴⁶.

Įdomu ir tai, kad kai kurioms verslo asociacijoms yra net skirtos patalpos Vyriausybėje, o oficialiame kontaktų sąrašė jos nurodytos kaip „atstovai Vyriausybėje“⁴⁷. Nors pats šių institucijų kontaktų viešumas yra teigiamas dalykas, tai, kad šių organizacijų veiklos darant įtaką sprendimų priėmimui nereguliuoja lobistinės veiklos teisės aktai reiškia, kad nėra ir jokios viešos informacijos apie jų indėlį į teisėkūrą.

Dėl tų pačių priežasčių nėra lengva nustatyti ir tai, kurie sektoriai yra aktyviausi vykdam lobistinę veiklą. Verslininkų teigimu, labiausiai įtaką

daryti siekiama energetikos (81 proc.), farmacijos / sveikatos apsaugos (48 proc.), statybų (65 proc.) sektoriuose, alkoholio (58 proc.) ir tabako gaminių (53 proc.) rinkose. Tos pačios verslininkų apklausos rezultatai rodo, kad politikai labiausiai linkę atsižvelgti į pasiūlymus tų interesų grupių, kurios atstovauja energetikos, farmacijos / sveikatos apsaugos ir statybos sektorius⁴⁸.

Šiam tyrimui apklausti intervantai atkreipė dėmesį į tai, jog lobizmas intensyviausias tuose sektoriuose, kuriuose reguliavimas yra griežčiausias bei detalesnis. Lobistinė veikla nebuvo nagrinėjama pagal nacionalinį ir regioninį sektorius. „Burson-Marsteller“ atlikto lobistinės veiklos tyrimo duomenimis, lobistinė veikla efektyviausia energetikos, sveikatos apsaugos, žemės ūkio, informacinių technologijų / telekomunikacijų ir finansinių paslaugų sektoriuose⁴⁹. Taip pat minėti energetikos, sveikatos apsaugos (ir farmacijos), informacinių technologijų / telekomunikacijų sektoriai.

KULTŪRINIS KONTEKSTAS

Remiantis šia studija, daroma prielaida, kad lobistinės veiklos suregulavimas įstatymų leidėjo darbotvarkėje nėra labai aktualus klausimas, visuomenė šią sąvoką dažnai net supranta klaidingai ir apskritai atrodo, jog politikai nėra labai suinteresuoti šį klausimą kelti. Nors kai kurių tyrėjų

vertinimu, interesų grupės formavosi ir darė poveikį priimant sprendimus net ir sovietinės okupacijos laikotarpiu⁵⁰, Lietuvoje nėra nuoseklių lobistinės veiklos tradicijų. Be to, tradicijų nebuvimas lemia ir tai, jog „lobizmui“ priskiriamas bet kokio pobūdžio poveikio darymas priimamiems

³⁸ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

³⁹ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 metų veiklos ataskaita, prieiga internete: http://www.vtek.lt/images/vtek/Dokumentai/Apie_mus/ataskaitos_seimui/VTEK_2012_metu_ataskaita.pdf, p. 25 [žiūrėta 2014-03-19].

⁴⁰ Registas yra viešas, prieiga internete: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=371&Itemid=41 [žiūrėta 2014-03-18].

⁴¹ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2005 metų veiklos ataskaita, prieiga internete: http://www.vtek.lt/images/vtek/Dokumentai/Apie_mus/ataskaitos_seimui/ataskaita2005.pdf, p. 14–18 [žiūrėta 2014-03-19] ir vėlesnės ataskaitos.

⁴² 2012–2013 m. žiniasklaidos ir pranešimų spaudai apžvalga 4 priede.

⁴³ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

⁴⁴ Tyrimas „Pasitikėjimas Lietuvos institucijomis“, „Vilmorus“ (2014 m. balandžio mėn.), <http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News%2ccntnt01%2cdetail%2c0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20>. Pastaba – pagal naujausią tyrimą (2015 m. vasario mėn.) partijomis pasitiki 7 proc.

⁴⁵ Iš Seime 2011 m. birželio 10 d. surengto seminaro apie lobizmą. J. Novagrodckienės ir A. Lukošaičio pranešimai, apžvalga su citatomis naujienų portalų 15min.lt straipsnyje <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/pasiekti-politikus-lietuvoje-lengviau-per-blata-nei-per-oficialu-lobista-56-155251> [žiūrėta 2014-04-20].

⁴⁶ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

⁴⁷ Vyriausybės interneto svetainė: <http://lv.lt/lt/kontaktai/vyriausybes-kanceliarijos-kontaktai/>.

⁴⁸ Business survey „Attitudes Towards Lobbying Activities“, Transparency International Lithuanian Chapter, VILMORUS 2014, sociological representative business survey.

⁴⁹ „Burson-Marsteller“ lobizmo tyrimas. A Guide to Effective Lobbying in Europe. The View of Policy Makers, 2013 http://lobbyingsurvey.burson-marsteller.eu/wp-content/uploads/2013/05/european_lobbying_survey_2013.pdf, p. 64, 69 [žiūrėta 2014-04-20].

⁵⁰ Andrikiene L. (ed.) Šiuolaikinės lobistinės veiklos tendencijos. Lietuvos teisės universitetas, Vilnius, 2002, monografija, prieiga internete: http://www2.laimaandrikiene.lt/repository/Monografija_lobizmas.pdf [žiūrėta 2014-04-20].

sprendimams. Dauguma apklaustųjų minėjo, kad jau pats žodis „lobizmas“ turi neigiamą atspalvį ir siejamas su neteisėtumu, nors įstatyme ir aiškiai nustatyta, kad tai yra teisėta veikla. Dėl per siauros lobistinės veiklos sąvokos susidaranti „pilkoji zona“ dažniausiai minima kaip viena iš priežasčių, kodėl lobistinė veikla neretai suvokiama kaip tapati korupcija⁵¹.

Nors registruoti lobistai ir kai kurie politikai kelia šį klausimą ir skatina diskutuoti, lobizmas vis dar dažniau yra suvokiamas kaip verslas, o ne kaip nuosekli valstybės politikos dalis arba priemonė, sudaranti piliečiams galimybes geriau dalyvauti įstatymų leidybos ir politikos formavimo procese⁵². Visgi pastaraisiais metais įvyko teigiamų pokyčių ir palaipsniui ryškėja labiau „vakarietiškos“ lobizmo kultūros tendencijos⁵³. Tai pabrėžė ir atliekant šį tyrimą apklausti lobistai.

Lietuvoje vyrauja dvi lobizmo sampratos. Pirmąją daugiausia palaiko registruoti lobistai. Pagal ją lobistinės veiklos esmė – skirtingų interesų grupių dalyvavimas sprendimų priėmimo procese. Tokia savoka taip pat reiškia didesnio informuotumo būtinybę, ją visuomenei nušviečiant objektyvesnėje šviesoje. Antroji paplitusi plačiojoje visuomenėje: lobizmas suvokiamas

kaip nederama įtaka sprendimus priimančioms asmenims⁵⁴. Be to, panašu, jog lietuviai linkę manyti, jog net pati Vyriausybė yra didelė dalimi arba visiškai valdoma kelių stambių interesų grupių⁵⁵. Daugelis apklaustų ekspertų, taip pat minėjo, kad lobistinė veikla Lietuvoje dažnai suvokiama kaip korupcinė ir neteisėta šešėlinių lobistų veikla. Be to, daugelio ekspertų manymu, būtent dėl tokio visuomenės spaudimo ir minėtų reguliavimo trūkumų kai kurios interesų grupės dar labiau pasitraukia į šešėlį, taip šį suvokimą patvirtindamos⁵⁶.

Patys politikai lobistus vertina skirtingai. Pasak vieno registruoto lobisto, jis tik vieną kartą girdėjo, kaip vienas Seimo komiteto posėdyje bandęs asmuo buvo nutildytas, jam liepiant atsivesti registruotą lobistą. Kita lobistė, D. Mikalauskaitė, teigia, jog apskritai atrodo, kad politikai yra palankesni lobistinių interesų nedeklaruojantiems verslo asociacijų atstovams, negu, tarkime, visuomenei atstovaujančioms nevyriausybinėms organizacijoms. Pasak jos, tai akivaizdu Seimo posėdžiuose, kuriuose šiems atstovams suteikiama daugiau laiko pasisakyti⁵⁷. Kartais registruotiems lobistams net būna sunku gauti leidimą įeiti į valstybės institucijų patalpas ir tenka ieškoti „blato“⁵⁸ sekretoriato⁵⁹.

⁵¹ Valdelyte E., Slavickaitė L. 2000-2013 m. lobizmo ir lobistinės veiklos tendencijos Lietuvoje. Viesoji politika ir administravimas. 2014, T.13, Nr. 1/2014, t. 13, Nr. 1, p. 131–133 (P. 124-135).

⁵² Rasimavicius A. Šiuolaikinės lobistinės veiklos tendencijos. L. Andrikenė (red.) Lobistinės veiklos praktiniai pavyzdžiai ir praktiniai patarimai. P 69-77. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.

⁵³ Sutkus V. Atstovavimas verslo interesams – politinės kultūros dalis straipsnis interneto portale veidas.lt, 2011 m. sausio 19 d. <http://www.veidas.lt/atstovavimas-verslo-interesams-%E2%80%93-politines-kulturos-dalis> [žiūrėta 2014-04-22].

⁵⁴ Leontjeva E. Interesų grupės, valdžia ir politika: metinės konferencijos tekstai. Interesų grupės, valdžia ir politika: pasiūlos ištakos. Vilnius: Pradai, 1998.

⁵⁵ 2013 m. „Pasaulinis korupcijos barometras“. 63 proc. lietuvių mano, kad vyriausybė yra didelė dalimi arba visiškai valdoma kelių stambių interesų grupių: <http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=lithuania> [žiūrėta 2014-04-23].

⁵⁶ Lukosaitis A. Interesų grupės Lietuvoje: raidos dinamika ir institucionalizacijos bruožai. Politologija. 2000, 2(18), p. 85–114.

⁵⁷ Interviu straipsnyje „Užsiregistravusių lobistų – vienetai“. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93-vienetai>.

⁵⁸ Rusiškas Sovietų Sąjungoje kilęs terminas, apibūdinantis visuomeninius ryšius, kai žmonės daro vieni kitiems paslaugas.

⁵⁹ „Transparency International“ Lietuvos skyriaus interviu su A. Romanovskiu; pirmą kartą transliuota 2013 m. spalio mėn. per „Žinių radiją“, nuorašas internete: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/lietuvoje-klesti-seselinis-lobizmas/164494> [žiūrėta 2014-04-22].

LOBISTINĖS VEIKLOS SAVIREGULIAVIMAS

„Šiuo metu nėra ką savireguliuoti“
Tyrimo metu kalbintas lobistas

Visi ekspertai, politikai, lobistai ir priežiūros institucijų atstovai, su kuriais buvo kalbėtasi, teigė, kad nors registruoti lobistai suinteresuoti atskaitingesniu procesu, kuriuo būtų siekiama sąžiningesnės konkurencijos, jie sudaro tik nedidelę šalyje faktiškai veikiančių lobistų dalį. Jų pastangos skatinant atskaitingesnę ir reguliuojamą lobistinę veiklą dažniausiai apsiriboja teisės aktų reikalavimų laikymusi ir viešu pritarimu šios srities reformų būtinybei. Tokia situacija nestebina ir nėra išskirtinė būtent Lietuvai. Nors vyrauja nuomonė, kad Europos profesionalūs lobistai nepritaria lobistų registro sukūrimui ir viešam lobistinės veiklos deklaravimui, EBPO tyrime pateikta duomenų, kad iš tiesų lobistai palankiai vertina ir registraciją (net kai tai privaloma (61 proc.)), ir viešą informacijos atskleidimą internete (82 proc.)⁶⁰.

Lietuvoje jokių reikšmingų savireguliacijos iniciatyvų nesiėmė nei lobistai, nei verslo įmonės. Priemonė, kuri paprastai pasaulyje įvardijama vienu iš galimų lobistinės veiklos savireguliacijos įrankių – etikos kodeksas – Lietuvoje buvo pavesta priežiūros institucijai. Lobistų etikos kodeksą⁶¹, kaip numatyta Lobistinės veiklos įstatyme, parengė Vyriausioji tarnybinės etikos komisija⁶². Kodekse taip pat numatyta teisinė lobistų pareiga kodekso laikytis⁶³.

Nors Lietuvoje yra įsteigta Nacionalinė lobistų asociacija, nei vienas iš šio tyrimo interviu ar aktyviai veikiančių lobistų negalėjo pasakyti, ar ji iš tiesų naudinga ir ar iš viso veikia⁶⁴. Panašu, kad ji buvo įregistruota tam, kad būtų galima dalyvauti rengiant tam tikrų teisės aktų projektus ir vėliau pastovios veiklos nevykdė. Ryšių su vi-

⁶⁰ Lobbyists' Attitudes Toward Self-Regulation and Regulation of Lobbying in Europe in. Lobbyists, Governments and Public Trust, Volume 2: Promoting Integrity through Self-regulation Publication Date: 2012 m. rugsėjo 20 d. P 67-87 OECD Publishing.

⁶¹ Visą Lobistų etikos kodekso tekstą galima atsisiųsti iš interneto svetainės: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=370&Itemid=40 [žiūrėta 2014-04-23].

⁶² 13 straipsnio, 1 dalies, 4 punktas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586 [žiūrėta 2014-04-23].

⁶³ 4 straipsnio, 2 dalies, 2 punktas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586 [žiūrėta 2014-04-23].

⁶⁴ Kontaktiniai duomenys pateikti internete (<http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=org&org=49&id=1952>), tačiau Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos atstovo teigimu, apie Asociaciją nieko negirdėti nuo 2005 metų. Lobistai, su kuriais buvo kalbėtasi, taip pat neturėjo informacijos apie dabartinę Asociacijos veiklą.

suomene agentūrų asociacija šiuo metu vienija 16 Lietuvos agentūrų, kurios teikia viešųjų ryšių ir konsultavimo paslaugas. Asociacija įkurta 2009 m. vasario 17 d., siekiant užtikrinti agentūrų veiklos etikos ir profesinius standartus, gerinti šio verslo aplinką Lietuvoje ir skatinti veikloje vadovautis griežtais etikos standartais⁶⁵. Nors šios asociacijos Etikos kodekse konkrečiai neįtvirtintas įsipareigojimas užtikrinti atskaitingumą darant įtaką priimamiems sprendimams, jame numatyta, kad siekiama „laikytis asmeninės ir profesinės atsakomybės, sąžiningumo, skaidrumo ir garbingumo principų“⁶⁶.

Interviu su lobistais ir priežiūros institucijų atstovais dar kartą išryškėjo įdomi tendencija. Panašu, kad niekas iš jų nededa didelių vilčių į tai, kad savireguliacijos padidins lobistinės veiklos atskaitingumą, tačiau buvo pabrėžta, kad Lie-

tuvoje veikiančios užsienio įmonės dėl taikomų tarptautinių etikos standartų lobistinės veiklos atskaitingumo laikosi geriau atidžiau ir dažniau samdo profesionalius lobistus.

Su lobistinės veiklos savireguliacijomis susijusią situaciją vaizdingai iliustruoja vieno šiame tyrime apklausto eksperto žodžiai: „šiuo metu nėra ką savireguliuoti. Tiesiog nėra jokios efektyviai veikiančios lobistų bendruomenės“.

Kai kurios organizacijos, nepaisant to, ar jos formaliai yra priskiriamos lobistinėms, ar ne, teikia ataskaitas apie savo pastangas daryti įtaką sprendimų priėmimui. Tiesa, dažniau tai daroma vykdomą advokacinę veiklą, tačiau tai iliustruoja, kad įvairių formų ataskaitas apie lobistinę veiklą teikti viešai galima ir savanoriškai.

SAVANORIŠKOS VEIKLOS ATASKAITOS

2012 m. priimti Labdaros ir paramos fondų įstatymo pakeitimai, nustatantys labdaros ir paramos fondų steigimo ir valdymo tvarką.⁶⁷ Pasak lobistų ir politikų, šią idėją pasiūlė ir dėl jos nuolat lobistinę veiklą vykdė NVO sektoriaus atstovai. Nors tie atstovai ir nebuvo registruoti kaip lobistai (šiuo metu pagal įstatymą nereikalaujama, kad nevyriausybinių organizacijų būtų įrašytos į lobistų sąrašą), tačiau jos visos apie savo veiklą pranešdavo spaudos pranešimuose, o ir pati lobistinė veikla buvo vykdoma Seimo komitetų posėdžiuose, organizuojant viešas diskusijas, rengiant tyrimus ir pan.⁶⁸ Vienas iš pagrindinių šio įstatymo iniciatorių buvo A. Pemkus, kuris tuo metu buvo įvairių NVO valdybų nariu ir vadovavo viešųjų ryšių agentūrai. Jis viešai skatino diskusiją apie fondų poreikį, jo teigimu, tokių fondų steigimas gali tapti labai teigiamu pokyčiu ir sudaryti galimybę inovacijoms bei tolesnei skaidrių ir sąžiningų nevyriausybinių organizacijai raidai.⁶⁹

⁶⁵ Ryšių su visuomene agentūrų asociacijos interneto svetainė: <http://www.rsva.lt/english/> [žiūrėta 2014-04-23].

⁶⁶ Ryšių su visuomene agentūrų asociacijos interneto svetainė, Etikos kodeksas: <http://www.rsva.lt/etikos-kodeksas/> [žiūrėta 2014-04-23].

⁶⁷ LR Seimo pranešimas spaudai 2012-06-19: www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_k=1&p_d=126559 [žiūrėta 2014-04-23].

⁶⁸ Nelieciamojo fondo koncepcijos teisine analize bendros prielaidos efektyviam jos veikimui ir galimybės Lietuvoje (Vilnius:NVO teisės institutas, 2007). See: www.nvotise.lt/files/u4/Tyrimas_nelieciamas_fondas.pdf [žiūrėta 2014-04-23].

⁶⁹ R. Rutkauskaitė. Lietuvių nobeliai gales užsitikrinti nemirtingumą. Vž.lt (127/2012): <http://laikrastis.vz.lt/index.php?act=mprasa&sub=page&id=1058&page=17184&type=1&z=60> [žiūrėta 2014-04-23].

► 2014 m. kovo mėn. Žmogaus teisių stebėjimo institutas (nacionalinė žmogaus teisių NVO) bendra tvarka, pagal kurią teisėkūroje dalyvauti gali visos suinteresuotos šalys, pateikė pasiūlymus dėl Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimo įstatymo. Nors tie patys siūlymai prieš metus buvo pateikti Teisingumo ministerijai, kai ji ruošė pakeitimų projektą, tuo metu į pasiūlymus atsižvelgta nebuvo. Šį kartą Žmogaus teisių stebėjimo institutas į procesą įtraukė ir tarptautinę NVO „Fair Trials International“. Savo pasiūlymus šie NVO atstovai pristatė oficialiame Seimo teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdyje. Šį kartą buvo atsižvelgta į daugumą pasiūlytų pakeitimų. Posėdžių darbotvarkės paskelbtos Seimo interneto svetainėje⁷⁰, o ši nevyriausybinių organizacijų informacija apie dalyvavimą šiame teisėkūros procese pateikė savo metinėje ataskaitoje.⁷¹

Šie pavyzdžiai rodo, kad nors ir yra organizacijų, kurios būtų pasiruošę savanoriškai viešai informuoti apie jų vykdomą lobistinę veiklą, dabartinė teisinė sistema nenustato aiškių gairių dėl to, kaip tokio pobūdžio veiklą apibrėžti, ar kaip turėtų būti suvaldyti neteisėto poveikio rizikos tais atvejais, kai NVO gali būti panaudojamos tik priedangai.

ŽINIASKLAIDOS IR PILIETINĖS VISUOMENĖS VAIDMUO LOBISTINĖS VEIKLOS STEBĖSENOJE

Vertinant bendrą teisinę žiniasklaidos aplinką ir jos nepriklausomumo prielaidas Lietuvoje, iš esmės situacija yra palanki. Tarptautiniuose žiniasklaidos laisvės indeksuose Lietuva ne kartą įvertinta „patenkinamai“⁷². Visgi praktikoje nepakankamas žiniasklaidos koncentracijos ribojimas ir šiai sričiai ne itin palankios ekonominės sąlygos mažina žiniasklaidos turinio įvairovę. Šalies žiniasklaidos priemonių veikla nepasižymi skaidrumu, o savireguliacijos sistema veikia nepakankamai efektyviai. Žiniasklaidos atskaitingumo sąlygos įstatymuose apibrėžtos pakankamai išsamiai, tačiau teisinė praktika nėra išplėtotą, o žiniasklaidos priemonės neretai atskaitingumo standartų

nesilaiko. Tiriama žurnalistika Lietuvoje nėra išvystyta, tad ir žiniasklaidos pajėgumas išsamiai informuoti visuomenę apie korupciją ir jos poveikį yra palyginti ribotas⁷³. Galbūt dėl to žiniasklaida nevaidina reikšmingo vaidmens ir stebint, kas ir kaip daro įtaką teisėkūrai, kaip apskritai formuojama šalies politika. Apklausti intervantai minėjo ir kitą priežastį: lobizmas tiesiog nėra „karšta tema“, be to dar ir dažnai suvokiama kaip pernelyg sudėtinga straipsniams. Straipsnių, kuriuose iš tiesų rašoma apie lobizmą, nėra daug – jie apsiriboja politikų arba lobistų interviu apie svarbiausius teisėkūros atskaitingumo klausimus (dauguma šių straipsnių cituoti įvairiose šio tyrimo dalyse).

⁷⁰ Seimo darbotvarkė, 2014-03-20: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_sale.darbotvarke?p_data=20140320.

⁷¹ Žmogaus teisių stebėjimo instituto metinė veiklos ataskaita 2013: <http://www.hrmi.lt/musu-darbai/teisekura/2013/> [žiūrėta 2014-04-23].

⁷² Pavyzdžiui, „Reporteriai be sienų“ (Reporters Without Borders) Lietuvą priskiria prie patenkinamai įvertintų valstybių ir nenurodo jokių reikšmingų žiniasklaidos laisvės pažeidimų <http://en.rsf.org/lithuania.html> [žiūrėta 2014-04-23].

⁷³ „Žiniasklaida“ (D. Jastramskis) „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Nacionalinės atsparumo korupcijai sistemos tyrimas. 2012 m., prieiga internete <http://transparency.lt/research/national-integrity-study/> [žiūrėta 2014-04-23].

Pilietinės visuomenės vaidmuo, susijęs su lobistine veikla, itin mažas. Yra žinomos kelios NVO, kurios pačios siekia daryti įtaką sprendimų priėmimui ne pelno tikslais, tačiau pačios NVO retai kada vykdo lobizmo stebėseną ar priežiūrą.

Dažnai teigiama, jog joms nepakanka žmogiškųjų išteklių ir sunku susirasti rėmėjų, be kurių sunku vykdyti ir tokią tęstinio įsitraukimo reikalaujančią veiklą⁷⁴. Šiuo metu Lietuvoje piliečių iniciatyvų pavyzdžių šioje srityje tiesiog nėra.

III: LOBISTINĖS VEIKLOS REGULIAVIMAS: SKAIDRUMAS, ATSKAITINGUMAS, ETIKA IR LYGIOS GALIMYBĖS ĮSITRAUKTI

LOBISTINĖS VEIKLOS SKAIDRUMAS IR ATSKAITINGUMAS

Tirdami lobistinės veiklos skaidrumą ir atskaitingumą, ieškojome atsakymų į klausimus, ar visuomenei pateikiama informacija dėl to, kas daro įtaką sprendimų priėmimui, kokiais klausimais vykdoma lobistinė veikla, kada ir kokia apimtimi ji vykdoma, kiek tam išleidžiama lėšų, kokie būna įtakos sprendimų priėmimui rezultatai. Taip pat buvo siekiama atsakyti į klausimą, kokia apimtimi skaidrumo ir atskaitingumo pareigos taikomos ne tik lobistams, bet ir politikams. Tyrimas atskleidė, kad šiose srityse yra daug išsūkių ir neišspręstų problemų.

⁷⁵ „Pilietinė visuomenė“ (E.K. Ragauskienė) „Transparency International“ Lietuvos skyriaus tyrimas. Nacionalinės atsparumo korupcijai sistemos tyrimas. 2012 m., prieiga internete <http://transparency.lt/research/national-integrity-study/> [žiūrėta 2014-04-23].

Rengiant Lobistinės veiklos įstatymo projektą, buvo siekiama sureguliuoti lobistinę veiklą teisės aktų rengimo ir priėmimo etapuose, nustatyti atsakomybę už šios veiklos pažeidimus, užkirsti kelią neteisėtai įtakai teisės aktų leidyboje ir suaktyvinti teisėkūrą⁷⁵. Pačiame įstatyme numatyta, kad juo siekiama užtikrinti lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą⁷⁶. Tačiau įvardinti įstatymo trūkumai ir ypač tai, jog į jo sritį nepatenka realūs faktinės lobistinės veiklos procesai, kelia rimtų klausimų dėl to, kiek efektyviai šie tikslai iš tiesų realizuojami.

Visų pirma, dėl teisinio lobistinės veiklos apibrėžimo Lietuvoje sukuriama daug išimčių ir pilkų zonų, sudarančių prielaidas įtaką teisėkūrai daryti nesiregistruojant ir nepaisant lobistinės veiklos įstatymo reikalavimų - „lobistas“ apibrėžiamas kaip fizinis ar juridinis asmuo, Lobistinės veiklos įstatymo nustatyta tvarka įrašytas į lobistų sąrašą⁷⁷.

Be to, „lobistinės veiklos“ apibrėžimas labai siauras, tad daugiau konkretumo taip pat nesuteikia. Remiantis įstatymu, „lobistinė veikla“ – tai fizinio ar juridinio asmens atlygintini ar neatlygintini veiksmai, kuriais siekiama daryti įtaką, kad lobistinės veiklos užsakovo interesais būtų keičiami, papildomi ar pripažįstami netekusiais galios teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai⁷⁸.

Įstatyme įtvirtintas išsamus veiklų, kurios nelaiškomos lobistinėmis, bei subjektų, kurie nepaten-

ka į lobistų sąvoką, sąrašas, tačiau bendrame kontekste tai į įstatymų leidybos procesą daugiau aiškumo iš esmės neįneša. Išimties taikomos žiniasklaidos veiklai (ši nuostata netaikoma, kai visuomenės informavimo priemonių savininkai, leidėjai ar jų darbuotojai gauna atlyginimą už lobistinę veiklą), asmenų veiklai, kai jie oficialiai atlygintinai ar neatlygintinai kaip ekspertai ar specialistai dalyvauja rengiant, svarstant ar aiškinant teisės aktų projektus, valstybės politikų, valstybės pareigūnų ar valstybės tarnautojų veiksams (atliekamiems pagal teisės aktų jiems suteiktas pareigines teises), pelno nesiekiančių organizacijų veiklai, kuria siekiama savo narių bendrais interesais daryti įtaką, kad būtų pakeisti, papildyti ar pripažinti netekusiais galios teisės aktai, priimti ar nepriimti nauji teisės aktai, mokslininkų (pedagogų) veiklai, išskyrus atvejus, kai jie veikia lobistinės veiklos užsakovo interesais, fizinio asmens pareikštai nuomonei dėl teisės aktų pakeitimo, papildymo, pripažinimo netekusiais galios, naujų teisės aktų priėmimo ar nepriėmimo, išskyrus atvejus, kuriais tas fizinis asmuo veikia lobistinės veiklos užsakovo interesais⁷⁹.

Tie subjektai, kurie šio tyrimo apklausose buvo įvardinti kaip aktyviausiai užsiimančios lobistine veikla, lobistais pagal Lobistinės veiklos įstatymą nelaikomi. Panašu, jog faktiškai vykdoma lobistinę veiklą dažniausiai registruotis nėra neprivaloma ir didžioji dalis lobistinės veiklos realiai ir vykdoma „neoficialiai“. Paprastai kaip aktyviausi lobistai yra minimos savo interesais veikiančios įmonės, verslo asociacijos, profesinės sąjungos,

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių Vidaus politikos dalies Nacionalinės teisės sistemos plėtojimo skyriaus 8 punktas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 08 31 nutarimas Nr. 945).

⁷⁶ Lobistinės veiklos įstatymo 1 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Lobistinės veiklos įstatymo 2 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

⁷⁹ Lobistinės veiklos įstatymo 7 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

religinės organizacijos, įvairios viešosios įstaigos ir pelno nesiekiantys subjektai, tačiau teisiškai ne prasme niekas iš jų nelaikomas lobistais⁸⁰. Verslininkai Lietuvoje kaip didžiausius narystės asociacijose privalumus įvardijo tai, kad taip geriau atstovaujami verslininkų interesai ir tai, kad toks jėgų suvienijimas padaro asociacijų narius stipresniais (46 proc.), bei tai, kad esant asociacijoje lengviau keistis informacija (41 proc.). Būtent asociacijas verslininkai įvardijo ir kaip organizacijas, dažniausiai siekiančias daryti įtaką sprendimų priėmimui Lietuvoje (59 proc.); registruotus lobistus įvardijo 52 proc. apklaustųjų verslininkų, profesines sąjungas - 41 proc., įmones - 35 proc. Šios interesų grupės taip pat įvardintos ir kaip interesų grupės, į kurių pasiūlymus atsižvelgiama dažniausiai⁸¹.

Nestebina ir tai, kad naujausiame Burson-Marsteller tyrime verslo asociacijos ir NVO buvo įvardintos kaip geriausiai atitinkančios „lobisto“ sąvoką; verslo asociacijos ir įmonės taip pat buvo priskirtos prie efektyviausiai veikiančių „lobistų“⁸². „Iš dalies“ efektyviems lobistams buvo priskirtos ir advokatų kontoros. Kai kurie šiam tyrimui apklausti specialistai taip pat paminėjo, kad advokatų kontoros dažnai teikia atlygintines teises konsultacijas „rengiant teisės aktų projektus“, o tai neretai gali būti ir raštiškų teisinių pasiūlymų politikams rengimas. Natūralu, kad kai kuriais

atvejais advokatų kontoros, pasitelkdamos savo ryšius, prie šių teisės aktų priėmimo prisideda ir tolesniame teisėkūros procese.

Paminėtina ir tai, kad 2011 m. atliktos nedidelės apklausos duomenimis, Seimo nariai ir Vyriausybės atstovai kaip penkis aktyviausius įvardijo lobistus, kurie ne tik buvo neregistruoti, bet net neatitiko minėto įstatymino „lobisto“ apibrėžimo, nes atstovavo verslo asociacijoms arba savo interesais veikiančioms įmonėms⁸³.

Tačiau nepanašu, kad verslo asociacijų, kurios dažnai minimos kaip vykdančios lobistinę veiklą, atstovai savo veiklą laikytų lobistine veikla. Pavyzdžiui, 2011 m. Alkoholiniams gėrimais prekiaujančių įmonių asociacijos prezidentas L. Vilimas teigė, kad asociacija „nevykdo jokios lobistinės veiklos“, o tiesiog siekia supažindinti politikus su „alkoholio gamintojų ir prekyautojų argumentais bei poreikiais“ ir pridūrė: „nematau jokio reikalo mums registruotis lobistais“⁸⁴. Tuo tarpu būtent L. Vilimas neoficialioje žurnalistų atliktoje apklausoje buvo įvardintas kaip vienas 2011 m. aktyviausių lobistų⁸⁵. Įdomu tai, kad tais metais buvo keičiami įstatymai, reguliuojantys prekybą alkoholiniais gėrimais ir akcizų sumažinimą. Abu šiuos Seimo sprendimus vėliau vetavo Prezidentė, juos pavadindama „atviru interesų grupių lobizmu“⁸⁶. Po svarstymų Seime Seimo narys Ž.

Šilgalis taip pat pareiškė, jog „akivaizdu, kad Seimą valdo alkoholio lobizmas“⁸⁷.

Verslo atstovai, kalbinti vykdant šį tyrimą, atkreipė dėmesį, jog „visiškai normalu, kad verslo asociacijos atstovauja savo narių interesams“. Pasak kai kurių pagrindinių verslo asociacijų vadovų, jie būtų nieko prieš deklaruoti, kokiems teisės aktams ir kokia apimtimi jie siekia daryti įtaką, tačiau pagal galiojantį teisinį reguliavimą tai ne tik nėra privaloma, bet ir nėra lengva, nesukuriant dviprasmiškos situacijos. Vien tai, kad verslo atstovai ir verslo asociacijos nėra registruoti lobistai, nebūtų problema savaime, jeigu sprendimų priėmimo procedūra būtų atskaitinga ir atvira, teisės aktų projektai būtų grindžiami faktais ir analizėmis, bei būtų užtikrinama, kad su visais pateiktais pasiūlymais būtų galima susipažinti viešai.

Visgi šiam tyrimui apklausti ekspertai, politikai ir lobistai išreiškė susirūpinimą dėl to, kad dabartinė sprendimų priėmimo sistema neužtikrina, kad sprendimai visada būtų priimami remiantis tinkamai apsvaistytais (ir viešai prieinamais), svariais argumentais, būtų objektyvūs ir atskaitingi. Šią problemą, bent iš dalies, būtų galima spręsti skatinant dažniau atlikti kaštų ir naudos analizes bei viešinti jų rezultatus, siekiant didesnės aiškinaujamųjų raštų kokybės ir skiriant daugiau dėmesio svarstymų komitetuose kokybei. Intervantai išreiškė susirūpinimą, kad dabar dažnai siūlant teisės aktų pakeitimus, teikiant naujus projektus ar naikinant teisinį reguliavimą pasigendama viešai prieinamo argumentuoto pagrindimo, gilesnės teisinio poveikio analizės.

Šią problematiką puikiai iliustruoja 2005 metais Vyriausioji tarnybinės etikos komisijos at-

likti du tyrimai dėl galimai neteisėtos lobistinės veiklos. Pirmasis atvejis buvo susijęs su bendrovės UAB „Orakulas“ ir UAB „Top sport“ vadovų veiksmais. Jie veikė asociacijos „Lažybų organizatorių aljansas“ vardu, siekdami pakeisti Azartinių lošimų įstatymą, t.y. vykdė veiklą, kuria buvo siekiama daryti įtaką įstatymui, tačiau nebuvo užsiregistravę lobistais. Šios asociacijos įstatuose numatyta, kad pagrindinis jos tikslas – dalyvauti rengiant įstatymų ir kitų teisės aktų projektus lažybų srityje. Remiantis Lobistinės veiklos įstatymu, pelno nesiekiančių organizacijų veikla, kuria siekiama savo narių bendrais interesais daryti įtaką, kad būtų pakeisti, papildyti ar pripažinti negaliojančiais teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai, nelaikoma lobistine veikla, tad VTEK turėjo pripažinti, kad Lobistinės veiklos įstatymas nebuvo pažeistas. Analogiška buvo ir kito tyrimo išvada. 2012 metais VTEK taip pat gavo prašymą ištirti Nacionalinės lošimų ir žaidimų asociacijos veiksmus. Šį kartą VTEK tyrimo net nepradėjo, remdamasi tuo pačiu argumentu⁸⁸.

Pagrindinę galiojančių teisės aktų spragą – tai, kad savo interesais veikiančioms įmonėms nebūtina registruotis lobistais – ir tiesioginei lobistinei veiklai taikomų išimčių riziką iliustruoja „Gazprom“ ir „E.ON Ruhrgas International GmbH“ atvejis. Šiuo atveju VTEK turėjo pripažinti, kad į teisinę lobistinės veiklos sąvoką nepatenka net ir plataus masto tiesioginio lobizmo veiksmai, tad VTEK negali vertinti, ar asmenų veiksmai nepažeidė Lobistinės veiklos įstatymo. Situacija nepasikeitė, nes Lobistinės veiklos įstatymas vis dar netaikomas tais atvejais, kai įmonės atstovai poveikį teisės aktų leidybai vykdo savo pačių interesais.

⁸⁰ Lobistinės veiklos įstatymas; Ragauskas P. Apie prielaidas neveikti lobistinės veiklos teisiniu reguliavimui Lietuvoje. Teisės problemos. 2011. Nr. 3(73). P. 88.

⁸¹ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

⁸² „Burson-Marsteller“ lobizmo tyrimas. A Guide to Effective Lobbying in Europe. The View of Policy Makers, 2013 http://lobbyingsurvey.burson-marsteller.eu/wp-content/uploads/2013/05/european_lobbying_survey_2013.pdf, p. 64, 69 [žiūrėta 2014-04-20].

⁸³ Tyrimą atliko „Prime Consulting“ vietinės visuomenės informavimo priemonės „Veidas“ prašymu. Tyrimu nesiekama sociologinio reprezentatyvumo, o pateikiama ryškėjančių tendencijų apžvalga: Užsiregistravusių lobistų – vienetai. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

⁸⁴ Viešas L. Vilimo komentaras interviu Užsiregistravusių lobistų – vienetai. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

⁸⁵ Užsiregistravusių lobistų – vienetai. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

⁸⁶ Prezidentė vetavo pataisas dėl mažesnio alkoholio akcizo ir pailginto prekybos juo laiko, portalas bernardinai.lt – BNS agentūros informacija <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-12-13-prezidente-vetavo-pataisas-del-mazesnio-alkoholio-akcizo-ir-pailginto-prekybos-juo-laiko/54559>; Po prezidentės nepritarimo atviram lobizmui – smalsumas, kas yra lobistinė veikla, Jūrate Abličinskaitė <http://www.zurnalistika-kitaip.lt/vairenybes/po-prezidentes-nepritarimo-atviram-lobizmui-smalsumas-kas-yra-lobistine-veikla>.

⁸⁷ Užsiregistravusių lobistų – vienetai. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

⁸⁸ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 metų veiklos ataskaita, prieiga internete: http://www.vtek.lt/vtek/images/vtek/Dokumentai/Apie_mus/ataskaitos_seimui/VTEK_2012_metu_ataskaita.pdf, P. 25 [žiūrėta 2014-03-19]; Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2005 metų veiklos ataskaita, prieiga internete: http://www.vtek.lt/images/vtek/Dokumentai/Apie_mus/ataskaitos_seimui/ataskaita2005.pdf, P. 14-18 [žiūrėta 2014-03-19].

„GAZPROM“ IR „E.ON RUHRGAS INTERNATIONAL GMBH“ ATVEJIS: AR TIESIOGINIS LOBIZMAS VISGI YRA LOBIZMAS?

2011 metais trys Seimo nariai Seimo nariai Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai pateikė skundą, kuriame teigiama, kad AB „Lietuvos dujos“ valdybos pirmininko pavaduotojas „E.ON Ruhrgas International GmbH“ vykdančysis direktorius Peter Frankenberg ir AB „Lietuvos dujos“ valdybos pirmininkas OAO „Gazprom“ valdybos pirmininko pavaduotojas Valerij Golubev Seimo nariams pateikė raštą, kuriame Seimo nariai raginami nepritarti Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo projektui (kurį parengė Vyriausybė) ir netaikyti atitinkamų ES direktyvų. Anot skundą pateikusių Seimo narių, rašte buvo pateikta tik vienpusiška informacija, kuria aiškiai siekiama paveikti balsavimą dėl įstatymo projekto, nors atitinkamos šalys turėjo galimybę dalyvauti įstatymų leidybos procedūrose rengiant įstatymo projektą. Šiuo gana sudėtingu su dujų gamybos diversifikavimu susijusiu atveju abi pusės pateikė išsamius teisinius paaiškinimus ne tik dujų gamybos diversifikavimo, bet ir lobistinės veiklos klausimais.

Labai įdomiame sprendime VTEK Seimo narių skundą atmetė, tačiau galutiniame sprendime Komisija konstatavo, kad tokie „veiksmai <...> turėtų būti priskirti lobistinei veiklai. <...> Komisija <...> ne kartą buvo atkreipusi Seimo dėmesį į netinkamą lobistinės veiklos reglamentavimą“. Kadangi įstatymas nenumato galimybės tokį tiesioginį lobizmą įstatymiškai kvalifikuoti kaip lobistinę veiklą, Komisija šio atvejo tirti negali, nes ji gali kontroliuoti tik registruotų lobistų, o ne savo pačių interesams atstovaujančių bendrovių veiklą.“

Šių bendrovių advokatai argumentavo, kad pagal šiuo metu galiojantį Lobistinės veiklos įstatymą lobistinė veikla siejama su veikimu kito asmens interesais ir neapima atvejų, kai įmonės atstovas poveikį teisės aktų leidybai daro savo interesų naudai. Situacija nepasikeitė, nes remiantis Lobistinės veiklos įstatymu įmonės atstovų poveikis teisės aktų leidybai savo pačių interesais į lobistinės veiklos apibrėžimą nepatenka.⁸⁹

Per šio tyrimo metu atliktus interviu pabrėžta ir kita nerimą kelianti tendencija. Apklausti priežiūros ir teisėsaugos institucijų atstovai pastebėjo, kad neretai ir patys politikai, ypač savivaldybių tarybose, vykdo lobistinę veiklą, kuri viršija jų konstitucinius įgaliojimus. Pavyzdžiui, anot vieno kalbinto lobisto, Seimo nariai neretai „skambina į savivaldybę, į savivaldybės tarybą ir

bando spausti, kad „aš rūpinuosi gyventojais“⁹⁰. Teisėsaugos institucijų atstovai taip pat paminėjo, kad savivaldybių tarybų politikų veikla neretai būna „abejotina“ – galinti prilygti poveikiui sprendimams jų pačių arba jų pažįstamų interesais. Seimo nariai ir ministrai pateko tarp aktyviausiai lobistinę veiklą vykdančių subjektų ir vykdančių nedidelę apklausą apie lobistų aktyvumą⁹¹.

AR POLITIKAI VYKDO LOBIZMĄ?

Viename iš liūdnei pagarsėjusių atvejų 2004 metais Seimo antikorupcijos komisija pateikė Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai prašymą įvertinti Seimo narių G. Steponavičiaus ir E. Masiulio veiksmus dėl galimo Lobistinės veiklos įstatymo ir kitų teisės aktų pažeidimo. Seimo antikorupcijos komisija nurodė, kad šie Seimo nariai siekė daryti įtaką Seimo nariams balsuojant – prieš tai tam tikri su teisės aktais susiję klausimai jų buvo aptarinėjami su „Rubikon“ įmonių grupės akcininku, UAB „Rubikon group“, UAB „Dalkia Lietuva“, AB „Vilniaus energija“, UAB „Litesko“ (visos įmonės vykdė energetikos sektoriaus veiklą) valdybos nariu, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos tarybos nariu A. Janukoniu. A. Janukonio ir Seimo narių pokalbiai telefonu buvo įrašyti ir jie tariamai veikė pagal A. Janukonio, kuris siekė apsaugoti savo verslo interesus, nurodymus.

Komisija išaiškino, kad nors politikų veikla nėra laikoma lobistine veikla ir negali būti kvalifikuojama kaip neteisėta lobistinė veikla Lobistinės veiklos įstatymo prasme, tačiau toks elgesys neatitinka Seimo nariams taikomų etikos normų.⁹²

Dėl šių spragų lobistų registre įregistruota tik labai nedidelė faktiškai veiklą vykdančių lobistų dalis. Pavyzdžiui, farmacijos sektoriui atstovauja tik keturi registruoti lobistai.⁹³ Anot politikų, ekspertų, priežiūros institucijų pareigūnų ir net pačių registruotų lobistų, lobistinės veiklos apimtys ir mastas yra daug didesnis negu oficialiai matoma lobistinė veikla pagal lobistų registrą.

Nors lobistinės veiklos objektai nėra išsamiai apibrėžti, įstatyme numatyta, kad valstybės ar

savivaldybių institucijos privalo sudaryti sąlygas teisėtiems lobistų veiksams, o valstybės politikai, valstybės pareigūnai ar valstybės tarnautojai privalo nevaržyti teisėtos lobistų veiklos ir leisti jiems nekliudomai įgyvendinti lobistinės veiklos užsakovų teisėtus interesus⁹⁴. Taigi, atrodo, kad minėti objektai iš tiesų reiškia ir lobistinės veiklos objektus. Be to, nors lobistinės veiklos apibrėžimas aiškumo neįneša, iš įstatymo formuluočių galima daryti prielaidą, kad lobistinės veiklos objektu turėtų būti laikomas bet kas, kas daly-

⁸⁹ Visas Vyriausios tarnybinės etikos komisijos 2011 m. rugsėjo 13 d. sprendimo Nr. KS-51 tekstas - www.vtek.lt/sprendimai/wordfile.php?id=1085.

⁹⁰ „Transparency International“ Lietuvos skyriaus interviu su A. Romanovskiu; pirmą kartą transliuota 2013 m. spalio mėn. per „Žinių radiją“, nuorašas internete: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/lietuvoje-klesti-seselinis-lobizmas/164494> [žiūrėta 2014-04-22].

⁹¹ Tyrimą atliko „Prime Consulting“ vietinės visuomenės informavimo priemonės „Veidas“ prašymu. Tyrimu nesiekama sociologinio reprezentatyvumo, o pateikiama ryškėjančių tendencijų apžvalga: Užsiregistravusių lobistų – vienetai. Interneto portalas veidas.lt, 2011 m. sausio 17 d., prieiga internete: <http://www.veidas.lt/uzsiregistravusiuju-%E2%80%93vienetai>.

⁹² Pilni VTEK sprendimai 2004 /09/03 No. KS-38; ir 2004 /09/03 d. No. KS – 39: www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48.

⁹³ Vyriausios tarnybinės etikos komisijos registras http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=371&Itemid=41 [žiūrėta 2014-09-23].

⁹⁴ Lobistinės veiklos įstatymo 5 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

vauja įstatymų papildymo, keitimo, pripažinimo negaliojančiais ar jų projektų rengimo procese.

Pasak verslininkų, apie daromą įtaką sprendimų priėmimui atskaitingiausiai viešai informuoja dirbantieji telekomunikacijų srityje (22 proc.). Mažiausiai viešai apie savo daromą įtaką, apklaustųjų teigimu, informuoja interesų grupės, atstovaujantios azartinių lošimų ir farmacijos sritį – 52%, energetiką – 48 proc., tabako ir alkoholio gaminių rinkas – 47 proc.⁹⁵

Registruotų lobistų sąrašas yra viešas, o registracija atgaline data nėra galima (kai veikla jau pradėta vykdyti), tačiau jame pateikiama tik pati pagrindinė informacija. Asmuo, norintis vykdyti lobistinę veiklą, privalo pateikti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai šiuos nustatytos formos dokumentus: prašymą įrašyti į lobistų sąrašą, lobisto anketą ir pasižadėjimą. Prašyme įrašyti į lobistų sąrašą nurodoma vardas ir pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta, darbo vieta per paskutinius vienerius metus, – jei prašymą pateikia fizinis asmuo; pavadinimas, registracijos kodas, buveinės adresas, duomenys apie juridinio asmens darbuotojus (vardas, pavardė, asmens kodas), kurie vykdys lobistinę veiklą, – jei prašymą pateikia juridinis asmuo⁹⁶. Tačiau viešame registre nurodomi tik registruotų lobistų vardai, pavardė / pavadinimas ir įrašymo į sąrašą (ir vei-

klos nutraukimo arba sustabdymo) data⁹⁷. Kita informacija yra pateikiama lobistų ataskaitose, kurios prieinamos papildomai paprašius Komisijos informacijos⁹⁸.

Lobistinės veiklos priežiūros efektyvumą, anot Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos, taip pat apsunkina ir neadekvatūs ataskaitų pateikimo terminai, tam pritaria ir lobistai. Lobistai praėjusių kalendorinių metų lobistinės veiklos ataskaitas Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai privalo pateikti ne vėliau kaip iki einamųjų metų vasario 15 dienos. Šios ataskaitos turinį nustato Lobistinės veiklos įstatymas: ataskaitoje lobistas turi nurodyti savo vardą, pavardę (jei lobistas yra fizinis asmuo), pavadinimą (jei lobistas yra juridinis asmuo), lobisto pažymėjimo numerį; kiekvieno lobistinės veiklos užsakovo vardą, pavardę ar pavadinimą, asmens ar registro kodą, gyvenamosios vietos ar buveinės adresą; teisės akto ar teisės akto projekto, dėl kurio jis veikia kaip lobistas, pavadinimą; lobisto pajamas, gautas už lobistinę veiklą; lobisto išlaidas, susijusias su lobistine veikla⁹⁹. Tokia ataskaitų teikimo tvarka ne kartą kritikuota kaip nepakankama, nes neužtikrina pareigos laiku pateikti ataskaitas ir apsunkina veiklos kontrolę, nes didžiausia tikimybė, jog klausimai dėl galimų pažeidimų kils peržiūrint ataskaitas, t.y. gali būti, jog klausimai dėl atsakomybės bus iškelti praėjus daugiau negu metams.

Paprastai teigiama, kad bene didžiausią korupcijos ir neteisėto poveikio riziką įstatymų leidybos procese kelia interesų grupių parama politikams mainais už būsimus palankius sprendimus. Lietuvoje nėra atskiro teisės akto, kuriuo remiantis lobistai privalėtų atskirai deklaruoti paramą politikams arba politinėms kampanijoms, todėl taikomi bendri politinių partijų ir kampanijų finansavimo ataskaitų reikalavimai. Išsamią finansavimo ataskaitą, nurodant politinių kampanijų pajamas ir išlaidas, prisiimtus įsipareigojimus, aukų ir jų aukotojų sąrašą Vyriausiajai rinkimų komisijai privaloma pateikti per 25 arba 85 (jeigu stambesnių aukų atveju būtinas auditas) kalendorines dienas nuo rinkimų rezultatų paskelbimo¹⁰⁰. Tokiu būdu informacija apie aukotojus atskleidžiama bendrosiose finansavimo ataskaitose (jos skelbiamos internete¹⁰¹). 2011 m. uždrausta priimti aukas iš juridinių asmenų, o fizinių asmenų teisė aukoti apribota – leidžiama aukoti politinių partijų politinėms kampanijoms bei savarankiškiems politinių kampanijų dalyviams. Informacija apie tai taip pat pateikiama bendra tvarka Vyriausiajai rinkimų komisijai. Nepaisant to, išlieka rizika, kad verslas partijas finansuoja netiesiogiai – per partijų skyrius ir padalinius, kitus struktūrinius vienetus ar išorės subjektus, kurie su politinėmis partijomis susiję netiesiogiai¹⁰². Kad tai aktualu, per apklausas pabrėžė ir daugelis apklaustųjų, nurodė, kad kai kurios interesų grupės ar asmenys,

norintys paremti politikus ar politines partijas, tai daro remdami labdaros fondus ar su politikais bei partijomis susijusias viešąsias įstaigas ir pan.

Atsižvelgiant į minėtas iškeltas problemas, lobistinės veiklos priežiūrai turėtų būti teikiama labai didelė svarba, tačiau būtent nepakankamai efektyvi kontrolė yra įvardijama kaip viena iš didžiausių problemų. Lobistinės veiklos kontrolė Lietuvoje pavesta Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai. Jai suteikta teisė tikrinti lobistų veiklą, gauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir iš kitų asmenų visą reikiamą informaciją, paaiškinimus, įsakymus, sprendimus bei kitus dokumentus, susijusius su Lobistinės veiklos įstatymo vykdymu, tikrinti lobistinės veiklos ataskaitas ir stebėti asmenų veiklą, jeigu yra gauta informacija, kad jie vykdo neteisėtą lobistinę veiklą¹⁰³. Tačiau dėl to, kad Komisijai pavesta vykdyti tik įstatyme numatytos lobistinės veiklos priežiūrą, faktiškai lobistinę veiklą vykdytys asmenys, kurie neprivalo registruotis lobistais, į jos kompetenciją nepatenka. 2013 metais Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos Sekretoriato vadovas T. Čaplinskas interviu pažymėjo, kad „realiai VTEK nekontroliuoja lobistų, nes į jos akiratį patenka tik oficialiai registruoti lobistai“¹⁰⁴. Tai turėtų kelti didelį nerimą, atsižvelgiant į tai, kad Vyriausioji tarnybinės etikos komisija yra vienintelė institucija, kuriai tiesiogiai pavesta vykdyti lobistinę vei-

⁹⁵ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

⁹⁶ Lobistinės veiklos įstatymo 9 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

⁹⁷ Registruotų lobistų sąrašas internete: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=371&Itemid=41 [žiūrėta 2014-05-07].

⁹⁸ Su visomis ataskaitomis galima susipažinti internete: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=372&Itemid=42 [žiūrėta 2014-05-07].

⁹⁹ Lobistinės veiklos įstatymo 11 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586 [žiūrėta 2014-05-07].

¹⁰⁰ Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 17 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462267 [žiūrėta 2014-05-07].

¹⁰¹ Vyriausiosios rinkimų komisijos internetinėje duomenų bazėje galima atlikti paiešką pagal fizinio asmens vardą ir pavardę: <http://www.vrk.lt/politiniu-kampaniju-finansavimo-duomenys> [žiūrėta 2014-05-07].

¹⁰² Trečiasis vertinimo etapas, Rekomendacijų Lietuvai įgyvendinimo ataskaita „Inkriminalizavimas (ETS 173 ir 191, GPC 2)“ ir „Politinių partijų finansavimo skaidrumas“, priimta 60-ajame GRECO plenariniame posėdyje (Strasbūras, 2012 m. birželio 17–21 d.) [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)6_Second_Lithuania_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)6_Second_Lithuania_EN.pdf) [žiūrėta 2014-03-19]; daugiau informacijos pateikta rengiant Lietuvos atsparumo korupcijai tyrimą „Transparency International“ Lietuvos skyriaus parengtose rekomendacijose: http://transparency.lt/media/filer_public/2013/03/15/lt_political_parties_money_power_and_anticorruption_measures.pdf [žiūrėta 2014-03-19].

¹⁰³ Lobistinės veiklos įstatymo 13 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586 [žiūrėta 2014-05-07].

¹⁰⁴ Interneto portalas veidas.lt. Šešėlinis lobizmas reikalingiausias Seimo nariams? 2013 m. gruodžio 11 d. <http://www.veidas.lt/seselinis-lobizmas-reikalingiausias-seimo-nariams> [žiūrėta 2014-03-19].

klą vykdančių asmenų priežiūrą. Atsakomybė už Lobistinės veiklos įstatymo pažeidimus ir sankcijos numatytos Administracinių teisės pažeidimų kodekse¹⁰⁵, tačiau šios jo nuostatos niekada nebuvo taikytos. Verslininkai taip pat teigia, kad, jų nuomone, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija nelabai gerai prižiūri lobistinę veiklą: tik 14 proc. apklaustųjų šios Komisijos darbą vertina labai gerai ir gerai.¹⁰⁶

Nors prekybos poveikiu arba neteisėtos lobistinės veiklos atvejais galima svarstyti ir patraukimo baudžiamojon atsakomybėn klausimus, prokuratūros ir Specialiųjų tyrimų tarnybos (nacionalinės kovos su korupcija institucijos) atstovai teigia, kad iš tiesų jie neturi tinkamų instrumentų galimiems tokiems atvejams efektyviai tirti. Tai, kad baudžiamųjų bylų, susijusių būtent su poveikiu įstatymų leidybos procesui, praktiškai nėra, taip pat leidžia daryti prielaidą, kad trūksta šių nuostatų įgyvendinimo efektyvumo.

Veiksmingai ir realiai įgyvendinant poveikio teisėkūrai ataskaitų principą (angl. legislative footprint), įstatymų leidybos procesas taptų atskaitingesnis net ir esant trūkumų nacionaliniame reguliavime. Tačiau Lietuvoje tėra vienintelė priemonė, bent kiek panašumi į poveikio teisėkū-

rai ataskaitų principą – Seimui pateikus oficialius raštiškus pasiūlymus, jie apibendrinami ir skelbiami palyginamojoje lentelėje kartu su teisės akto projektu. Tačiau šioje lentelėje atsispindi tik raštiški siūlymai ir nebūtinai teikiama informacija apie asmeniškai Seimo nariams pateiktus siūlymus. Anot kai kurių apklaustųjų, efektyvi teisinė priemonė, kurią taikant būtų teikiama informacija apie tai, kas ir kokios įtakos turėjo įstatymų projektams, padėtų atskleisti tam tikrose srityse veikiančias interesų grupes¹⁰⁷. Tiesa, dauguma apklaustųjų paminėjo, kad vien tokia teisinė priemonė nepakankamo lobistinės veiklos atskaitumo problemos neišspręstų, tačiau tai galėtų papildyti kitas reformas ir priemones.

Dažnai kaip veiksminga kovos su korupcija ir didesnio viešojo sektoriaus procesų atskaitingumo priemonė yra nurodoma patikima teisės gauti informaciją užtikrinimo sistema. Kaip jau minėta, nepaisant kai kurių įgyvendinimo problemų, teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių teisinė sistema yra pakankama¹⁰⁸. Ir nors, bent jau teoriškai, informacija, kurios galima prašyti, turėtų apimti ir duomenis apie lobistinę veiklą, dėl vyraujančio „neoficialaus“ lobistinės veiklos pobūdžio teisė gauti tokią informaciją nėra užtikrinama.

LOBISTINĖS VEIKLOS ETIKA

Lobistinės veiklos etika ir atskaitingumas turi būti organiška dalis bendros viešojo sektoriaus skaidrumą turinčios užtikrinti sistemos. Tam, kad lobistinė veikla būtų atskaitinga, reikia užtikrinti ir efektyvią interesų konfliktų priimant svarbius sprendimus rizikos kontrolę. Dėl šios priežasties, siekiančioms daryti įtaką sprendimų priėmimui interesų grupėms turi būti taikoma griežta etikos sistema. Skaidrumo užtikrinimo pareigą šioje srityje turi turėti ir lobistai, ir viešojo sektoriaus atstovai.

¹⁰⁵ 172 straipsnio 25 dalyje numatyta, kad Lobistinės veiklos įstatymo reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų (145–290 EUR) arba atitinkamai nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų (290–580 EUR), jeigu asmuo už šį pažeidimą jau buvo baustas. Administracinės teisės pažeidimų kodeksas http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463861 [žiūrėta 2014-03-19].

¹⁰⁶ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, "Transparency International" Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

¹⁰⁷ Taip pat žr. „Transparency International“ Lietuvos skyriaus interviu su A. Romanovskiu; pirmą kartą transliuota 2013 m. spalio mėn. per „Žinių radiją“, nuorašas internete: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/lietuvoje-klesti-seselinis-lobizmas/164494> [žiūrėta 2014-04-22].

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471234; Visuomenės informavimo įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580&p_query=&p_tr2=

Bendresnei atitinkamų etikos mechanizmų sistemai būtinos atitinkamos rizikų, kylančių pereinant iš viešojo sektoriaus į privatųjį (angl. - revolving door) valdymo priemonės ir politikų bei viešojo sektoriaus tarnautojų etikos kodeksas. Tačiau, kaip pažymėjo apklausti lobistai ir teisė-

saugos institucijų atstovai, dėl to, kad šiai kategorijai priskiriami tik registruoti lobistai, buvusių politikų įsidarbinimas, pavyzdžiui, lobistinę veiklą vykdančiose verslo asociacijose ir atvirkščiai nėra ribojamas.

Buvusiems valstybėms politikams, valstybės pareigūnams, valstybės tarnautojams ir teisėjams draudžiama vykdyti lobistinę veiklą, jeigu iki prašymo įrašyti į lobistų sąrašą pateikimo dienos nesuėjo vieneri metai po to, kai pasibaigė jo kadencija ar įgaliojimai arba jis buvo atleistas iš šių pareigų¹⁰⁹.

Valstybės politikų elgesio kodekse skaidrumas ir viešumas įtvirtinti kaip vieni iš pagrindinių valstybės politikų elgesio principų. Nors lobistinė veikla ir nėra minima tiesiogiai, elgesio kodekse numatyta, kad politikai neturi kelti abejonių dėl sąžiningumo priimdami sprendimus, taip pat turi pateikti visuomenei savo elgesio ir sprendimų motyvus, visada laikytis atvirumo ir viešumo, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, ribojančius informacijos atskleidimą, deklaruoti savo privačius interesus¹¹⁰. Valstybės tarnautojai taip pat turi vykdyti ne tik atitinkamuose įstatymuose nustatytas pareigas, bet ir laikytis Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių. Šios savo pobūdžiu plačios taisyklės tik reikalauja, kad tarnautojai laikytųsi sąraše numatytų gana deklaratyvių elgesio principų ir būtų padorūs, nepriimtų dovanų ar kitokio atlygio, kuris gali sukelti privačių ir viešųjų interesų konfliktus¹¹¹.

Kaip vienas iš principų, kuriuo kartu su įstatymų viršenybės, teisėtumo, lygiateisiškumo, politinio neutralumo ir karjeros principais grindžiama Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba, paminėtas skaidrumas¹¹². Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme pateiktos valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų privačių ir visuomenės viešųjų interesų suderinimo

gairės. Jose siekiama užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą ir užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybinėje tarnyboje. Reguluojant perėjimą iš viešojo sektoriaus į privatų, įstatyme ribojamas darbo sutarčių sudarymas, numatant, kad asmuo, nustojęs eiti pareigas valstybinėje tarnyboje, vienerius metus neturi teisės dirbti įmonės ar jos kontroliuojamos įmonės vadovu ar eiti kitas vadovaujančias su sprendimų priėmimu susijusias pareigas, jeigu per paskutinius darbo metus jo tarnyba buvo tiesiogiai susijusi su tos įmonės veiklos priežiūra ar kontrole arba jeigu asmuo tiesiogiai dalyvavo svarstant ar priimant palankius įmonei sprendimus konkurso ar kitokiu būdu teikti valstybės užsakymus ar finansinę paramą¹¹³.

Nors perėjimo iš viešojo sektoriaus į privatų dauguma atliekant šį tyrimą apklaustų asmenų nepaminėjo kaip keliančio didelę grėsmę skaidrumui ir atskaitingumui, kai kurie ekspertai atkreipė dėmesį, kad net dabar galima pateikti buvusių valstybės pareigūnų, kurie tampa, pavyzdžiui, advokatais ir naudojami savo asmeniniais ryšiais „aiškindamiesi, kas vyksta politikoje“, pavyzdžių. Bendrai paėmus tam, kad būtų galima įvertinti šios problemos dabartinį mastą, nepakanka duomenų, nes lobistų registras nėra labai informatyvus ir sunku išsiaiškinti, kas iš tiesų vykdo lobistinę veiklą. 62 proc. verslininkų teigia girdėję, kad Lietuvoje politikai arba valstybės tarnautojai, baigę tarnybą, gavo pareigas privačiame sektoriuje kaip atlygį už priimtus palankius sprendimus¹¹⁴.

¹⁰⁹ Lobistinės veiklos įstatymo 3 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹¹⁰ Valstybės politikų elgesio kodekso 4 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376953 [žiūrėta 2014-04-22].

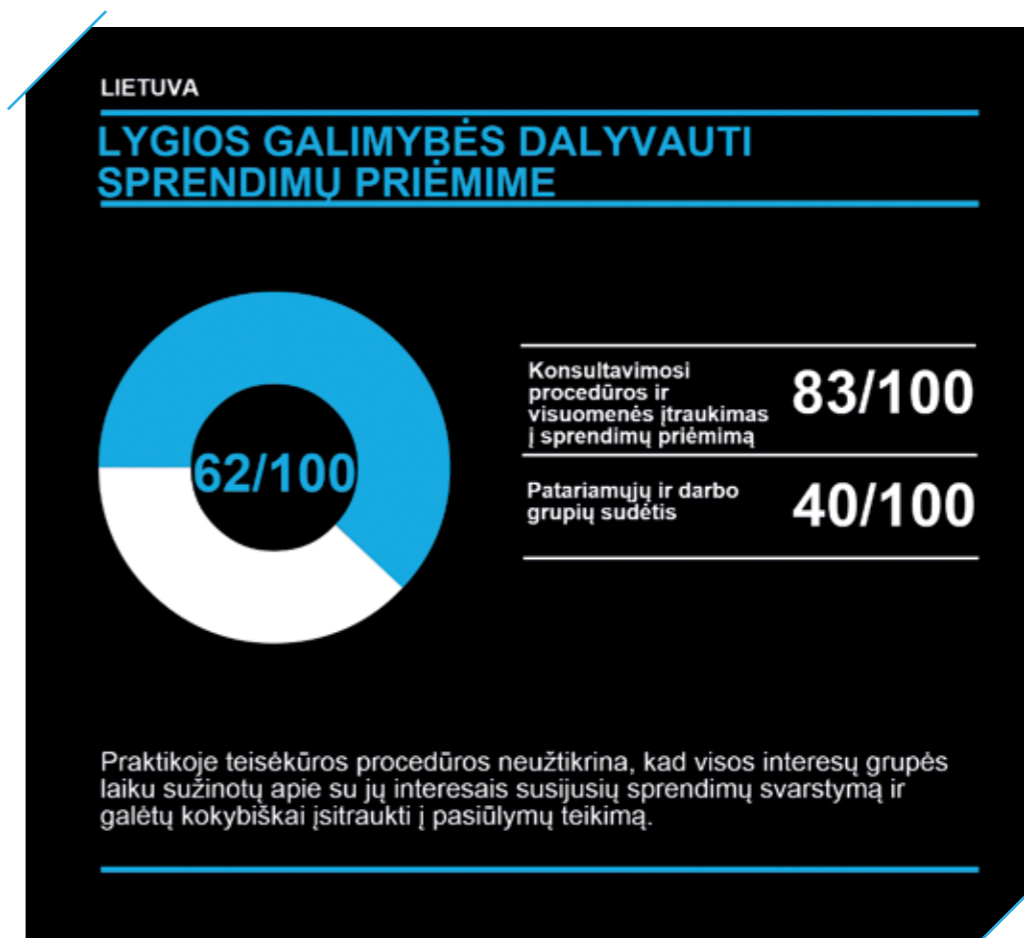
¹¹¹ Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių 2 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=169819&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2014-04-22].

¹¹² Valstybės tarnybos įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471047 [žiūrėta 2014-04-22].

¹¹³ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 18 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471042 [žiūrėta 2014-04-22].

¹¹⁴ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

LYGIOS GALIMYBĖS DALYVAUTI SPRENDIMŲ PRIĖMIME

Reguluojant lobistinę veiklą, atskaitingumo ir etikos užtikrinimo priemonės yra itin svarbios, tačiau tuo pačiu metu turi būti taikomos ir taisyklės, užtikrinančios vienodas galimybes dalyvauti sprendimų priėmime, nes tai būtina politinės sistemos skaidrumui ir pliuralizmui. Šioje tyrimo dalyje buvo klausiama, ar sprendimų priėmimo procesuose yra pakankamai galimybių įsitraukti įvairioms suinteresuotosioms šalims, kad jos idėjomis bei argumentais galėtų prisidėti prie politikos formavimo, įstatymų ir kitų sprendimų priėmimo, taip siekdamas, kad priimami sprendimai geriausiai atitiktų visuomeninius interesus. Tyrimo išvados šiuo klausimu nevienareikšmės.

Tik 14 proc. verslininkų mano, kad Lietuvoje sprendimų priėmimas pakankamai atviras, kad į jį vienodai galėtų įsitraukti visos suinteresuotos grupės. Didžioji dauguma (83 proc.) verslo atstovų nurodė, kad sprendimų priėmimas nėra pakankamai atviras (įdomu pastebėti, kad dau-

giau teigiamų vertinimų išsakė tos įmonės, kurios turi rašytines elgesio taisykles – 20 proc.). Verslininkų nuomone, lengviausiai dėl sprendimų priėmimo su politikais ir valstybės tarnautojais suderinti susitikimus sekasi asociacijoms (43 proc.), registruotiems lobistams (34 proc.),

profesinėms sąjungoms (27 proc.) ir viešųjų ryšių agentūroms (25 proc.).¹¹⁵

Teisėkūros pagrindų įstatyme numatyti pagrindiniai principai, kuriais turi būti grindžiamas Lietuvos teisėkūros procesas. Tarp jų yra ir atvirumas bei skaidrumas, reiškiantis, kad teisėkūra turi būti vieša, įtraukianti visuomenę ir kad visi bet kuriuose teisėkūros etapuose dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi. Praktikoje tik 10 proc. verslininkų mano, kad informacija apie visas sprendimų priėmimo dalyvavusias interesų grupes atskleidžiama aiškiai.¹¹⁶

Įstatyme taip pat reikalaujama, kad teisėkūros procese būtų užtikrintas savalaikis ir proporcingas konsultavimasis. Darbo grupės (komisijos) teisės aktų projektams rengti gali sudaryti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai ir kiti asmenys, tačiau jų nariais negali būti lobistai.¹¹⁷

Tačiau, kaip minėjo apklausti asmenys, nors teisės aktų projektai iš tiesų skelbiami teisės aktų registre internete¹¹⁸ ir tai sudaro galimybę len-

gvai pateikti pasiūlymus ir argumentus, aktyvieji įstatymo projektų rengimo etapai dažnai yra nežinomi platesnei visuomenei, neturintys specifinių žinių (arba net „tinkamų“ pažįstamų). Anot kai kurių apklaustų lobistų, nors Seimo posėdžių darbotvarkės yra viešos, praktiškai yra daug įvairių šių posėdžių etapų ir sunku ne tik juos sekti, bet ir suvokti, kur ir kada parengiamas pirmas projektas.

Be to, nors konsultacijos su visuomene yra organizuojamos, ekspertai teigia, kad jos nėra labai veiksmingos ir dėl nepakankamo visuomenės suinteresuotumo, ir dėl to, kad nėra praktinių gairių, kaip šios konsultacijos turėtų praktiškai būti vykdomos. Nors ir buvo bandyta parengti veiksmingų viešųjų konsultacijų gaires¹¹⁹, nuoseklios nacionalinės pozicijos šiuo klausimu nėra. Nėra aišku, kokiais konkrečiais klausimais šios konsultacijos turėtų būti rengiamos, kaip turėtų būti formuluojami sudėtingi teisiniai klausimai, kad būtų gautas geriausias grįžtamasis ryšys, ir kaip konsultacijos turėtų būti moderuojamos. Taigi, anot apklaustųjų, šiuo metu viešosios konsultacijos praktiškai neveikia kaip priemonė, užtikrinanti teisėkūrą, kurioje aktyviau dalyvautų visuomenė.

Neoficialiais lobistais kartais vadinama ir dar viena žmonių grupė, nors pirmiau minėtuose įstatymuose ji ir neįvardinta. Lietuvoje merai, Ministras Pirmininkas ir ministrai gali oficialiai paskirti ir pasirinkti visuomeninius / bendruomenės konsultantus. Atlyginimas jiems nėra mokamas ir jų nesaisto darbo santykiai, tačiau prireikus jie teikia nemokamas savo darbo srities konsultacijas ir turi oficialų statusą. Kadangi visuomeniniai konsultantai nėra laikomi patarėjais formaliąja prasme, jie neprivalo deklaruoti turto ar vykdyti kokius nors kitus teisinius reikalavimus. Nėra aišku, kokios įtakos šios konsultacijos gali turėti valstybės pareigūnams ir ar tai netampa lobistine veikla plačiaja prasme. Nuo 2012 m., atitinkamai pakeitus įstatymus, jie privalo deklaruoti savo privačius interesus¹²⁰. Anot kai kurių apklaustųjų, „juodoji neregistruota lobistinė veikla vyksta per tuos visuomeninius patarėjus“¹²¹. Dauguma verslininkų Lietuvoje yra girdėję apie atvejus, kai įtaka sprendimams buvo daroma per politikų patarėjus ir konsultantus (55 proc.)¹²².

Teisėkūros pagrindų įstatyme numatyta, kad darbo grupės (komisijos) teisės aktų projektams rengti turi sudaryti valstybės ir savivaldybių ins-

titucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai ir kiti asmenys, tačiau jų nariais negali būti lobistai¹²³. Ši taisyklė neužtikrina pakankamai garantijų, kad darbo grupės netampa faktinės lobistinės veiklos priemone, nes šiame tyrime nustatyta, kad įtakingiausiais lobistais dažnai laikomos verslo asociacijos. Tuo pačiu metu pažymėtina, kad darbo grupių protokolai yra skelbiami viešai ir tai sumažina nederamos įtakos riziką.

Kita paminėta šios srities problema – nepakankamos kokybės argumentai priimant sprendimus, nes dėl to gana sunku nagrinėti tam tikrų sprendimų poveikį.

Be to, kai kurie apklaustieji atkreipė dėmesį į tai, kad dažnai teisės aktai priimi „skubos“ ir „ypatingos skubos“ tvarka ir tai gali apsunkinti vienodas galimybes kreiptis į politikus. Skubos ir ypatingos skubos tvarka reiškia, kad teisinis teisėkūros procesas Seime yra spartesnis. Dėl to skubūs ir itin skubūs teisės aktų projektai trumpiau svarstomi (o tai atitinkamai reiškia mažiau išorinio vertinimo galimybių). Tokiu atveju „įprastiniai“ įstatymų leidybos teisinės analizės

¹¹⁵ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

¹¹⁶ Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

¹¹⁷ Teisėkūros pagrindų įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=453597 [žiūrėta 2014-04-22].

¹¹⁸ Teisės aktų registras <https://www.e-tar.lt/portal/> [žiūrėta 2014-04-22].

¹¹⁹ Pavyzdžiui, veiksmingų viešųjų konsultacijų švietimo sektoriuje gairės, parengtos Švietimo ir mokslo ministerijos: http://old.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/VK%20konsultacija_gaires.pdf [žiūrėta 2014-08-04].

¹²⁰ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas, 4 str., 1 dalis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471042 [retrieved 22/23/2014].

¹²¹ Interviu, kuriuos vykdančią tyrimą atliko „Transparency International“ Lietuvos skyrius, duomenys. Taip pat žr. „Transparency International“ Lietuvos skyriaus interviu su A. Romanovskiui; pirmą kartą transliuota 2013 m. spalio mėn. per „Žinių radiją“, nuorašas internete: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/lietuvoje-klesti-seselinis-lobizmas/164494> [žiūrėta 2014-04-22].

¹²² Sociologinė verslininkų apklausa „Požiūris į lobistinę veiklą“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, VILMORUS 2014.

¹²³ Teisėkūros pagrindų įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=453597 [žiūrėta 2014-04-22].

etapai gali būti sutrumpinti iki 24 valandų, vietoj 7 dienų termino, per kurį Seimo teisės departamentas turi atlikti teisinę analizę, ir keturių pagrindiniam Seimo komitetui nagrinėti skirtų dienų. Komiteto išvados Seimo nariams turi būti pristatytos ne vėliau kaip likus 72 valandoms iki plenarinio posėdžio. Taikant ypatingos skubos tvarką, šis terminas dar labiau sutrumpinamas. Projektas svarstymui Seimo posėdyje pateikiamas per 3 valandas, o pataisos gali būti pateikiamos iki posėdžio pradžios likus vienai valandai. Tai gana gerai iliustruoja paskutinių dviejų kadencijų ir dabartinio Seimo darbo statistika. 2004–2008 metų Seimas 3 proc. teisės aktų priėmė skubos tvarka, o 24 proc. aktų – ypatingos skubos tvarka. Iš viso buvo priimti 1901 teisės aktai¹²⁴. 2008–2012 metais Seimas iš viso priėmė 2487 teisės aktus. Ypatingos skubos tvarka priimtų teisės aktų skaičius padidėjo beveik du kartus ir sudarė 47 proc., o skubos tvarka priimtų teisės aktų skaičius nepasikeitė (3 proc.)¹²⁵.

Nors dabartinės kadencijos Seime ypatingos skubos tvarka priimtų teisės aktų skaičius dar nepasiekė aukščiausio taško, šis skaičius viršija 2004–2008 m. kadencijos Seimo rodiklius. 32 proc. visų nuo 2012 m. veikiančio Seimo teisės aktų (776 teisės aktai) priimti ypatingos skubos tvarka, o skubos tvarka priimtas toks pats teisės aktų skaičius – 3 proc.¹²⁶.

Esminė šioje tyrimo dalyje išryškėjusi problema buvo ta, kad dabartinė lobistinės veiklos sąvoka yra per siaura ir neapima visų asmenų bei organizacijų, užsiimančių faktine lobistine veikla – kas savaime nebūtų problema, jeigu pačios sprendimų priėmimo procedūros Lietuvoje būtų pakankamai atskaitingos, o sprendimus priimančios asmenys laikytųsi aukštų skaidrumo, sąžiningumo principų, užtikrintų, kad į sprendimų priėmimą vienodai gali įsitraukti visos interesų grupės, o sprendimus priimtų juos aiškiai argumentuodami bei remdamiesi kokybiškais analizėmis.

¹²⁴ Teisės aktų leidybos 2004–2008 metų kadencijos Seime statistiniai duomenys. Seimo darbo statistiniai duomenys www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_d=81989&p_k=1 [žiūrėta 2014-07-03].

¹²⁵ Teisės aktų leidybos 2008–2012 metų kadencijos I–IX sesijose statistiniai duomenys. Seimo darbo statistiniai duomenys www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_d=130963&p_k=1 [žiūrėta 2014-07-03].

¹²⁶ Teisės aktų leidybos 2012–2016 metų kadencijos I–III sesijose statistiniai duomenys. Seimo darbo statistiniai duomenys www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_d=143706&p_k=1.

I PRIEDAS. TYRIMO KLAUSIMYNAS

SĄVOKOS

1 Ar „lobistai“ įstatyme apibrėžti aiškiai ir nedviprasmiškai, ar sąvoka apima visus profesionaliai lobistinę veiklą vykdančius asmenis, įskaitant profesionalius lobistus, viešųjų ryšių konsultacines įstaigas, NVO atstovus, įmones, pramonės / profesines asociacijas, profesines sąjungas, tyrimų institucijas, advokatų kontorą, religines bendruomenes ir akademikus?

0 – Neapibrėžta / Visiškai nepakankamai apibrėžta, patenka tik nedidelė lobistų dalis

1 – Iš dalies apibrėžta, tačiau nepakankamai / Apibrėžta per siaurai / per plačiai

2 – Įstatyme lobistai apibrėžti aiškiai ir nedviprasmiškai, apima visus profesionaliai lobistinę veiklą vykdančius asmenis, įskaitant profesionalius lobistus, viešųjų ryšių konsultacines įstaigas, NVO atstovus, korporacijas, pramonės / profesines asociacijas, profesines sąjungas, tyrimų institucijas, advokatų kontorą, religines bendruomenes ir akademikus.

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

☒	Profesionalūs lobistai	☐	Pelno siekiančių įmonių atstovai	☐	Advokatų kontoros
☐	Privataus sektoriaus atstovai	☐	Pramonės sektoriaus / profesinių asociacijų atstovai	☐	Religinės bendruomenės
☐	Viešųjų ryšių konsultacinės įstaigos	☐	Profesinės sąjungos	☐	Akademikai
☐	NVO atstovai	☐	Tyrimų institucijos	☐	Kita, nurodykite _____

Įvertinimas: 0

„Lobistas“ apibrėžtas kaip fizinis ar juridinis asmuo, Lobistinės veiklos įstatymo nustatyta tvarka įrašytas į lobistų sąrašą¹²⁷. „Lobistinė veikla“ apibrėžta kaip fizinio ar juridinio asmens atlygintini ar neatlygintini veiksmai, kuriais siekiama daryti įtaką, kad lobistinės veiklos užsakovo interesais būtų keičiami, papildomi ar pripažįstami netekusiais galios teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai¹²⁸. Kitaip tariant, lobistais laikomi tik kitų subjektų naudai veikiantys juridiniai arba fiziniai asmenys ir tik tuo atveju, jeigu jie registruoti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos. Įstatyme konkrečiai nustatyta, kad lobistine nelaikoma pelno nesiekiančių organizacijų veikla, kuria siekiama savo narių bendrais interesais daryti įtaką, kad būtų pakeisti, papildyti ar pripažinti negaliojančiais teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai¹²⁹.

¹²⁷ Lobistinės veiklos įstatymo 2 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹²⁸ Lobistinės veiklos įstatymo 2 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹²⁹ Lobistinės veiklos įstatymo 7 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

2 Ar „lobistinės veiklos objektai („adresatai“) įstatyme / taisyklėse apibrėžti pakankamai plačiai, kad apimtų nacionalinio ir vietinio lygmens teisėkūros ir vykdomosios valdžios atstovus (įskaitant patarėjus), nacionalinio ir vietinio lygmens viešojo administravimo institucijų aukšto rango pareigūnus, priežiūros institucijas ir viešąsias funkcijas vykdančius privačius subjektus?

0 – Lobistinės veiklos objektai įstatyme neapibrėžti / Visiškai nepakankamai apibrėžta, patenka tik nedidelė lobistinės veiklos objektų dalis

1 – Lobistinės veiklos objektai įstatyme apibrėžti nepakankamai (taikoma kai kuriems, bet ne visiems minėtiems objektams)

2 – Įstatyme lobistinės veiklos objektai apibrėžti plačiai ir pakankamai, apima nacionalinio ir subnacionalinio lygmens teisėkūros ir vykdomosios valdžios atstovus (įskaitant patarėjus), nacionalinio ir subnacionalinio lygmens viešojo administravimo institucijų aukšto rango pareigūnus, priežiūros institucijas ir viešąsias funkcijas vykdančius privačius subjektus

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

- Nacionalinio lygmens teisės aktų leidėjai
- Subnacionalinio lygmens teisės aktų leidėjai
- Nacionalinio lygmens vykdomosios valdžios atstovai
- Subnacionalinio lygmens vykdomosios valdžios atstovai
- Vykdomosios valdžios patarėjai
- Aukšto rango valstybės pareigūnai
- Priežiūros institucijos
- Viešąsias funkcijas vykdančys privatūs subjektai
- Kita, nurodykite _____

Pastaba: nors lobistinės veiklos objektai nėra išsamiai apibrėžti, įstatyme numatyta, kad valstybės ar savivaldybių institucijos privalo sudaryti sąlygas teisėtiems lobistų veiksams, o valstybės politikai, valstybės pareigūnai ar valstybės tarnautojai privalo nevaržyti lobistų veiklos įgyvendinant lobistinės veiklos užsakovo teisėtus interesus¹³⁰.

Įvertinimas: 1

¹³⁰ Lobistinės veiklos įstatymo 5 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹³¹ Žr. „Sunlight Foundation“ Lobizmo gaires (<http://sunlightfoundation.com/blog/2013/12/03/announcing-sunlights-international-lobbying-guidelines/>), EBPO ataskaitos dėl EBPO lobistinės veiklos skaidrumo ir etikos principų įgyvendinimo pažangos projektą (2014 m., ruošiama išleisti) ir Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rekomendaciją Nr. 1908 (2010) dėl lobizmo demokratinėje visuomenėje.

3 Ar sąvoka „lobizmas“ / „lobistinė veikla“ įstatyme apibrėžta aiškiai ir nedviprasmiškai, ar sąvoka apimta bet kokius ryšius (raštiškus, žodinius, elektroninius) su lobistinės veiklos objektais (žr. aukščiau) siekiant daryti įtaką teisės aktų, taisyklių, sprendimų dėl išlaidų ar kitų vyriausybės programų, politikų ar pozicijų formulavimui, keitimui, priėmimui ar vykdymui?

0 – Neapibrėžta / Visiškai nepakankamai apibrėžta, patenka tik nedidelė lobistinės veiklos dalis

1 – Iš dalies apibrėžta, tačiau nepakankamai / Apibrėžta per siaurai

2 – Apibrėžta aiškiai ir nedviprasmiškai, remiantis šiais tarptautiniais standartais¹³¹: bet kokie ryšiai (raštiški, žodiniai, elektroniniai) su lobistinės veiklos objektais, siekiant daryti įtaką teisės aktų, taisyklių, sprendimų dėl išlaidų ar kitų vyriausybės programų, politikų ar pozicijų formulavimui, keitimui, priėmimui ar vykdymui

Įvertinimas: 0

Lobistinės veiklos įstatyme „lobistinė veikla“ apibrėžta kaip fizinio ar juridinio asmens atlygintini ar neatlygintini veiksmai, kuriais siekiama daryti įtaką, kad lobistinės veiklos užsakovo interesais būtų keičiami, papildomi ar pripažįstami netekusiais galios teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai¹³². Ši apibrėžtis apima tik nedidelę lobistinės veiklos dalį. Į ją nepatenka lobistinė veikla savo naudai, verslo asociacijų lobistinė veikla ir pan.

SKAIDRUMAS

Ar visuomenė gali pakankamai sužinoti apie a) asmenis, kurie lobistine veikla daro poveikį valstybės atstovams, b) kokiais klausimais vykdomas lobistinė veikla, c) kada ir kaip vykdomas lobizmas, d) kiek šiame procese išleidžiama lėšų, e) koks yra lobistinės veiklos rezultatas ir kt.? Ar skaidrumo pareiga nustatyta ir lobistams, ir viešojo sektoriaus pareigūnams / atstovams?

GALIMYBĖS GAUTI INFORMACIJĄ

4 Ar yra išsamus įstatymas dėl teisės gauti informaciją, kuris visuomenei užtikrina teisę gauti informaciją ir susipažinti su valstybės institucijų duomenimis?

0 - Įstatymo nėra

1- Įstatymas yra, tačiau jis nepakankamas

2 – Yra išsamus įstatymas

Įvertinimas: 2

Nepaisant kai kurių įgyvendinimo problemų, teisės susipažinti su informacija teisinė sistema Lietuvoje yra pakankama. Teisinės nuostatos, įskaitant Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo, Visuomenės informavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas, atitinka tarptautinius standartus dėl teisės gauti informaciją.

¹³² Lobistinės veiklos įstatymo 2 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

5 Kokia apimtimi praktiškai piliečiams užtikrinama teisė gauti informaciją apie viešojo sektoriaus veiklą ir valstybės valdžios institucijų duomenis?

0 - Praktiškai piliečiai susiduria su didelėmis problemomis siekdami gauti informaciją ir (arba) su dažniais įstatymo pažeidimais

1- **Praktiškai informaciją gauti ne visada paprasta / piliečiams dažnai kyla kliūčių gaunant informaciją**

2 – Praktiškai piliečiams lengva gauti informaciją apie viešojo sektoriaus veiklą ir vyriausybės duomenis

Įvertinimas: 1

Nepaisant kai kurių praktikoje kylančių kliūčių (susijusių su aiškios praktikos dėl galimybių gauti informaciją nebuvimu, nepakankamu valstybės pareigūnų parengimu, institucijų iniciatyvos proaktyviai teikti informaciją apie savo veiklą stoka), bendra su teise gauti informaciją susijusi situacija yra patenkinama (2011 m. apklausos duomenimis, per dvejus metus į viešąsias institucijas kreipėsi beveik vienas trečdalis Lietuvos gyventojų)¹³³.

6 Ar įstatymai dėl teisės gauti informaciją taikomi lobistinės veiklos duomenims?

0 - Įstatymo nėra / Įstatymas netaikomas lobistinės veiklos duomenims

1- Remiantis įstatymais dėl teisės gauti informaciją galima susipažinti su kai kuriais, bet ne su visais lobistinės veiklos duomenimis

2 – Įstatymai dėl teisės gauti informaciją taikomi lobistinės veiklos duomenims

Įvertinimas: 0

Nors teisinis pagrindas gauti informaciją yra pakankamas, dėl vyraujančio „neoficialaus“ lobistinės veiklos pobūdžio teisė gauti su lobistine veikla susijusią informaciją nėra užtikrinama.¹³⁴ Didžioji dauguma lobistinės veiklos vykdoma neoficialiai ir dėl to nėra galimybės gauti informaciją apie faktinę lobistinę veiklą, prašant kokių nors konkrečių dokumentų. Nors oficialiems duomenims (Seimo darbotvarkėms, raštu pateiktiems siūlymams ir pan.) ir galioja įstatymai dėl informacijos laisvės, tačiau šie duomenys sudaro tik nedidelę dalį informacijos apie įsitraukiančias interesų grupes ir jų poveikį priimamiems sprendimams.

LOBISTŲ REGISTRACIJA IR VEIKLOS DEKLARAVIMAS

7 Ar šalyje yra lobistų registras?

0 - Registro nėra

1 - Yra savanoriškas registras / Konkrečios institucijos registras yra, tačiau jis netaikomas visai lobistinei veiklai

2 - **Yra privalomas registras**

Įvertinimas: 2

Įstatyme numatyta, kad asmuo, norintis vykdyti lobistinę veiklą, privalo pateikti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai prašymą įrašyti į lobistų sąrašą, lobisto anketą ir deklaraciją. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija per 5 darbo dienas šiuos dokumentus išnagrinėja ir priima sprendimą dėl asmens įrašymo į lobistų sąrašą¹³⁵.

¹³³ http://transparency.lt/media/filer_public/2013/01/22/informacijos_prieinamumas_lietuvoje.pdf.

¹³⁴ Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471234 ; Visuomenės informavimo įstatymas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580&p_query=&p_tr2= ; Lietuvos Respublikos Konstitucija: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.

¹³⁵ Lobistinės veiklos įstatymo 9 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

8 Jeigu registras yra, ar jame registruojami visi šalyje profesionaliai lobistinę veiklą vykdančias asmenys, įskaitant profesionalius lobistus, viešųjų ryšių konsultacines įstaigas, NVO atstovus, korporacijas, pramonės / profesines asociacijas, profesines sąjungas, tyrimų institucijas, advokatų kontorą, religines bendruomenes ir akademikus?

0 – Registracija visiškai nepakankama, nes registruojasi tik nedidelė lobistų dalis

1 – Registre registruojama daugelis pirmiau nurodytų lobistų kategorijų, tačiau yra trūkumų

2 – Registre tikrai registruojami visi profesionaliai lobistinę veiklą vykdančias asmenys, įskaitant profesionalius lobistus, viešųjų ryšių konsultacines įstaigas, NVO atstovus, korporacijas, pramonės / profesines asociacijas, profesines sąjungas, tyrimų institucijas, advokatų kontorą, religines bendruomenes ir akademikus

Pažymėkite visas kategorijas, kurios turi registruotis registre:

☒	Profesionalūs lobistai	☐	Pelno siekiančių įmonių atstovai	☐	Advokatų kontoros
☐	Privataus sektoriaus atstovai	☐	Pramonės sektoriaus / profesinių asociacijų atstovai	☐	Religinės bendruomenės
☐	Viešųjų ryšių konsultacinės įstaigos	☐	Profesinės sąjungos	☐	Akademikai
☐	NVO atstovai	☐	Tyrimų institucijos	☐	Kita, nurodykite _____

Įvertinimas: 0

Nors ir nėra konkrečiai nustatyta, sisteminė įstatymo analizė rodo, kad registruotis privalo tik profesionalūs lobistai, lobistinę veiklą vykdančias savo klientų naudai. Lobistinės veiklos įstatyme lobistas apibrėžtas kaip fizinis ar juridinis asmuo, Lobistinės veiklos įstatymo nustatyta tvarka įrašytas į lobistų sąrašą¹³⁶.

9 Ar reikalaujama, kad lobistai laiku (bent per 10 dienų nuo lobistinės veiklos pradžios) įsiregistruotų?

0 - Registruotis neprivaloma

1 - Lobistai turi registruotis, tačiau gali tai padaryti per ilgesnį laiko terminą (daugiau negu 10 dienų)

2 – Lobistai turi užsiregistruoti per 10 dienų nuo lobistinės veiklos pradžios

Įvertinimas: 2

Įstatyme numatyta, asmuo į lobistų sąrašą turi būti įrašytas iki lobistinės veiklos pradžios: asmuo, norintis vykdyti lobistinę veiklą, privalo pateikti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai prašymą įrašyti į lobistų sąrašą, lobisto anketą ir pasižadėjimą¹³⁷.

¹³⁶ Lobistinės veiklos įstatymo 2 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹³⁷ Lobistinės veiklos įstatymo 9 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

10 Ar reikalaujama, kad lobistai laiku (realiu laiku arba bent kas ketvirtį) ir reguliariai deklaruotų savo lobistinę veiklą bei su ja susijusias išlaidas?

0 – Atskaitas pateikti nereikalaujama / Atskaitos teikiamos ne dažniau kaip kas metus

1 – Atskaitas pateikti reikalaujama ne dažniau kaip kas ketvirtį, tačiau dažniau negu kas metus

2 - Realio laiku - kas ketvirtį

Įvertinimas: 0

Kas metus iki kitų metų vasario 15 dienos¹³⁸.

11 Ar lobistai ir lobistine veikla užsiimančios organizacijos turi viešai atskleisti atitinkamus asmens duomenis ir duomenis apie darbo santykius: organizacijos pavadinimą (jei taikoma); adresą ir kontaktinius duomenis; visų organizacijos vardu dirbančių lobistų vardus ir pavardes (jei taikoma)?

0 - Lobistai neprivalo viešai atskleisti jokios informacijos

1 - Viešai atskleisti privaloma tik pagrindinę informaciją

2 - Viešai atskleisti reikalaujama pakankamai informacijos

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

Fizinio asmens vardas ir pavardė / organizacijos pavadinimas

Visų organizacijos vardu dirbančių lobistų vardai ir pavardės

Adresas ir kontaktiniai duomenys

Kita

Įvertinimas: 1

Lobistinės veiklos ataskaitoje lobistas privalo nurodyti savo vardą, pavardę (jei lobistas yra fizinis asmuo), pavadinimą (jei lobistas yra juridinis asmuo), lobisto pažymėjimo numerį¹³⁹.

12 Ar lobistai ir lobistine veikla užsiimančios organizacijos turi viešai atskleisti atitinkamą informaciją apie lobistinę veiklą ir užsakovus: už lobistinę veiklą mokančių asmenų ar organizacijų vardus ir pavardes ar pavadinimus; lobistų užsakovų vardus ir pavardes arba pavadinimus; konkrečius klausimus, dėl kurių vykdoma lobistinė veikla?

0 - Lobistai neprivalo viešai atskleisti jokios informacijos

1 - Viešai atskleisti privaloma tik pagrindinę informaciją

2 - Viešai atskleisti reikalaujama pakankamai informacijos

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

Už lobistinę veiklą mokančių asmenų ar organizacijų vardai ir pavardės ar pavadinimai

Lobistų užsakovų vardai ir pavardės ar pavadinimai

Konkretūs klausimai, dėl kurių vykdoma lobistinė veikla

Konkretūs įstatymų leidybos pasiūlymai, projektai, taisyklės, politikos, programos, subsidijos, įnašai ar sutartys, kurių siekiama

¹³⁸ Lobistinės veiklos įstatymo 11 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹³⁹ Lobistinės veiklos įstatymo 11 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

Įvertinimas: 2

Lobistinės veiklos ataskaitoje lobistas privalo nurodyti kiekvieno lobistinės veiklos užsakovo vardą, pavardę ar pavadinimą, asmens ar registro kodą, gyvenamosios vietos ar buveinės adresą; teisės akto ar teisės akto projekto, dėl kurio jis veikia kaip lobistas, pavadinimą¹⁴⁰ (neaišku ar ši nuostata taikoma tik įstatymams / įstatymų projektams; įstatymas neįpareigoja atskleisti konkrečių klausimų, o tik įstatymų projektų pavadinimus)

13 Ar lobistai ir lobistine veikla užsiimančios organizacijos turi viešai atskleisti atitinkamą informaciją apie tai, kieno atžvilgiu ir dėl ko konkrečiai jie vykdo lobistinę veiklą: sprendimus priimančio asmens, su kuriuo lobistas bendrauja, vardą ir pavardę ar valstybės institucijos pavadinimą, poveikio pobūdį ir politikams pateiktą informaciją ir (arba) tai pagrindžiančią dokumentaciją?

0 – Viešai atskleisti nereikalaujama

1 - Viešai atskleisti privaloma tik pagrindinę informaciją

2 - Viešai atskleisti reikalaujama pakankamai informacijos

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

Institucijos atstovo, su kuriuo lobistas bendrauja, vardą ir pavardę ar valstybės institucijos pavadinimas

Kontaktų data

Kontaktų pobūdis (asmeninis apsilankymas, priimtas kvietimas į renginį, oficialus svarstymas)

Pagrindžianti dokumentacija, pateikta politikams

Įvertinimas: 0

14 Ar lobistai ir lobistine veikla užsiimančios organizacijos turi viešai atskleisti lobisto išlaidas, įskaitant išlaidas lobistinei veiklai remti, paskolas, paramą, avansus arba bilietų įsigijimą į renginius lėšoms rinkti?

0 - Lobistai neprivalo viešai atskleisti jokios informacijos apie išlaidas

1 - Viešai atskleisti privaloma tik pagrindinę informaciją apie išlaidas

2 - Viešai atskleisti reikalaujama pakankamą informaciją apie išlaidas

Įvertinimas: 2

Remiantis Lobistinės veiklos įstatymu, lobistai privalo nurodyti lobisto pajamas, gautas už lobistinę veiklą; lobisto išlaidas, susijusias su lobistine veikla¹⁴¹. Išsamių duomenų nereikalaujama. Detali ataskaita pateikiama pagal papildomą užklausą.

15 Ar lobistai ir lobistine veikla užsiimančios organizacijos turi viešai atskleisti aukas politinėms partijoms ir kandidatams?

0 - Viešai atskleisti informaciją apie aukas politinėms partijoms ir kampanijoms nereikalaujama

1 - Reikalavimai viešai atskleisti informaciją apie aukas politinėms partijoms ir kampanijoms yra nepakankami

2 - Reikalaujama viešai atskleisti pakankamą informaciją apie aukas politinėms partijoms ir kampanijoms

¹⁴⁰ Lobistinės veiklos įstatymo 11 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹⁴¹ Lobistinės veiklos įstatymo 11 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

Įvertinimas: 1

Lobistams taikomos bendros įstatymų dėl politinių kampanijų finansavimo nuostatos, kuriose nustatyta tvarka, pagal kurią politikai / politinės partijos turi teikti finansavimo ataskaitas; šios ataskaitos nėra labai išsamios, tačiau yra skelbiamos internete, nurodant aukotojų vardus ir pavardes¹⁴².

16 Ar lobistai privalo atskleisti informaciją apie ne pinigine paramą: reklamą, suteikimą, leidimą naudoti patalpomis, dizaino ir spausdinimo paslaugas, įrangos dovanojimą, narys valdybose, darbo santykius ar konsultacijas išrinktiems politikams ar kandidatams?

0 - Lobistai neprivalo viešai atskleisti jokios informacijos apie įnašus natūra

1 - Viešai atskleisti reikalaujama nepakankamai informacijos apie įnašus natūra

2 - Informacija apie įnašus natūra, kurią reikalaujama viešai atskleisti, yra pakankama

Įvertinimas: 1

Lobistams taikomos bendros įstatymų dėl politinių kampanijų finansavimo nuostatos, kuriose nustatyta tvarka, pagal kurią politikai / politinės partijos turi teikti finansavimo ataskaitas; šios ataskaitos nėra labai išsamios, tačiau yra skelbiamos internete, nurodant aukotojų vardus ir pavardes¹⁴³.

17 Ar lobistų atskleidžiama informacija yra viešai prieinama atlikus paiešką internete kompiuteriu nuskaitytu atvirų duomenų formatu?

0 - Informacija nėra prieinama internete

1 - Informacija yra prieinama internete, tačiau neprieinama atlikus paiešką kompiuteriu nuskaitytu atvirų duomenų formatu (pvz., naudojami ranka surašyti ir skenuoti dokumentai)

2 - Informacija yra viešai prieinama atlikus paiešką internete kompiuteriu nuskaitytu atvirų duomenų formatu

Įvertinimas: 1

Įstatyme numatyta, kad informacija apie lobistinę veiklą yra vieša ir Vyriausioji tarnybinės etikos komisija negali riboti asmenų teisės gauti duomenis ir informaciją apie lobistinę veiklą (lobistus, teisės aktus ar jų projektus, dėl kurių buvo vykdoma lobistinė veikla). Informacija apie įrašytus į lobistų sąrašą lobistus, lobistinės veiklos sustabdymą, atnaujinimą, nutraukimą ar pasibaigimą skelbiama Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainėje. Lobistų ataskaitos taip pat skelbiamos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainėje, tačiau detalios ataskaitos prieinamos tik papildomai to paprašius¹⁴⁴.

Lobistams taikomos bendros įstatymų dėl politinių kampanijų finansavimo nuostatos, kuriose nustatyta tvarka, pagal kurią politikai / politinės partijos turi teikti finansines ataskaitas; šios ataskaitos nėra labai išsamios, tačiau jos yra skelbiamos internete, nurodant aukotojų vardus ir pavardes

18 Kokia apimtimi lobistai registruojasi lobistų sąrašė ir teikia pakankamą / savalaikę informaciją pagal teisės aktų reikalavimus?

0 - Teisės aktų reikalavimų laikomasi prastai arba nesilaikoma

1 - Kai kurie lobistai reikalavimų laikosi, tačiau yra daug nesilaikymo atvejų

2 - Teisės aktų reikalavimų laikomasi

¹⁴² Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462267.

¹⁴³ Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462267.

¹⁴⁴ Lobistinės veiklos įstatymo 14 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

Įvertinimas: 2

Atkreiptinas dėmesys, kad registruotų lobistų skaičius labai nedidelis – šiuo metu apytiksliai 30¹⁴⁵.

PRIEŽIŪRA, KONTROLĖ IR SANKCIJOS

19 Ar yra nepriklausoma, tinkamai įgaliota ir pakankamus išteklius turinti priežiūros institucija, kuriai pavesta administruoti lobistų registravimą, konsultuoti asmenis ir organizacijas, kontroliuoti lobistinės veiklos deklaracijas ir tirti pažeidimus arba nukrypimus nuo įstatymo (tai apima ir įgaliojimus tirti pateiktus skundus, ir inicijuoti tyrimus net negavus skundo)?

0 - Priežiūros institucijos nėra

1 - Priežiūros institucija yra, tačiau jos ištekliai ir (arba) įgaliojimai nepakankami, kad galėtų vykdyti veiksmingą priežiūrą

2 - Yra visus įgaliojimus ir išteklius turinti priežiūros institucija

Įvertinimas: 1

Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos¹⁴⁶ įgaliojimai nepakankami, nes jai pavesta vykdyti tik tos veiklos, kuri patenka į Lobistinės veiklos įstatyme pateiktą apibrėžtį (per siaura), priežiūrą

20 Ar yra aktyvios kontrolės mechanizmas lobistų deklaruotai informacijai ir ataskaitoms tikrinti bei galimiems neatitikimams išaiškinti?

0 - Kontrolės mechanizmo nėra

1 - Kontrolės mechanizmas yra, tačiau jis nepakankamas

2 - Yra pakankamas kontrolės mechanizmas

Įvertinimas: 1

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija turi teisę tikrinti lobistų veiklą, gauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir iš kitų asmenų visą reikiamą informaciją, paaiškinimus, įsakymus, sprendimus bei kitus dokumentus, susijusius su Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo vykdymu, tikrinti lobistinės veiklos ataskaitas ir tikrinti asmenų veiklą, jeigu yra gauta informacija, kad jie vykdo neteisėtą lobistinę veiklą¹⁴⁷. Ataskaitos yra labai bendro pobūdžio, todėl praktikoje VTEK tik patikrina, ar jos pateiktos. Be to, VTEK nėra tyrimus vykdanči institucija ir paprastai veikia tik gavusi skundą.

21 Kokia apimtimi praktikoje priežiūros institucija nustato pažeidimus ir vykdo jų tyrimą?

0 - Pažeidimų nustatoma mažai arba nenustatoma

1 - Priežiūros institucija iš dalies aktyviai vykdo nustatytų pažeidimų tyrimus

2 - Priežiūros institucija aktyviai vykdo nustatytų pažeidimų tyrimus

¹⁴⁵ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainė: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=371&Itemid=41.

¹⁴⁶ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467704.

¹⁴⁷ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467704.

Įvertinimas: 1

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija praktikoje tyrimus vykdo tik gavusi skundus, o jie patenka į labai siaurą įstatymo apibrėžtą sritį, ir tik tiek, kiek įmanoma neatliekant atskiro nepriklausomo tyrimo.

22 Kokia apimtimi praktikoje priežiūros institucija tiria kitų (pavyzdžiui, tiriama žurnalistikos žurnalistų) nustatytus ir praneštus pažeidimus?

0 - Pažeidimų nustatoma mažai arba nenustatoma

1 - Priežiūros institucija iš dalies aktyviai vykdo kitų subjektų nustatytų ir praneštų galimų pažeidimų tyrimus

2 - Priežiūros institucija aktyviai vykdo kitų subjektų nustatytų ir praneštų galimų pažeidimų tyrimus

Įvertinimas: 1

Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatyme numatytas išsamus atvejų sąrašas, kai VTEK gali atsisakyti nagrinėti pranešimą: jeigu pranešimas pateiktas praėjus įstatyme nustatytam terminui, jeigu pranešime nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso VTEK kompetencijai, jeigu pranešimas tuo pačiu klausimu jau buvo išnagrinėtas. Praktikoje, atrodo, kad priežiūros institucija nagrinėja visus pranešimus, tačiau dėl itin ribotos įstatyme nustatytos kompetencijos tai naudinga tik tam tikra apimtimi, nes VTEK gali nagrinėti tik tuos atvejus, kurie yra kvalifikuojami kaip lobistinė veikla pagal Lobistinės veiklos įstatymą¹⁴⁸.

23 Ar įstatyme numatytos sankcijos už žinomai neteisingą lobistinės veiklos deklaravimą arba deklaracijos nepateikimą?

0 - Nuobaudų nėra

1- Sankcijos yra numatytos, tačiau jos nepakankamos

2 - Įstatyme nustatytos pakankamos sankcijos

Įvertinimas: 1

Atsakomybė už Lobistinės veiklos įstatymo pažeidimus ir sankcijos numatytos Administracinių teisės pažeidimų kodekse. Kol kas šis straipsnis praktikoje pritaikytas nebuvo. Be to, Administracinių teisės pažeidimų kodekse nenumatyta juridinių asmenų atsakomybė (nors pagal Lobistinės veiklos įstatymą teisę registruotis lobistais turi ir fiziniai, ir juridiniai asmenys). Lobistinės veiklos įstatymo reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų (145–290 EUR) arba atitinkamai nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų (290–580 EUR), jeigu asmuo už šį pažeidimą jau buvo baustas¹⁴⁹. Jeigu lobistas laiku nepateikė lobistinės veiklos ataskaitos, skiriama nuobauda – lobistinės veiklos sustabdymas¹⁵⁰.

24 Kokia apimtimi nuobaudos už žinomai neteisingą lobistinės veiklos deklaravimą arba deklaracijos nepateikimą yra taikomos praktikoje?

0 - Niekada

1 - Kartais

2 – Visada

¹⁴⁸ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 24 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467704.

¹⁴⁹ Administracinių teisės pažeidimų kodekso 172(25) straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=472205.

¹⁵⁰ Lobistinės veiklos įstatymo 10 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

Įvertinimas: 1

Tokiais atvejais taikoma nuobauda yra lobistinės veiklos sustabdymas. Nuobauda taikoma tais atvejais, jei lobistas laiku nepateikia lobistinės veiklos ataskaitos¹⁵¹. VTEK gana veiksmingai taiko tik šią nuobaudą už nepateiktą lobistinės veiklos ataskaitą, o nuobaudų už klaidingas ataskaitas taikymo praktikos nėra.

25 Ar priežiūros institucijos privalo viešai atskleisti lobistinės veiklos taisykles arba norminius aktus pažeidusių asmenų vardus ir pavardes arba organizacijų pavadinimus?

0 - Viešai atskleisti taisyklių pažeidėjų vardus ir pavardes arba pavadinimus nereikalaujama

1 - Taisyklių pažeidėjų vardai ir pavardės arba pavadinimai atskleidžiami priežiūros institucijos nuožiūra

2 - Taisyklių pažeidėjų vardus ir pavardes arba pavadinimus atskleisti privaloma

Įvertinimas: 2

Lobistinės veiklos pažeidėjų vardai ir pavardės arba pavadinimai viešai atskleidžiami VTEK sprendimu (atskleidžiama viešai interneto svetainėje: http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48).

26 Ar visų lobistinės veiklos taisykles arba norminius aktus pažeidusių asmenų vardai ir pavardės arba organizacijų pavadinimai yra viešai skelbiami praktikoje?

0 - Niekada

1 - Kartais

2 - Visada

Įvertinimas: 1

Pastaba: visi Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimai yra vieši, tačiau dėl reguliavimo trūkumų jie gali būti priimami tik dėl nedidelės dalies faktinių pažeidimų.

POVEIKĮ TEISĖKŪRAI ATASKAITOS

27 Ar įstatyme reikalaujama apie poveikį teisėkūrai skelbti viešai teisės aktų projektų prieduose (ar reikalaujama paskelbti dokumentą, kuriame būtų nurodomas politikų ir aukštesniojo rango valstybės pareigūnų¹⁵² kontaktų su įvairiomis interesų grupėmis laikas, interesų grupes atstovaujančių asmenų vardai ir pavardės, poveikio, kurį siekiama daryti, tema)?

0 - Įstatyme nenumatyta skelbti poveikio teisėkūrai ataskaitą

1 - Numatyti pavieniai reikalavimai nurodyti, kas siekė daryti poveikį teisėkūros ar politikos formavimo procesams

2 - Įstatyme reikalaujama apie poveikį teisėkūrai skelbti viešai teisės aktų prieduose

¹⁵¹ Lobistinės veiklos įstatymo 10 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹⁵² Paprastai aukštesniojo rango valstybės pareigūnai laikomi vadovaujancias pareigas uzimantys asmenys, turintys teise priimti sprendimus.

Įvertinimas: 1

Viešai skelbiama tik apie tas interesų grupes, kurios rengiant teisės aktus savo pasiūlymus teikia raštu, vadovaudamosi oficialia viešųjų konsultacijų procedūra.

28 Ar praktikoje politikai / valstybės pareigūnai viešai skelbia poveikio teisėkūrai ataskaitą, kurioje nurodoma, kada, su kuo ir dėl ko buvo susitakta su suinteresuotomis šalimis?

- 0 - Politikai / valstybės pareigūnai viešai neatskleidžia jokios informacijos apie kontaktus
1 - Politikai / valstybės pareigūnai viešai atskleidžia kai kurią, tačiau nepakankamą informaciją apie kontaktus
2 - Skelbiami pakankami duomenys apie politikų kontaktus su suinteresuotomis šalimis

Įvertinimas: 1

Viešai skelbiama tik apie tas interesų grupes, kurios rengiant teisės aktus savo pasiūlymus teikia raštu, vadovaudamosi oficialia viešųjų konsultacijų procedūra.

29 Ar AUKŠTESNIOJO RANGO VALSTYBĖS PAREIGŪNAI privalo savo iniciatyva viešai skelbti dokumentaciją, susijusią su susitikimais su įvairiomis interesų grupėmis: susitikimų datas, darbotvarkes, iš lobistų gautus dokumentus ir kt.?

- 0 - Viešai skelbti su susitikimais susijusią dokumentaciją nereikalaujama
1 - Numatyti pavieniai reikalavimai viešai skelbti su susitikimais susijusią dokumentaciją
2 - Įstatymas reikalauja viešai skelbti išsamią dokumentaciją, susijusią su susitikimais: susitikimų datas, darbotvarkes, iš lobistų gautus dokumentus

Įvertinimas: 0

Nėra konkrečių reikalavimų viešai skelbti su susitikimais susijusią dokumentaciją

30 Ar VALDŽIOS ATSTOVAI (nacionalinio ir vietos lygmens) privalo savo iniciatyva viešai skelbti dokumentaciją, susijusią su susitikimais: susitikimų datas, darbotvarkes, iš lobistų gautus dokumentus ir kt.?

- 0 - Viešai skelbti su susitikimais susijusią dokumentaciją nereikalaujama
1 – Kai kuriais atvejais numatyti reikalavimai viešai skelbti su susitikimais susijusią dokumentaciją
2 - Įstatymas reikalauja viešai skelbti išsamią dokumentaciją, susijusią su susitikimais: susitikimų datas, darbotvarkes, iš lobistų gautus dokumentus

Įvertinimas: 1

Konkreitiems asmenims reikalavimai nenustatyti, tačiau, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seimo statute numatyti bendrieji viešumo reikalavimai. Seimo posėdžių protokolus rašo ir skelbia Seimo kanceliarijos Dokumentų skyrius, o pasirašo posėdžio pirmininkas. Seimo posėdžių stenogramos spausdinamos specialiu leidiniu ir platinamos viešai. Komitetų posėdžiams taikomi ne tokie griežti reikalavimai. Po kiekvieno komiteto posėdžio yra parengiamas pranešimas Seimo spaudos tarnybai, kuriame išdėstoma diskusijų svarstytais klausimais esmė bei priimti nutarimai¹⁵³.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Seimo statutai http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=473763.

ETIKA

Ar lobistams (įskaitant bendroves) ir lobistinei veiklai šalyje yra taikoma griežta etikos sistema ir kokia apimtimi ji veikia? Ar sąžiningumo pareiga nustatyta ir lobistams, ir viešojo sektoriaus pareigūnams / atstovams?

APRIBOJIMAI PO ĮSIDARBINIMO IR PRIEŠ ĮSIDARBINIMĄ

31 Ar įstatyme numatytas proporcingas draudimas arba „atvėsimo“ laikotarpis, kuriam nepasibaigus Seimo nariams, aukštesniojo rango valstybės tarnautojams, ministrams ir patarėjams draudžiama dirbti lobistais?

- 0 - Pertraukos laikotarpis netaikomas
1 - Taikomas trumpesnis negu 2 metų „atvėsimo“ laikotarpis
2 - Taikomas ne trumpesnis negu 2 metų „atvėsimo“ laikotarpis

Įvertinimas: 1

Lobistu neturi teisės būti fizinis asmuo, kuris yra buvęs valstybės politikas, valstybės pareigūnas, valstybės tarnautojas ar teisėjas, jeigu iki prašymo įrašyti į lobistų sąrašą pateikimo dienos nesuėjo vieneri metai po to, kai pasibaigė jo kadencija ar įgaliojimai arba jis buvo atleistas iš šių pareigų¹⁵⁴.

32 Kokia apimtimi „atvėsimo“ laikotarpiai taikomi lobistais norintiems dirbti buvusiems politikams (nacionalinio ir vietos lygmens), aukštesniojo rango valstybės tarnautojams (įskaitant priežiūros ir teisėsaugos institucijų tarnautojus), vykdomosios valdžios (nacionalinio ir vietos lygmens) atstovams ir patarėjams?

- 0 - Pertraukos laikotarpis netaikomas
1 - Pertraukos laikotarpis taikomas, tačiau ne visoms iš nurodytų kategorijų
2 - Pertraukos laikotarpis taikomas visoms šioms kategorijoms

Pažymėkite kategorijas, kurioms šis laikotarpis taikomas:

☐ Buvę Seimo nariai (nacionalinis lygmuo)	☐ Patarėjai
☐ Buvę savivaldos institucijos nariai (subnacionalinis lygmuo)	☐ Aukštesniojo rango valstybės tarnautojai
☐ Buvę nacionalinės vykdomosios valdžios atstovai	☐ Priežiūros institucijų aukštesniojo rango pareigūnai
☐ Buvę subnacionalinės vykdomosios valdžios atstovai	☒ Kita: Lobistinės veiklos įstatyme numatytas gana platus kategorijų sąrašas: buvę valstybės politikai, valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai ar teisėjai

¹⁵⁴ Lobistinės veiklos įstatymo 3 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

Įvertinimas: 2

Lobistu neturi teisės būti fizinis asmuo, kuris yra buvęs valstybės politikas, valstybės pareigūnas, valstybės tarnautojas ar teisėjas, jeigu iki prašymo įrašyti į lobistų sąrašą pateikimo dienos nesuėjo vieneri metai po to, kai pasibaigė jo kadencija ar įgaliojimai arba jis buvo atleistas iš šių pareigų¹⁵⁵.

33 Ar praktikoje buvę Seimo nariai, aukštesniojo rango valstybės tarnautojai, vykdomosios valdžios atstovai ir patarėjai tiesiogiai pereina dirbti į lobistinį sektorių?

0 - Buvo daug atvejų, kai buvę Seimo nariai, aukštesniojo rango valstybės tarnautojai, ministrai, ministerijų patarėjai tiesiogiai perėjo dirbti į lobistinį sektorių

1 - Buvo keli atvejai, kai buvę Seimo nariai, aukštesniojo rango valstybės tarnautojai, ministrai, ministerijų patarėjai tiesiogiai perėjo dirbti į lobistinį sektorių

2 - Buvę Seimo nariai, aukštesniojo rango valstybės tarnautojai, ministrai, ministerijų patarėjai retai pereina tiesiogiai dirbti į lobistinį sektorių, paprastai laikomasi pertraukos termino

Įvertinimas: 2

Pastaba: dėl to, kad lobisto sąvoka yra nepakankama, „atvėsimo“ terminas nėra labai efektyvus, nes iš vieno sektoriaus į kitą pereinantys dirbti asmenys paprastai net nebūna registruojami lobistais, taigi, ši taisyklė praktikoje nėra efektyviai įgyvendinama.

34 Ar įstatyme reikalaujama, kad buvę politikai (nacionalinio ir vietos lygmens), aukštesniojo rango valstybės tarnautojai (įskaitant priežiūros institucijų tarnautojus), vykdomosios valdžios (nacionalinio ir vietos lygmens) atstovai ir patarėjai, prieš pradėdami eiti pareigas privačiame sektoriuje, kur jie galėtų vykdyti lobistinę veiklą buvusio darbdavio atžvilgiu, gautų specialų etikos tarnybos / įstaigos sutikimą?

0 - Leidimo nereikalaujama

1 - Nepakankami apribojimai (nepakankama taikymo sritis)

2 - Leidimas būtinas visoms minėtoms kategorijoms

Įvertinimas: 0

35 Ar praktikoje buvę politikai (nacionalinio ir vietos lygmens), aukštesniojo rango valstybės tarnautojai (įskaitant priežiūros institucijų tarnautojus), vykdomosios valdžios (nacionalinio ir vietos lygmens) atstovai ir patarėjai, prieš pradėdami eiti pareigas privačiame sektoriuje, kur jie galėtų vykdyti lobistinę veiklą buvusio darbdavio atžvilgiu, kreipiasi dėl specialaus etikos tarnybos / įstaigos sutikimo?

0 - Niekada

1 - Kartais

2 – Visada

Įvertinimas: 0

¹⁵⁵ Lobistinės veiklos įstatymo 3 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

36 Ar yra nepriklausoma, atitinkamus įgaliojimus ir pakankamus išteklius turinti priežiūros institucija, kuriai pavesta administruoti pasibaigus darbo santykiams prieš pradėdant naujus darbo santykius taikomus apribojimus, konsultuoti asmenis ir organizacijas ir tirti galimus pažeidimus?

0 - Priežiūros institucijos nėra

1 - Priežiūros institucija yra, tačiau jos išteklių ir (arba) įgaliojimai nepakankami, kad galėtų vykdyti veiksmingą priežiūrą

2 - Yra visus įgaliojimus ir pakankamus išteklius turinti priežiūros institucija

Įvertinimas: 1

Tai oficialiai pavesta Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijai, tačiau ji nepakankamai aprūpinta išteklių, o į jos kompetenciją patenka tik nedidelė lobistinės veiklos dalis.

VIEŠOJO SEKTORIAUS DARBUOTOJŲ ETIKOS KODEKSAI

37 Ar etiška / atsakinga lobistinė veikla numatyta VIEŠOJO SEKTORIAUS ETIKOS KODEKSUOSE (pvz., ar juose nustatyti valstybės pareigūnų ir interesų grupių ryšių standartai, pareiga tokius ryšius dokumentuoti, pareiga apie neregistruotą arba neteisėtą lobistinę veiklą pranešti vadovams?)

0 - Valstybės pareigūnų elgesio kodekso nėra ir (arba) elgesio kodeksuose nenumatyti etiškos lobistinės veiklos principai

1 - Elgesio kodeksuose etiška lobistinė veikla įtvirtinta kai kuriais atvejais arba nepakankamai

2 - Etikos kodeksuose etiška lobistinė veikla įtvirtinta visapusiškai

Įvertinimas: 1

Valstybės politikų elgesio kodekse skaidrumas ir viešumas įtvirtinti, kaip vieni iš pagrindinių valstybės politikų elgesio principų. Nors lobistinė veikla ir nėra minima tiesiogiai, elgesio kodekse numatyta, kad politikai neturi kelti abejonių dėl savo sąžiningumo priimdami sprendimus, taip pat turi pateikti visuomenei savo elgesio ir sprendimų motyvus, visada laikytis atvirumo ir viešumo, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, ribojančius informacijos atskleidimą, deklaruoti savo privačius interesus¹⁵⁶. Valstybės tarnautojai taip pat turi vykdyti ne tik atitinkamuose įstatymuose nustatytas pareigas, bet ir laikytis Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių. Šios savo pobūdžiu plačios taisyklės tiesiog bendrai reikalauja, kad tarnautojai laikytųsi sąrašė numatytų gana deklaratyvių elgesio principų ir būtų sąžiningi, nepriimtų dovanų ar kitokio atlygio, kuris gali sukelti privačių ir viešųjų interesų konfliktus¹⁵⁷. Kaip vienas iš principų, kuriuo kartu su įstatymų viršenybės, teisėtumo, lygiateisiškumo, politinio neutralumo ir karjeros principais grindžiama Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba, paminėtas ir skaidrumas¹⁵⁸.

38 Ar VIEŠOJO SEKTORIAUS INSTITUCIJŲ ETIKOS KODEKSUOSE nustatyti standartai, kaip valstybės pareigūnai turėtų spręsti interesų konfliktus?

0 - Valstybės pareigūnų elgesio kodekso nėra ir (arba) elgesio kodeksų nuostatos dėl interesų konfliktų yra nepakankamos

1 - Elgesio kodeksų nuostatos dėl interesų konfliktų yra fragmentiškos arba nepakankamos

2 - Etikos kodeksuose numatytos išsamios nuostatos dėl interesų konfliktų

¹⁵⁶ Valstybės politikų elgesio kodekso 4 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376953 [žiūrėta 2014-04-22].

¹⁵⁷ Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių 2 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=169819&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2014-04-22].

¹⁵⁸ Valstybės tarnybos įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471047 [žiūrėta 2014-04-22].

Įvertinimas: 1

Žr. atsakymą į klausimą aukščiau

39 Ar VIEŠOJO SEKTORIAUS INSTITUCIJŲ ETIKOS KODEKSUOSE nustatytos nuostatos dėl dovanų ir svetingumo valstybės pareigūnams?

0 - Valstybės pareigūnų elgesio kodekso nėra ir (arba) elgesio kodeksų nuostatos dėl dovanų ir svetingumo yra nepakankamos

1 - Elgesio kodeksų nuostatos dėl dovanų ir svetingumo yra fragmentiškos arba nepakankamos

2 - Etikos kodeksuose numatytos išsamios nuostatos dėl dovanų ir svetingumo

Įvertinimas: 1

Žr. atsakymą į klausimą aukščiau

40 Ar VIEŠOJO SEKTORIAUS INSTITUCIJŲ ETIKOS KODEKSUOSE išsamiai reguliuojami interesų ir turto deklaravimo klausimai?

0 - Valstybės pareigūnų elgesio kodekso nėra ir (arba) elgesio kodeksų nuostatos dėl interesų ir turto deklaravimo yra nepakankamos

1 - Elgesio kodeksų nuostatos dėl interesų ir turto deklaravimo yra fragmentiškos arba nepakankamos

2 - Etikos kodeksuose numatytos išsamios nuostatos dėl interesų ir turto deklaravimo

Įvertinimas: 2

Konkrečios nuostatos elgesio kodekse nėra, tačiau Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme numatyta, kad valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo privalo deklaruoti privačius interesus šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka pateikdamas privačių interesų deklaraciją (toliau – deklaracija)¹⁵⁹.

41 Ar nustatyta skundų pateikimo tvarka, pagal kurią valstybės pareigūnai ir piliečiai gali pranešti apie viešojo sektoriaus elgesio kodekso pažeidimus?

0 - Skundų pateikimo tvarkos nėra

1 - Skundų pateikimo tvarka yra, tačiau jos taikymo sritis ribota

2 - Nustatyta tinkama skundų pateikimo tvarka

Įvertinimas: 1

Specifinės skundų pateikimo tvarkos nėra, tačiau taikomos bendrosios taisyklės: daugumoje viešojo sektoriaus institucijų skundus galima pateikti numatytais būdais (telefonu arba internetu), veikia Seimo kontrolierių įstaiga.

¹⁵⁹ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 4 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=471042.

42 Ar valstybės pareigūnams rengiami mokymai etikos, taip pat ir lobistinės veiklos taisyklių bei principų klausimais?

0 - Mokymų etikos klausimais nėra

1 - Mokymai etikos klausimais fragmentiški ir nereguliarūs

2 - Mokymai etikos klausimais išsamūs ir reguliarūs

Įvertinimas: 1

LOBISTŲ ETIKOS KODEKSAI

43 Ar yra LOBISTŲ ETIKOS KODEKSAS, kuriame numatytos aiškios sankcijos už lobistinei veiklai nustatytų reikalavimų nesilaikymą?

0 - Etikos kodekso nėra

1 - Etikos kodeksas yra, tačiau jis nepakankamas

2 - Yra etikos kodeksas, kuriame numatytos sankcijos

Įvertinimas: 1

Etikos kodeksas parengtas VTEK

44 Kokia apimtimi sankcijos už lobistinei veiklai nustatytų reikalavimų nesilaikymą yra taikomos praktikoje?

0 - Sankcijos taikomos retai / niekada netaikomos

1 - Sankcijos taikomos, tačiau nenuosekliai

2 - Sankcijos taikomos nuosekliai

Įvertinimas: 1

Dažniausia sankcija – lobistinės veiklos sustabdymas. Ši sankcija taikoma tais atvejais, jei lobistas laiku nepateikia lobistinės veiklos ataskaitos¹⁶⁰.

45 Ar įstatyme ir (arba) lobistų etikos kodekse nustatyti apribojimai dėl lobistų samdymo valstybės valdžios institucijose priežiūros, finansinių sprendimų priėmimo ar patarėjų pareigoms ir reikalaujama apie tai informuoti?

0 - Informuoti nereikalaujama ir apribojimų nėra

1 - Apribojimai ir reikalavimai informuoti nepakankami (pvz., lobistai turi išsiregistruoti, tačiau papildomų apribojimų nėra)

2 - Nustatyti pakankami reikalavimai informuoti ir apribojimai (pvz., gali būti uždrausta įsidarbinti ir (arba) nustatyti apribojimai dėl sprendimų, kuriuos priimant darbuotojas galės dalyvauti)

Įvertinimas: 0

¹⁶⁰ Lobistinės veiklos įstatymo 10 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

46 Ar įstatyme ir (arba) elgesio kodeksuose uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas?

0 - Draudimas tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas nenumatytas

1 - Įstatymu / elgesio kodeksu atgrasoma, tačiau nėra konkrečiai uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas

2 - Įstatyme / elgesio kodekse konkrečiai uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas

Įvertinimas: 2

Lobistu neturi teisės būti valstybės politikai, valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai ar teisėjai¹⁶¹.

47 Ar nustatyta skundų pateikimo tvarka, pagal kurią politikai ir piliečiai gali pranešti apie reikalavimų lobistinei veiklai pažeidimus?

0 - Skundų pateikimo tvarkos nėra

1 - Skundų pateikimo tvarka yra, tačiau jos taikymo sritis ribota

2 - Yra išsami skundų pateikimo tvarka

Įvertinimas: 1

VTEK, be kitų kompetencijų, yra įgaliota tirti fizinių ir juridinių asmenų pranešimus, skundus ir prašymus dėl fizinių ar juridinių asmenų vykdomos veiklos atitikties Lobistinės veiklos įstatymo nuostatomis¹⁶².

LOBISTŲ REGISTRACIJA IR VEIKLOS DEKLARAVIMAS

48 Ar yra profesinės (-ių) asociacijos (-ų) arba pačių įmonių etikos savireguliacinio kodeksas (-ai) lobistams*?

0 - Etikos kodekso nėra

1 - Etikos kodeksas yra, tačiau jis nepakankamas

2 - Yra etikos kodeksas, kuriame numatytos sankcijos

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma.

49 Ar lobistų savireguliacijos etikos kodeksuose yra numatyti konkretūs elgesio principai, sudarantys lobistams galimybę išvengti etikai prieštaraujančių situacijų?*

¹⁶¹ Lobistinės veiklos įstatymo 3 straipsnis, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=437586.

¹⁶² Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 17 straipsnis http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467704.

0 - Kodeksuose elgesio principai, sudarantys lobistams galimybę išvengti etikai prieštaraujančių situacijų, nenumatyti

1 - Kodeksuose elgesio principai paminėti, tačiau jie neapibrėžti ir (arba) neišsamūs

2 - Lobistų etikos kodeksuose yra numatyti konkretūs elgesio principai, sudarantys lobistams galimybę išvengti etikai prieštaraujančių situacijų

Pažymėkite visas įstatyme numatytas kategorijas:

☐ Reikalaujama valstybėms pareigūnams pateikti teisingą ir tikslią informaciją	☐ Reikalaujama nenaudoti gautos informacijos ne pagal įstatymą	☐ Reikalaujama operatyviai atskleisti interesų konfliktus ir juos valdyti arba nusišalinti
☐ Reikalaujama laiku valstybės pareigūnams atskleisti užsakovo tapatybę ir atstovaujamus interesus	☐ Reikalaujama neskatinti valstybės pareigūnų pažeisti įstatymą	☐ Reikalaujama įsteigti pakankamai nepriklausomą etikos kodekso vykdymo stebėsenos ir užtikrinimo mechanizmą
☐ Uždraudžiamos lobistų dovanos, kurių vertė yra didesnė negu nereikšminga (de minimis), atlyginimas, samdymas ar kitokios kompensacijos valstybės pareigūnui	☐ Reikalaujama, kad asociacijos nariui būtų privalomi etikos mokymai	☐ Kita (nurodykite) _____

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma. Kodeksas yra labai bendro pobūdžio, tačiau bendrai paėmus jo nuostatomis reikalaujama teikti teisingą ir išsamią informaciją.

50 Ar esamuose savireguliacinio kodeksuose reikalaujama, kad lobistai viešai atskleistų lobistinės veiklos užsakovų tapatybę ir objektą?*

0 - Lobistai neprivalo viešai atskleisti jokios informacijos

1 - Viešai atskleisti privaloma tik pagrindinę informaciją ir (arba) informacija nėra vieša

2 - Viešai atskleisti reikalaujama informacija yra pakankama (asmenų arba organizacijų, mokačių už lobistinę veiklą, vardai ir pavardės arba pavadinimai; lobistų užsakovų vardai ir pavardės arba pavadinimai; konkretūs klausimai, dėl kurių vykdoma lobistinė veikla)

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma. Kodeksas yra labai bendro pobūdžio, tačiau bendrai paėmus jo nuostatomis reikalaujama teikti teisingą ir išsamią informaciją.

51 Ar esamuose savireguliacinio kodeksuose uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas?*

0 - Draudimas tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas nenumatytas

1 - Elgesio kodeksu atgrasoma, tačiau nėra konkrečiai uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas

2 - Elgesio kodekse konkrečiai uždrausta tuo pačiu metu eiti lobisto ir valstybės pareigūno pareigas

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma. Kodeksas yra labai bendro pobūdžio, tačiau bendrai paėmus jo nuostatomis reikalaujama teikti teisingą ir išsamią informaciją.

52 Ar nustatyta skundų pateikimo tvarka, pagal kurią asociacijos narys arba nariu nesantis asmuo gali pranešti apie lobistinės veiklos etikos kodekso pažeidimus?*

0 - Skundų pateikimo tvarkos nėra

- 1 - Skundų pateikimo tvarka yra, tačiau jos taikymo sritis ribota
- 2 - Nustatyta tinkama skundų pateikimo tvarka

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma. Kodeksas yra labai bendro pobūdžio, tačiau bendrai paėmus jo nuostatomis reikalaujama teikti teisingą ir išsamią informaciją.

53 Ar yra pakankamai nepriklausomi etikos kodekso (-ų) vykdymo stebėsenos ir užtikrinimo mechanizmai?*

0 - Stebėsenos ir užtikrinimo mechanizmų nėra

- 1 – Stebėsenos mechanizmas yra, tačiau jis nėra nepriklausomas arba jo taikymo sritis ribota
- 2 – Yra griežtas ir pakankamai nepriklausomas stebėsenos ir užtikrinimo mechanizmas

Įvertinimas: 0

Veiksmingai veikiančios profesinės asociacijos nėra. Bendrovių elgesio kodeksuose gali būti tik bendros nuostatos. Lobistų etikos kodeksas yra parengtas VTEK, kuriai šiuos įgaliojimus suteikė įstatymas. Pagal įstatymą laikytis kodekso yra privaloma. Kodeksas yra labai bendro pobūdžio, tačiau bendrai paėmus jo nuostatomis reikalaujama teikti teisingą ir išsamią informaciją.

VIENODOS GALIMYBĖS DALYVAUTI. VIENODOS SĄLYGOS

Ar sistemoje yra pakankamai galimybių įvairioms suinteresuotosioms šalims dalyvauti ir idėjomis bei argumentais prisidėti prie politikos, įstatymų ir sprendimų, kurie geriausiai tarnauja visuomenei ir platiems demokratiniais interesams?

VIEŠOS KONSULTACIJOS IR VISUOMENĖS DALYVAVIMAS PRIIMANT SPRENDIMUS

54 Ar Seimas pagal įstatymą privalo sudaryti piliečiams ir visuomenei galimybę vienodomis sąlygomis teikti siūlymus Seimo nariams dėl svarstomų teisės aktų ir ar teisės aktų leidybos procese numatyta pareiga visuomenę laiku informuoti apie svarstomus klausimus ir teisėkūros iniciatyvas, kad būtų galima pateikti siūlymus?

0 - Teisinėje sistemoje nenumatytas siūlymų teisės aktų leidybos procese teikimas

- 1 - Teisinėje sistemoje piliečiams ir visuomenei (įmonėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms) yra numatytos galimybės teikti siūlymus Seimui, tačiau nėra jokių nuostatų dėl vienodų galimybių dalyvauti, būti informuotais tinkamai ir prieš pakankamą laiką

2 - Seimas pagal įstatymą privalo sudaryti piliečiams ir visuomenei (įmonėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms) galimybę vienodomis sąlygomis teikti siūlymus Seimo nariams dėl svarstomų teisės aktų ir teisės aktų leidybos procese numatyta tinkamai prieš pakankamą laiką juos informuoti, kad būtų galima pateikti siūlymus

Įvertinimas: 2

Teisėkūros pagrindų įstatyme numatyti pagrindiniai principai, kuriais turi būti grindžiamas Lietuvos teisėkūros procesas. Tarp jų yra ir atvirumas bei skaidrumas, reiškiantis, kad teisėkūra turi būti vieša, įtraukianti visuomenę ir kad visi bet kuriuose teisėkūros etapuose dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi. Įstatyme taip pat reikalaujama, kad teisėkūros procese būtų užtikrintas savalaikis ir proporcingas konsultavimasis. Darbo grupės (komisijos) teisės aktų projektams rengti gali sudaryti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinų organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai ir kiti asmenys, tačiau jų nariais negali būti lobistai¹⁶³.

55 Ar įstatyme arba įstatymų grupėje yra nustatyti būdai, kuriais visuomenė gali dalyvauti formuluojant, įgyvendinant ir vertinant politikos kryptis, įskaitant terminus, per kuriuos turi būti išplatinta viešų susirinkimų informacija, ir konkrečią informacijos platinimo tvarką, dalyvavimo taisykles, priemones pastaboms ir nuomonei dėl tam tikrų politikos kryptių pateikti?

0 - Procedūrų ir taisyklių, susijusių su dalyvavimu svarstant politikos kryptis ir priimant dėl jų sprendimus, nėra arba jos yra nustatomos specialiai kiekvienam politikos kryptių ir sprendimų priėmimo procesui.

1 - Yra tam tikros nuostatos, pagal kurias viešai informuojama apie dalyvavimo svarstant politikos kryptis būdus, tačiau jos nėra tikslios arba paliktos politikų nuožiūrai.

2 - Taip. Yra konkreti reguliavimo sistema ir įstatyme arba įstatymų grupėje yra nustatyti skirtingi būdai, kuriais visuomenė gali dalyvauti formuluojant, įgyvendinant ir vertinant politikos kryptis, įskaitant terminus, per kuriuos turi būti išplatinta viešų susirinkimų informacija, konkrečią informacijos platinimo tvarką, dalyvavimo taisykles, priemones pastaboms ir nuomonei dėl tam tikrų politikos kryptių pateikti

Įvertinimas: 2

Žr. aukščiau pateiktus atsakymus

56 Ar teisės aktuose konkrečiai reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos užtikrintų vienodas galimybes sprendimų priėmimo procesuose dalyvauti visoms grupėms, kurioms tie sprendimai turi įtakos, ir suinteresuotoms šalims?

0- Nuostatų dėl konsultavimosi su grupėmis ir suinteresuotomis šalimis, kurioms politikos dokumentas turi įtakos, nėra

1 - Yra tam tikros nuostatos dėl grupių, kurioms politikos dokumentai turi įtakos, dalyvavimo, tačiau jos nėra tikslios arba paliktos politikų nuožiūrai

2 - Teisės normose konkrečiai reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos užtikrintų vienodas galimybes sprendimų priėmimo procesuose dalyvauti visoms grupėms, kurioms tie sprendimai turi įtakos, ir suinteresuotoms šalims

Įvertinimas: 1

Žr. aukščiau pateiktus atsakymus. Didžiausias sunkumas praktikoje yra tas, kad nėra mechanizmo, leidžiančio užsiprenumeruoti informaciją tam tikrais klausimais ir gauti pranešimus apie tai.

57 Kuriais iš šių visuomenės dalyvavimo formų paprastai naudojama praktikoje?¹⁶⁴

¹⁶³ Teisėkūros pagrindų įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=453597 [žiūrėta 2014-04-22].

¹⁶⁴ Geras informacijos, susijusios su 56-58 rodikliais, šaltinis – EBPO ataskaitos dėl EBPO lobistinės veiklos skaidrumo ir etikos principų įgyvendinimo pažangos projektas, p. 20. Šios ataskaitos projektu didele dalimi remiamasi klausimuose, susijusiuose su šiuo rodikliu.

☐ Neformalus konsultavimasis su tam tikromis grupėmis	☒ Siūlymų skelbimas internete
☐ Projektų išplatinimas pastaboms pateikti	☒ Patarėjų / ekspertų grupės
☒ Viešas informavimas ir kvietimas teikti pastabas	☐ Parengiamoji vieša komisija / komitetas
☒ Vieši susitikimai	☐ Kita (nurodykite) _____

58 Kokia apimtimi visuomenės nariai gali dalyvauti konsultacijose praktikoje?

- 0 - Konsultacijose visuomenės nariai gali dalyvauti retai /niekada negali
 1 - Konsultacijose visuomenės nariai gali dalyvauti kartais, bet ne visada
 2 - Konsultacijose dažniausiai gali dalyvauti visi visuomenės nariai

Įvertinimas: 2

59 Kokia apimtimi konsultacijų proceso dalyvių nuomonės yra viešai skelbiamos praktikoje?

- 0 - Konsultacijų proceso dalyvių nuomonės viešai skelbiamos retai /niekada neskelbiamos
 1 - Konsultacijų proceso dalyvių nuomonės viešai skelbiamos kartais, bet ne visada
 2 - Konsultacijų proceso dalyvių nuomonės visada skelbiamos viešai

Įvertinimas: 2

60 Ar teisės normose konkrečiai reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos išsamiai pagrįstų, kodėl ir kaip po konsultavimosi politikos dokumente ir sprendimų priėmimo procesuose atsižvelgta (arba neatsižvelgta) į įvairius siūlymus?

- 0 - Nuostatų, pagal kurias reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos paaiškintų, ar buvo atsižvelgta į siūlymus ir kaip, nėra arba dalyvavimas nenumatytas
 1 - Yra tam tikros nuostatos, pagal kurias reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos paaiškintų, ar buvo atsižvelgta į siūlymus ir kaip, tačiau jos nėra tikslios arba paliktos politikų nuožiūrai
 2 - Įstatyme konkrečiai reikalaujama, kad valstybės valdžios institucijos išsamiai pagrįstų, kodėl ir kaip po konsultavimosi politikos dokumente ir sprendimų priėmimo procesuose atsižvelgta (arba neatsižvelgta) į siūlymus

Įvertinimas: 1

Tai taikoma tik tiems siūlymams, kurie pateikti raštu per oficialų terminą siūlymams Seime pateikti.

PATARĖJŲ / EKSPERTŲ GRUPĖS SUDĖTIS¹⁶⁵

61 Ar pagal įstatymą privaloma užtikrinti proporcingą patarėjų / ekspertų grupių sudėtį (pakankamą skaičių privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų)?

0 - Reikalavimo užtikrinti proporcingą sudėti nėra

2 - Įstatyme reikalaujama patarėjų / ekspertų grupėse užtikrinti privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų pusiausvyrą

Įvertinimas: 0

62 Ar praktikoje užtikrinama proporcinga patarėjų / ekspertų grupių sudėtis (tarp privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų)?

0 - Patarėjų grupėmis dažniausiai palaikomi tam tikri interesai

1 - Patarėjų grupių sudėtis kartais būna proporcinga, kartais – ne

2 - Patarėjų / ekspertų grupėse užtikrinama privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų pusiausvyra

Įvertinimas: 1

Darbo grupės (komisijos) teisės aktų projektams rengti GALI sudaryti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinų organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai ir kiti asmenys, tačiau jų nariais negali būti lobistai¹⁶⁶.

63 Ar lobistams draudžiama būti patarėjų / ekspertų grupių nariais?

0 - Lobistams būti patarėjų grupių nariais nedraudžiama

2 - Lobistams būti patarėjų / ekspertų grupių nariais draudžiama

Įvertinimas: 2

Darbo grupės (komisijos) teisės aktų projektams rengti gali sudaryti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinų organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai ir kiti asmenys, tačiau jų nariais negali būti lobistai¹⁶⁷.

64 Ar įmonių vadovams draudžiama būti patarėjų grupių nariais?

0 - Įmonių vadovams būti patarėjų grupių nariais nedraudžiama

2 - Įmonių vadovams būti patarėjų / ekspertų grupių nariais draudžiama

Įvertinimas: 0

¹⁶⁵ Remiantis EBPO sąvokomis, šiame dokumente patarėjų arba ekspertų grupė reiškia valstybės valdžios (vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ar teisminės valdžios) ar kokio nors jos pogrupio sudarytą komitetą, valdybą, tarybą, konferenciją, kolegiją, specialią grupę ar pakomitetų konsultacijoms, ekspertizei ar rekomendacijoms teikti. Kai kuriose šalyse patarėjų grupės yra reguliuojamos kitaip, atsižvelgiant į atitinkamą sektorių / instituciją. Šiuo atveju siūlyme turėti omenyje parlamento patarėjų grupę, dalyvaujančią teisėkūros procese. Geras informacijos, susijusios su šia rodiklių grupe, šaltinis – EBPO ataskaitos dėl EBPO lobistinės veiklos skaidrumo ir etikos principų įgyvendinimo pažangos projektas, p. 66-68. Šios ataskaitos projektu didele dalimi remiamasi klausimuose, susijusiuose su šiuo rodikliu.

¹⁶⁶ Teisėkūros pagrindų įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=453597 [žiūrėta 2014-04-22].

¹⁶⁷ Teisėkūros pagrindų įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=453597 [žiūrėta 2014-04-22].

65 Ar informacija apie patarėjų / ekspertų grupių sudėtį, susirinkimų darbotvarkes, protokolus ir dalyvių siūlymus turi būti viešai skelbiama?

0 - Informacija nėra viešai prieinama

1 - Informacija yra prieinama, bet tik pateikus prašymą

2 - Informacija yra viešai prieinama internete arba spausdinta forma

Įvertinimas: 1

II PRIEDAS. TYRIMO METODOLOGIJA

PASTABOS DĖL TYRIMO IR PROJEKTO APIMTIES

Ši ataskaita parengta įgyvendinant Europos Komisijos finansuojamą projektą „Lobistinės veiklos atskaitingumas“ (*Lifting the Lid on Lobbying*), kuriame vertinama lobistinės veiklos reguliavimas ir atskaitingumo praktika aštuoniolikoje Europos valstybių¹⁶⁸. Ataskaita siekiama:

- Įvertinti lobistinės veiklos Lietuvoje reguliavimą, atskaitingumo politiką sprendimų priėmimo srityje ir lobistinės veiklos praktiką

- Iširti su tuo susijusias galimas korupcijos rizikas

- Pabrėžti gerąsias lobistinės veiklos praktikas Lietuvoje

- Pateikti rekomendacijas ir teisėkūros pasiūlymus politikams bei privataus sektoriaus atstovams

SĄVOKOS

Šiame projekte vartojama bendra lobizmo sąvoka – „Bet kokios formos organizuota tiesioginė ar netiesioginė kurios nors interesų grupės komunikacija su valstybės tarnautojais, politikais ar kitais sprendimų priėmimo teisę turinčiais valdžios atstovais (arba jų patarėjais), kuria siekiama daryti įtaką priimant viešuosius sprendimus.“¹⁶⁹

„Lobistai“ gali reikšti ne tik profesionalius lobistus, bet ir privataus sektoriaus atstovus (įmonė-

se dirbančius lobistus), viešųjų ryšių konsultacines įstaigas, NVO atstovus, įmones, pramonės / profesines asociacijas, profesines sąjungas, tyrimų institucijas, religines bendruomenes ir akademikus¹⁷⁰.

Į mūsų vartojamą sąvoką sąmoningai neįtraukti savo interesais lobistinę veiklą vykdančios piliečiai, nes tai yra laikoma normalaus sveiko demokratinio proceso dalimi ir neturi būti bereikalingai papildomai reguliuojama.

¹⁶⁸ Dalyvauja Austrija, Bulgarija, Kipras, Čekijos Respublika, Estija, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija ir Jungtinė Karalystė.

¹⁶⁹ Apibrėžtis paremta „Sunlight Foundation“ „Lobizmo gairėmis“ (<http://sunlightfoundation.com/blog/2013/12/03/announcing-sunlights-international-lobbying-guidelines/>), EBPO ataskaitos dėl EBPO lobistinės veiklos skaidrumo ir etikos principų įgyvendinimo pažangos projektą (2014 m., ruošiamą išleisti) ir Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rekomendaciją Nr. 1908 (2010) dėl lobizmo demokratinėje visuomenėje.

¹⁷⁰ Žr. „Transparency International“ 2012 m. rekomendacijas „Lobbying in the European Union: Levelling the Playing Field“, prieiga internete http://www.transparency.de/fileadmin/pdfs/Themen/Politik/ENIS_Regional_Policy_Paper_Lobbying.pdf.

LOBISTINĖS VEIKLOS TAISYKLIŲ IR PRAKTIKOS VERTINIMAS: MŪSŲ POŽIŪRIS

Siekiant atkurti visuomenės pasitikėjimą politika ypač svarbus skaidrumas. Vertinant lobistinės veiklos skaidrumą, tyrime buvo siekiama atsakyti į šiuos pagrindinius klausimus: kiek pakankamos yra visuomenės žinios a) apie subjektus, kurie daro poveikį valstybės atstovams, b) kokiais klausimais tokią įtaką siekiama daryti c) kada ir kaip vykdoma lobistinė veikla, d) kiek šiame procese išleidžiama lėšų, e) kokie yra lobistinės veiklos rezultatai? Taip pat stengėmės išsiaiškinti, ar skaidrumo pareigos yra tinkamai nustatyta ir lobistams, ir viešojo sektoriaus pareigūnams / politikams.

Esame įsitikinę, kad lobistinės veiklos skaidrumą turi padėti užtikrinti platesnė viešojo sektoriaus **ETIKOS IR SKAIDRUMO** užtikrinimo sistema, kuria valdomos interesų konfliktų rizikos priimant svarbius sprendimus. Aiškindamiesi, ar valstybės turi užtektinai rizikų valdymo įrankių, tyrime siekėme atsakyti į šiuos svarbiausius klausimus, susijusius su lobistinės veiklos etika: ar lobistams (įskaitant bendroves) ir lobistinei veiklai šalyje yra taikoma griežta etikos sistema ir kokia apimtimi ji veikia? Ar sąžiningumo pareiga nustatyta ir lobistams, ir viešojo sektoriaus pareigūnams / politikams?

Galiausiai, reguliuojant lobistinę veiklą, skaidrumo ir sąžiningumo užtikrinimo priemonės yra itin svarbios, tačiau tuo pačiu metu turi būti taikomos taisyklės, užtikrinančios **VIENODAS GALIMYBES DALYVAUTI SPRENDIMŲ PRIĖMIME**, nes tai būtina politinės sistemos skaidrumui ir pliuralizmui. Tyrime ieškojome atsakymų į klausimus, ar sistemoje yra pakankamai galimybių įvairioms suinteresuotosioms šalims dalyvauti ir idėjomis bei argumentais prisidėti prie politikos, įstatymų ir sprendimų, tam, kad priimti sprendimai geriausiai tarnautų visuomenei ir demokratiniam interesams.

DUOMENŲ RINKIMAS IR PATIKIMUMO UŽTIKRINIMAS

Tyrimą 2014 m. kovo – spalio mėn. atliko „Transparency International“ Lietuvos skyriaus vadovas Sergejus Muravjovas ir projektų vadovė Rūta Mrazauskaitė. Atlikdami tyrimą, tyrėjai rėmėsi įvairiais antriniais šaltiniais, sociologinėmis apklausomis, akademineis straipsniais ir žiniasklaidos medžiaga. Be to, išsamiai išanalizuoti teisės šaltiniai.

Antriniais duomenimis papildyti pirminiais duomenimis, gautais atlikus penkiolika giluminių interviu

apklausų. Apklausti politikai, kontrolės ir priežiūros institucijos, lobistai, verslo asociacijų, Lietuvos žurnalistų asociacijos, privataus sektoriaus atstovai ir lobistinės veiklos ekspertai. Apklauskos buvo itin naudingos aiškinantis papildomą viešai neskelbiamą informaciją, surenkant duomenis apie teisės aktų taikymo praktikoje ypatumus. Apklaustų asmenų sąrašas pateiktas kaip šios ataskaitos 3 priedas. Keliais atvejais dėl informacijos pobūdžio apklausti asmenys prašė užtikrinti jų anonimiškumą.

III PRIEDAS: INTERVANTŲ SĄRAŠAS

Tyrimas didžiąja dalimi buvo kokybinis, tačiau jo įžvalgos papildytos kiekybinės reprezentatyvios verslininkų apklausos duomenimis. Sociologinę verslininkų apklausą „Požiūris į lobistinę veiklą“ „Transparency International“ Lietuvos skyriaus užsakymu atliko sociologinė įmonė VILMORUS 2014 m. pabaigoje. Lietuvos rezultatus kokybiniame tyrime bus galima palyginti „Transparency International“ Sekretariatui apibendrinus regioninį tyrimą¹⁷¹. Dėl to tyrėjas, remdamasis tyrime surinkta kokybine informacija, atliko įvertinimą pagal 65 rodiklius.

Tyrimo pagal pateikiamą klausimyną buvo vertinami pagal 3 balų skalę (mažiausias įvertinimas – 0, didžiausias – 2)¹⁷². Po to pagal kiekvieną iš šių pagrindinių aspektų buvo suskaičiuotas bendras įvertinimas: lobistinės veiklos skaidrumas, etika ir lygios galimybės dalyvauti sprendimų priėmimo. Užpildytas klausimynas, atskirų įverčių pagrindimas pridėti kaip šios ataskaitos priedas.

Šioje ataskaitoje išsamiai pristatyta lobistinės veiklos Lietuvoje aplinka ir tirtos pagrindinės lobistinės veiklos reguliavimo spragos bei trūkumai, dėl kurių kyla neskaidrių sprendimų ir net korupcijos rizika. Mūsų tikslas – atkreipti dėmesį į šį klausimą ir skatinti teigiamus pokyčius. Ataskaitoje pateikiamos pagrindinės rekomendacijos ir pasiūlymai, kaip būtų galima nustatyti trūkumus spręsti.

1. Rasa Svetikaitė, Lietuvos Respublikos Prezidentės vyriausioji patarėja, Teisės grupės vadovė
2. Valentinas Stundys, Lietuvos Respublikos Seimo narys, Etikos ir procedūrų komisijos pirmininkas
3. Rūta Skyrienė, Investuotojų forumo vykdančioji direktorė
4. Vitalijus Gailius, Lietuvos Respublikos Seimo narys, Antikorupcijos komisijos pirmininkas
5. Rimantas Šidlauskas, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos generalinis direktorius
6. Remigijus Rekerta, ekspertas, buvęs Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos vadovas
7. Lietuvos banko atstovas
8. Šarūnas Frolenko, Ventonuevo, lobistas
9. Virginija Mulvainaitė, Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos patarėja
10. Vidmantas Mečkauskas, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Korupcijos rizikos skyriaus viršinininkas
11. Liudas Jurkonis, Neteisėtų veiksmų tyrimų ir prevencijos paslaugų skyriaus vadovas Baltijos šalims, Ernst&Young Lietuva (įmonė registruota lobistų sąraše)
12. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros atstovas
13. Andrius Romanovskis, Meta Advisors, buvęs lobistas
14. Lina Venskaitytė, Vadovaujančioji partnerė, Nova media (viešieji ryšiai)
15. Dainius Radzevičius, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas

¹⁷¹ Regioninę ataskaitą, kurioje bus surinkti ir palyginti skirtingų valstybių rezultatai, numatyta išleisti 2015 metų balandį.

¹⁷² Kai kuriais atvejais, kai nėra logiško tarpinio įvertinimo, vertinti galima tik mažiausiu (0) ir didžiausiu (2) balais.

IV PRIEDAS: ŽINIASKLAIDOS APŽVALGA 2012-2013 M.

2013 Sausis

- <http://www.lprofsajungos.lt/?lang=lt&mlD=1&id=4401> Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija gruodžio 13 d. inicijavo peticiją „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų bazinės mėnesinės algos grąžinimo“.
- <http://www.lrytas.lt/-13582396031355946202-stiprus-alus-v%C4%97I-gali-gr%C4%AF%C5%B3-lentynas-papildyta.htm> Lietuvos smulkieji aludariai Seimo nariams teikia skundus, kad anksčiau priimti suvaržymai kenkia jų verslui ir prieštarauja Europos Sąjungos taisyklėms.
- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/lvk-sveikatos-reikalu-komisija-kovos-uz-paciento-teise-rinktis-ir-privacios-iniciatyvos-teise-veikti?p=8> Lietuvos verslo konfederacija praneša kritikuojanti Sveikatos apsaugos ministro įregistruotas LR sveikatos draudimo įstatymo pataisas
- <http://www.laa.lt/asociacijos-naujienos/Lietuvos-autoverslininku-Sizifo-projektas-id68-90> Lietuvos autoverslininkų asociacija praneša apie Susisiekimo ministrui pristatytas PVM įstatymo pataisas

Vasaris

- <http://autotvarkymas.lt/del-eksploatuoti-netinkamu-transporto-priemoniu-tvarkymo-taisykliu-9-punkto-nuostatu/2396/> Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkytojų asociacija praneša atstovaudama ENTP ardytojų interesus kreipusis raštu į LR Aplinkos ministeriją dėl Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių
- <http://www.lprofsajungos.lt/?lang=lt&mlD=1&id=4417> prie Seimo įvyko mitingas prieš aukštas šildymo kainas ir viešojo Vilniaus transporto reformas. Socialistinio liaudies fronto (SLF), kelių profesinių sąjungų ir visuomeninių organizacijų surengtame proteste dalyvavo virš šimto žmonių

Kovas

- http://www.lba.lt/go.php/lit/Makejimu_istatymo_pataisu_autoriai_pasik/520/1 Lietuvos bankų asociacija praneša pateikę pastabas Seime svarstomoms Mokėjimų įstatymo pataisoms
- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/lvk-atstovai-susitiko-su-seimo-ekonomikos-komiteto-pirmininku-remigijum-zemaitaiciu?p=8> Lietuvos verslo konfederacijos atstovai praneša susitikę su Seimo ekonomikos komiteto pirmininku Remigijum Žemaitaičiu aptarti viešojo intereso gynimo reguliavimo pataisas

Balandis

- <http://www.veidas.lt/parama-zemes-ukiui-turi-buti-susieta-su-rezultatu> Visuotinis žemdirbių suvažiavimas Vyriausybei pateikė paketus žemdirbystės reguliavimo siūlymų

Gegužė

- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/asmens-kodo-apsauga--teise-i-privatuma-ar-trukdis-naudotis-inovatyviomis-paslaugomis?p=7> Lietuvos verslo konfederacija praneša siekianti daryti įtaka verslo ir atsakingoms valstybinėms institucijoms, kad asmens duomenų apsaugos klausima
- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/-viesuju-pirkimu-istatymo-pataisomis-reikia-siekti-pirkimu-efektyvumo-ir--biurokratizmo-mazinimo?p=7> Lietuvos verslo konfederacija praneša siekianti Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimų

Birželis

- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/lietuvos-verslo-konfederacija-ragina-priimti-tik-ekonomiskai-pagristus-mokesciu-istatymu-pakeitimus> Lietuvos verslo konfederacija praneša siekianti tvarios mokesčių reformos
- <http://www.advoco.lt/lt/advokatams-padejėjams/naujienos-advokatams/seimo-teises-ir-pv5v.html> Lietuvos advokatūra praneša, jog Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pritarė esminiams Lietuvos advokatūros teisinio reguliavimo siūlymams svarstant Advokatūros įstatymo pakeitimo įstatymo projektus, vieną kurių pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybė (rengėjas Teisingumo ministerija). Komiteto posėdyje dalyvavo Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos pirmininkas Leonas Virginijus Papirtis ir jo pavaduotoja Liudvika Meškauskaitė

Liepa

- <http://www.lprofsajungos.lt/?lang=lt&mlD=1&id=4546> Nacionalinio pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimo (NPPSS) atstovai praneša dalyvaujantys pareigūnų ir Vyriausybės derybose dėl teisėsaugos sistemos reformos ir jos finansavimo

Rugsėjis

- <http://www.advoco.lt/lt/advokatams-padejėjams/naujienos-advokatams/parengtas-administraciniu-byly-9wfn.html> Lietuvos advokatūra praneša, jog Advokatų taryba Teisingumo ministerijai išsiuntė pasiūlymą dėl LR administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo

Spalis

- <http://www.veidas.lt/gydytoju-sajunga-istatymo-pataisa-del-privaciu-interesu-deklaravimo-buti-na-tobulinti> Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai užregistravus įstatymo dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje pakeitimus, Lietuvos gydytojų sąjunga praneša parengusi ir išsiuntusi raštą, kuriame pateikti LGS pasiūlymai, kaip sveikatos sistemą padaryti skaidresne
- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=67a0f08d-8e49-415c-9ed4-1dd43faea98f> Vyriausybės vadovas teigia, kad amerikiečių kompanija „Chevron“ siekia užsitikrinti tinkamą teisinę bazę savo investicijų apsaugai žvalgyti skalūnus Vakarų Lietuvoje

Lapkritis

- <http://www.lprofsajungos.lt/?lang=lt&mid=1&id=4596> LPSK narės Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos tinklalapyje paskelbtas „Atviras kreipimasis į visuomenę, valdžios institucijas, politines partijas“, kuriame konstatuojama vis blogėjanti Lietuvos sveikatos apsaugos sistemos finansavimo būklė, ir Nevyriausybinių organizacijų kreipimasis, kuriuo siūloma užtikrinti „papildomo finansavimo šaltinio įteisinimą“.
- <http://www.lrytas.lt/-13832282371381727840-si%C5%ABloma-%C4%AFstatymo-pataisa-pridarys-vargo-mirusi%C5%B3j%C5%B3-artimiesiems.htm> Lietuvos savivaldybių seniūnų asociacija kreipėsi į Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetą nepritardama kai kurioms siūlomoms Vietos savivaldos įstatymo pataisoms
- <http://www.advoco.lt/lt/advokatams-padejejams/naujienos-advokatams/istatymo-projektu-svarstymas-ccmn.html> Lietuvos advokatūros iniciatyva parengti įstatymų pakeitimų projektai dėl privataus kaltinimo ir įžeidimo bei šmeižimo probleminių aspektų teisinio reguliavimo
- http://www.lla.lt/lt/naujienos/naujienos/lla_siulymai_del_lr_bibliotekos_istatymo Lietuvos leidėjų asociacija pateikė Kultūros ministerijai, taip pat Seimo komitetams siūlymus ir argumentus dėl lapkričio mėnesį planuojamo svarstyti Seime Bibliotekų įstatymo pakeitimų projekto

Gruodis

- <http://vz.lt/article/2013/12/5/profsajungos-reikalauja-kelti-minimalia-alga> Profsajungos reikalauja kelti minimalią algą
- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=31bfea39-7f04-45d2-86ab-5aedb7f6fdde> Investuotojų forumas, kitos verslininkus vienijančios organizacijos, taip pat kai kurie opozicijos atstovai kreipėsi į prezidentę, kad ši vetuotų priimtąjį Pelno mokesčio įstatymo pakeitimą, nes jis esą mažina Lietuvos investicinį patrauklumą, blogina verslo sąlygas
- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=34648b25-4ef9-4e74-88bb-ba30fc8b116e> Prie Seimo piketavo kelios dešimtys visos Lietuvos žvejų mėgėjų, nepatenkintų svarstomomis Žuvininkystės įstatymo pataisomis
- <http://www.lpsdps.com/?ac=news&id=332> Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija praneša aktyviai dalyvavusi rengiant Lietuvos Respublikos darbo kodekso pakeitimus

2012

Sausis

- <http://www.lpsk.lt/2012/01/31/mokytojai-rengiasi-streikui-ministerijai-zeria-kaltinimus-arogancija/> Lietuvos švietimo profesinės sąjungos (LŠPS) pristato savo pasiūlymus keisti švietimo finansavimo tvarką

Vasaris

- <http://www.lgs.lt/lgs-nesutinka-su-ministeriju-pozicija-del-paciento-sveikatos-duomenu-teikimo.html> Lietuvos gydytojų sąjunga kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją dėl sveikatos priežiūros įstaigų pareigos teikti paciento medicininę dokumentaciją Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams

Kovas

- http://www.matininkuasociacija.lt/lt/naujienos/naujienos/lma_issiunte_rasta_del_georeferencinio_pagrindo_kadastro/ Lietuvos matininkų asociacija praneša išsiuntusi raštą Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministro Pirmininko kanceliarijai dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl georeferencinio pagrindo kadastro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veikimo pradžios nustatymo“ projekto.
- <http://www.lzss.lt/lt/articles/view/8> Lietuvos žemės savininkų sąjunga praneša pristačiusi poziciją dėl LR Žemės mokesčio įstatymo pakeitimų

Balandis

- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=eb2d0136-d047-4cab-8989-cc40b39d1092> Lietuvos draudikų asociacija prašo valstybės vadovės vetuoti Buhalterinės apskaitos įstatymo pataisas
- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=581ab0ee-0f20-4afd-9cc2-0738e4f04e41> Lietuvos savivaldybių asociacija prašo Prezidentės vetuoti Atliekų tvarkymo įstatymą ir teikia savo pastabas

Gegužė

- <http://www.lpsk.lt/2012/05/10/lpsk-tarnautoju-ir-statutiniu-pareigunu-algas-reikia-atstatyti-nedelsiant/> Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija praneša reikalaujanti atstatyti tarnautojų ir statutinių pareigūnų algas
- <http://www.ve.lt/naujienos/nuomones/skaitytoju-ekspresas/ne-darbo-kodekso-pataisoms-747082/> Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija praneša prieštaraujanti Darbo kodekso pataisoms

Birželis

- <http://www.lpsk.lt/2012/06/05/probacijos-istatymo-igyvendinima-praso-atideti-iki-2014-metu/> Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija praneša apie savo pastabas Probacijos įstatymui
- <http://privatipensija.lt/pensiju-fondu-dalyviu-asociacija-kreipesi-i-seimo-narius.html> Pensijų Fondų Dalyvių Asociacija kreipėsi į seimo narius dėl Pensijų sistemos reformos įstatymo
- <http://www.lmt.lt/lt/naujienos/archive/p220/lietuvos-mokslo-taryba-vjge.html> Lietuvos mokslo taryba Seimui siūlo tobulinti teisės aktus, susijusius su akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus atranka ir darbu

Rugpjūtis

Rugsėjis

- <http://www.lgs.lt/lgs-inicijuos-medicinos-praktikos-istatymo-nauja-redakcija.html> Lietuvos gydytojų sąjunga inicijuoja Medicinos praktikos įstatymo naują redakciją

Spalis

Lapkritis

- <http://www.lpsk.lt/2012/11/06/lietuvos-svietimo-profesine-sajunga-ruosia-pataisas-del-ateinančiu-metu-biudzeto/> Lietuvos švietimo profesinė sąjunga teikia Seimui pataisas dėl ateinančių metų biudžeto
- <http://www.lvk.lt/lt/naujienos/lietuvos-verslo-konfederacija-butina-keisti-leidimu-gyventi-isdavimo-reglamentavima?p=9> Lietuvos verslo konfederacija: būtina keisti leidimų gyventi išdavimo reglamentavimą

Gruodis

- <http://vz.lt/Default.aspx?PublicationId=f208c040-6196-4451-a229-3c6476995041> Lietuvos verslo asocijuotos struktūros kritiškai vertina ES Tabako gaminių direktyvos pakeitimus, kurie numato griežtesnes tabako gaminių gamybos, pateikimo ir pardavimo taisykles
- <http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/1013/articlepage/7/articleid/2208> Lietuvos antstolių rūmų prezidento pirmininkas Seime vykusioje tarptautinėje konferencijoje pristatė esamą priverstinio skolų išieškojimo sistemos būklę ir prognozuojamas problemas, kurios kiltų įgyvendinus Vyriausybės planus iš dalies suvalstybinti administracinių baudų išieškojimą
- <http://Intpa.lt/m-statulevicius-8-pastabos-vyriausybes-programai-del-nt-sektoriaus-ir-investiciju-skatinimo/> Lietuvos nekilnojamo turto plėtros asociacija: pastabos Vyriausybės programai dėl NT sektoriaus ir investicijų skatinimo
- <http://Intpa.lt/verslas-kviecia-atsaukti-zemes-mokescio-pakeitimus-ir-svarstyti-visuotinio-ir-vieningo-nt-mokescio-ivedima/> Lietuvos nekilnojamo turto plėtros asociacija, Lietuvos pramonininkų konfederacija ir Investuotojų forumas kviečia stabdyti naujo žemės mokesčio įsigaliojimą ir svarstyti visuotinio ir vieningo nekilnojamo turto (NT) mokesčio įvedimą

